

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Παιδική θεατρική παράσταση: «Ανέβει στη στέγη να φάμε το σύννεφο»

«Γρηγόρης Σιούγγαρης»

— ■ —

«ΑΣΕΠΟΠ»

— ■ —

ΒΕΡΓΙΝΑ: η μυθική «βασίλισσα» και το παγκόσμια
πια γνωστό χωριό της Ημαθίας

— ■ —

Ο μουσικός πολιτισμός των αρχαίων στην Ημαθία

Φυλάξτε τα τεύχη της «Νιάουστας»

Παλαιά τεύχη μπορείτε να προμηθευτείτε από τα γραφεία του Συλλόγου

**Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στην αγάπη και το ενδιαφέρον
των συνδρομητών της**

**Παρακαλούμε να μεριμνήσετε για την ανανέωση
της συνδρομής σας**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ**
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ**

**ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-Ι-ΚΟ ΣΠΙΤΙ**

**ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ
στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας. Τηλέφωνα 24.102 και 22.575**

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1993

Έτος 17ο — Τόμος Η' — Τεύχος 65

ΙΔΡΥΤΑΙ:

Σύλλογος Αποφοίτων - Οδυσσεύς Ντινόπουλος †

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Ελένη Μήτσιαλα - Ζεγκίνη, Λευκή Σαμαρά

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Διον. Σολωμού 3. Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ

Τηλ. 0332/24.102 & 22.575

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 60.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Παιδική θεατρική παράσταση:

«Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο»

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Τυπογραφείο Αντώνη Γ. Μαυρογένη

Αντων. Καμάρα 3 — Θεσσαλονίκη

Τηλέφωνα 260.140 & 261.747 - FAX 261747

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — Έρευνες

ΘΩΜΑ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ: Αναστασίου Καμπίτου Ναου- σαίου «Επίγραμμα δια στίχων ηρωελεγείων»	160
ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΙΟΝΙΔΗ: «Βεργίνα» Η μυθική «βασίλισ- σα» και το παγκόσμια πια γνωστό χωριό της Ημαθίας	161
ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΑΛΤΑΔΩΡΟΥ (επιμέλεια): Αναστάσιος Μιχαήλ ο Ναουσαίος	166
ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΟΨΑΧΕΙΛΗ: Ο μουσικός πολιτισμός των αρχαίων στην Ημαθία — ευρήματα	167
ΝΙΚΟΥ ΣΠΑΡΤΣΗ: Τότι κι τώρα «Τα παλιά τα πιχνίντγια»	170
ΛΕΥΚΗΣ ΣΑΜΑΡΑ: Γρηγόρης Ι. Σιούγγαρης	173
ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΑΛΤΑΔΩΡΟΥ: Τύποι και κέντρα στην παλιά Νάουσα	175

Τέχνες

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΝΤΣΗ: Με την πλήρη του έρωτα	176
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥΡΑ: Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο	178
ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΠΑΤΑΝΤΖΗ (επιμέλεια): Αφιέρωμα στο θέατρο της Νάουσας	180
ΓΙΑΝΝΗ ΒΥΘΟΥΛΚΑ: Το φιλμ νουάρ	185

Εκδόσεις

ΕΛΕΝΗΣ ΜΗΤΣΙΑΛΑ: Βιβλιοπαρουσίαση	189
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΡΤΟΥ: Εγκώμιο στον Οδυσσέα	191

Γεωργικά — Διάφορα

ΜΑΝΩΛΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ: Α.Σ.Ε.Π.Ο.Π.	194
ΕΛΕΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Η κοινή οργάνωση αγοράς στον τομέα των μήλων	197

Αγαπητοί φίλοι, Καλά Χριστούγεννα

Σας ευχόμαστε υγεία, ευτυχία και εκπλήρω-
ση παντός ποθητού το 1994.

Σας ευχαριστούμε όλους για την αγάπη σας
και την συμπαράστασή σας στο περιοδικό μας.

Ευχαριστούμε την ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ Α.Ε. Νημα-
τουργεία Νάουσας, που με την ευγενική τους χο-
ρηγία κάνουμε την 3η έκδοση της Ιστορίας της
πόλεως Ναούσης του Στουγιαννάκη και εκδίδου-
με και το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας, το
65ο της ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ.

Ευχαριστούμε την Εταιρία ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΔΟΣ
Α.Ε. για την γενναιόδωρη προσφορά της για την
συγγραφή της Νεώτερης Ιστορίας της Νάουσας.

Αυτές οι τόσο ευγενικές και ανιδιοτελείς χο-
ρηγίες θα συνδέσουν το χθές, το σήμερα, το αύ-
ριο, τις ρίζες μας με την ύπαρξή μας.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ από όλους μας και
να θυμάστε πάντα πως η αγάπη σας μας στηρίζει

Καλή Χρονιά

Η Συντακτική Επιτροπή

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα - συνδρομές

Λογιστικό Γραφείο

Βαγγελίτσας Δεληχρήστου

Παναγούλη 14. Τηλ. (0332) 25.278

(δίπλα στο ταχυδρομείο)

Τιμή τεύχους	500
Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	2.000
Δήμοι - Κοινότητες - Συν) σμοί	4.000
Εξωτερικού δολλάρια	40

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΜΠΙΤΟΥ, ΝΑΟΥΣΑΙΟΥ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΣΤΙΧΩΝ ΗΡΩΕΛΕΓΕΙΩΝ

Γράφει ο Θωμάς Γαβριλίδης
Διευθυντής Εσπερινού Γυμνασίου
— Λυκείου Βεροίας

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Αρχιθύτου φίλα πάντα Θεώ ζαθέου Θεοφίλου
την δέ καλώς Βίβλον φίλτατον εξύφανε.
Δεισιδαιμονίην άρδην γάρ εκπέμν' άπασαν,
δόγηματά τε τρανοί, ή θεά τ' ιθυύνει.
Τούνεκα φάμα φερώνυμον αίαν επί πάσαν αυτόν
ένδικα κηρύττει, γ' Αρχιερέη μόνον.

Η ΑΠΟΔΟΣΗ

Του θεϊκού Θεοφίλου του, Επισκόπου, όλα
αγαπητά 'ναι στο Θεό, μα τούτο το βιβλίο
με τέχνη το συνέθεσε ν' αγαπηθεί περίσσια.
Γιατί από τη ρίζα αυτό τις δεισιδαιμονίες
τις ξεριζώνει και λαμπρά τα δόγματα προβάλλει
και κατευθύνει στο σωστό τα ήθη των ανθρώπων.
Γι αυτό κι η φήμη δίκαια σ' όλη την Καμπανία
«Αρχιερέας είν' αυτός μοναδικός» φωνάζει.

Πριν από λίγο καιρό είχα τη χαρά να κρατήσω
στα χέρια μου το «ΤΑΜΕΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ» του
Επισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου Παπαφίλη (1749 -
1795), έργο τυπωμένο στη Βενετία το 1780, και να
δω τα επιγράμματα που του αφιέρωσαν ο Ναουσάιος
διδάσκαλος Αναστάσιος Καμπίτου και ο Βεροιαίος
Σταμάτιος Μπεκελλίδης. Από τα πρώτα επιγράμματα
του Αναστασίου Καμπίτου παρουσιάστηκαν από τον
γράφοντα τα δύο, στο προπροηγούμενο τεύχος της
«ΝΤΑΟΥΣΤΑΣ» (τεύχος 63, σελ. 57 - 58). Εκεί δη-
λώνονταν ότι σε προσεχές σημείωμα θα παρουσιαζό-
ταν και το άλλο, το πρώτο στη σειρά που τους έδωσε
ο ποιητής τους.

Με το σημείωμα αυτό εκείνη η υπόσχεση εκπλη-
ρώνεται και μάλιστα όχι με πολύ μεγάλη καθυστέρη-
ση. Πάντως πρέπει να δηλωθεί ότι η αλλαγή της σει-
ράς στην παρουσίαση των επιγραμμάτων οφείλεται
στο ότι ο δαίμων του τυπογραφείου της Βενετίας, εί-
χε κάνει τόσο ακαταλαβίστικους κάποιους στίχους,

που μου ήταν απρόβλεπτο το απαιτούμενο για την
«αποκατάστασή» τους χρονικό διάστημα. Στη συνέ-
χεια θα παρουσιάσω τα τυπογραφικά λάθη του πρω-
τοτύπου και τις διορθώσεις που προτείνω με την
ελπίδα ότι ευστοχήσα. Αν κάποιος άλλος ερευνητής,
προτείνει άλλη λύση, ουδείς φόρος, ουδείς γαρ ανα-
μάρτητος...».

Ο δεύτερος στίχος είναι τυπωμένος ως εξής:
«Την δέ καλώς Βίβλος, φίλτατον εξύφανε». Επειδή
νομίζω ότι δε θα γίνει νόημα, διορθώνω το ρήμα κά-
νοντάς το εξύφανε (εξυφαίνω) (υποκείμενο: Ο Θεό-
φιλος) και αντικείμενο την δε βίβλον (και όχι βίβλος
(ονομαστική στο πρωτότυπο)).

Ο τέταρτος στίχος είναι τυπωμένος ως εξής: «δόγ-
ματά τε τρανοί, ή θεάτ' ιθυύνει». Στο δεύτερο ημι-
στίχιο έχω τη γνώμη ότι δε θα γίνει έτσι κανένα νόημα.
Αν όμως ενόσουμε τις δύο λέξεις ή (διαζευτικό στο
πρωτότυπο) και θεα σε ήθεα (= ήθη) ξεχωρίζοντας
το τ (ε) = και, τότε τα πράγματα γίνονται σαφή.

Τέλος στον έκτο στίχο υπάρχει ένα μικρό σε σύγ-
κριση με τα προηγούμενα τυπογραφικό λάθος. Τυπώ-
θηκε «κ' Αρχιερέη» αντί, νομίζω, γ' Αρχιερέη.

Ας με συγχωρήσουν οι φίλοι αναγνώστες, αν με τις
φιλολογικές διευκρινίσεις έγινα κουραστικός. Προ-
σπάθησα να είναι τα φιλολογικά, όσο γινόταν πιο συ-
νοπτικά, εφόσον δεν έπρεπε να παραλειφθούν εντελώς.

Πρέπει να τονισθεί ότι για όλα αυτά δε φταίει
καθόλου ο μεγάλος διδάσκαλος, ο Αναστάσιος Καμπί-
του. Απεναντίας και στο επίγραμμα αυτό φαίνεται ο
εκφραστικός του πλούτος και η ικανότητά του να
κλείνει μεγάλα νοήματα σε «λακωνικές φράσεις». Εγ-
κοιμάζει τον φίλο του Επίσκοπο χωρίς να ξεπέφτει
σε φτηνές κολληκίες. Χωρίς υπερβολές, παρουσιάζον-
τας με δυο στίχους τα βασικά περιεχόμενα του «πρό-
έκδοσις» «ΤΑΜΕΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ» πείθει τον α-
ναγνώστη ότι ο συγγραφέας είναι πράγματι εξαιρε-
τική μορφή, άξιος της θατιάς εκτίμησης που ποιμνί-
ου του, που τον θεωρεί μοναδικό Ποιμενάρχη.

Το «Επίγραμμα δια στίχων ηρωελεγείων» του Α-
ναστασίου Καμπίτου φανερώνει ότι ο ποιητής του ή-

Συνέχεια στην σελίδα 171

ΒΕΡΓΙΝΑ

η μυθική «βασίλισσα» και το παγκόσμια πια γνωστό χωριό της Ημαθίας

Παίρνω ως αφορμή το πολλαπλά ενδιαφέρον κείμενο του πανεπιστημιακού καθηγητή κ. Παναγιώτη Κ. Χρήστου στο εξαιρετο αφιέρωμα στη Μακεδονία της «Μακεδονικής ζωής» (βλ. το τεύχος 326, του Ιουλίου του 1993, σελίδες 34 - 39 και ιδιαίτερα τη σελίδα 34), όπου, μεταξύ άλλων, φέγει τους Νεοέλληνες, γιατί «...όχι μόνο δεν διακρίνονται για προγονοπληξία όπως ισχυρίζονται μερικοί, αλλά συνήθως απεχθάνονται τα προγονικά γεωγραφικά ή προσωπικά ονόματα. Και αυτή η απέχθεια δημιουργεί σοβαρά εμπόδια στην ευόδωση των εθνικών υποθέσεων. Πλην της εγκαταλείψει ως του ονόματος της Μακεδονίας κατά την τελευταία πεντηκονταετία με τα οδυνηρά επακόλουθα, έχουμε και την παραπλάνηση που προκαλούμε στη διεθνή κοινή γνώμη με την παρουσίαση των ευρημάτων στους τάφους των Μακεδόνων βασιλέων κάτω από ένα ξένο όνομα, προσπαθούμε δηλαδή να αποδείξουμε την ελληνικότητα της Μακεδονίας επικαλούμενοι ένα μη ελληνικό, αλλά ξενόφερτο όνομα, Βεργίνα. Ιδίως ομιλούμε για τον ήλιο, το άστρο της Βεργίνας.

Ο τάφος των βασιλέων ήσαν φυσικά στη βασιλική πρωτεύουσα, την πρώτη, στις Αιγές, και φαίνεται σαν να υπάρχουν παράγον-

τες σ' αυτόν τον τόπο που θέλουν ν' αποκρύψουν αυτό το γεγονός. Βέβαια το όνομα των Αιγών είχε ξεχασθεί από αιώνες, αλλά τα ερείπιά τους ονομάζονταν χαρακτηριστικά Παλατίσια. Όταν μετά την μικρασιατική καταστροφή αναπτύχθηκε στη γειτονιά

Του Γιώργου Χ. Χιονίδη

τους ένας προσφυγικός συνοικισμός, κανένας δεν εσκέφθηκε να του δώσει το αρχαίο όνομα, διότι οι δαιμόνιοι Νεοέλληνες εθεώρησαν αρχαιοπληξία να επαναφέρουν στη ζωή ένα τέτοιο όνομα. Έτσι του εδόθηκε το μη ελληνικό, το λατινικό όνομα Βεργίνα...».

Αυτό είναι το απόσπασμα του άρθρου του κ. Π. Κ. Χρήστου, καθόσο αφορά στη Βεργίνα. Νομίζω, όμως, ότι επιβάλλεται να μας απασχολήσει διεξοδικά, γιατί θίγει πολλά ζητήματα και θέτει αρκετά ερωτήματα και μάλιστα -όσο ξέρω- για πρώτη φορά, τουλάχιστον στα τελευταία δέκα έξι χρόνια, από τότε που το χωριό άρχισε να γίνεται παγκόσμια γνωστό, μετά την ανακάλυψη των τάφων, των βασιλικών, του Φιλίππου Β' και των λοιπών μελών της οικογένειάς του, από τον Μ. Ανδρόνικο, δηλαδή ύστερα από το 1977, άσχετα αν δέκα χρόνια νω-

ρίτερα ο διάσημος ιστορικός, ο Άγγλος, Νικόλα Χάμμοντ, είχε προτείνει δημόσια (σε επιστημονικό Συνέδριο για την Αρχαία Μακεδονία) την ταύτιση των Αιγών και της Βεργίνας, στηριζόμενος στην ερμηνεία των φιλολογικών πηγών, των αρχαιολογικών ενδείξεων και στις γνώσεις του για την τοπογραφία της περιοχής, αφού είναι ο ιστορικός της Μακεδονίας, συγγραφέας της τρίτομης ιστορίας της Αρχαίας Μακεδονίας, και περιπατητής και των βουνών της από τα χρόνια της Κατοχής.

1. ΠΟΙΑ ΗΤΑΝ Η «ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ» ΒΕΡΓΙΝΑ

Χρειάζεται, πρώτα - πρώτα, να ασχοληθούμε με την έρευνα γύρω από το πρόσωπο της συγκεκριμένης Βεργίνας ή Βιργινίας, της μυθικής «βασίλισσας» της μεσαιωνικής Βέροιας, γιατί προς ανάμνηση και τιμή τούτης πήρε το όνομα το νέο χωριό της Ημαθίας και όχι έτσι ασύνδετα με την ιστορία της περιοχής, κατά - δήθεν - επιλογή άσχετης λατινικής ονομασίας, προκειμένου να «εαπτισθεί» το καινούργιο χωριό που κτίσθηκε για τους Έλληνο-Πόντιους Πρόσφυγες της τρίτης δεκαετίας του 20ού αιώνα, για να στεγασθούν και να διαβιώσουν στην

Πατρίδα:

Α' Γνωρίζουμε (βλ. σχετικά στου Γεωργίου Χ. Χονίδη, Ιστορία της Βεροίας, της πόλεως και της περιοχής, τόμος δεύτερος, Βυζαντινοί Χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970, σελίδες 70 - 72, όπου και σχετική βιβλιογραφία, προβλ. δε και τις σελίδες 104 και 147), ότι η λαϊκή παράδοση στη Βέροια μνημονεύει τρία πρόσωπα, τα οποία σχετίζονται με την άλωση της πόλεως τούτης από τους Τούρκους, στον 14ο ή στον 15ο αιώνα.

Συγκεκριμένα:

α' Όταν κατέλαθαν τη Βέροια οι Οθωμανοί, η «βασίλισσα» της Βιργινία ή Βεργίνα προτίμησε να αυτοκτονήσει, πέφτοντας από τον πύργο της στον διερχόμενο πιά κάτω Τριπόταμο (στη θέση «Καζάνα», της Μπαρμπούτας), για να μη ατιμασθεί από τούτους.

Από το «παλάτι» της άρχιζαν υπόγειοι δρόμοι («λαγούμια»), που έφθαναν μέχρι τα «Παλατίτσια», πέρα από τον Αλιάκμονα. Περνούσαν δε, μεταξύ άλλων, και κάτω από την εκκλησιά του Χριστού (με τις περίφημες ζωγραφιές - τοιχογραφίες του Γ. Καλλιέργη) και του Αγίου Κηρύκου και της Ιουλίττας.

β' Σύμφωνα με τη διήγηση της τοπικής παραδόσεως της προφορικής, που πέρασε τελικά και στη βιβλιογραφία, η Βέροια δεν παραδόθηκε οικειοθελώς στους Τούρκους, αλλά έπεσε μετά προδοσία ενός ξυλοκόπου, κατοίκου της, κάποιου Χατζηκατθία, ο οποίος οδήγησε τους πολιορκητές από αφύλακτη είσοδο του τείχους της που βρισκόταν στην παλιά, τουρκική, συνοικία «Γιολά Γκελντί» (που ερμηνεύεται ως «δρόμος απ' όπου εισήλθαν»). Ο προδότης πήρε ανταλλάγματα από τον σουλτάνο για την απεχθή πράξη του, τόσο γι' αυτόν, όσο και για τους απογόνους του. Δεν χάρηκε όμως για πολύ τα αργύρια της προδο-

σίας του. Μαύρισε το σώμα του και έσκασε. Τρεις φορές τον έθαψαν οι Τούρκοι, αλλά η ελληνική, μακεδονική γη δεν δεχόταν το σώμα του. Γι' αυτό αναγκάστηκαν οι Μουσουλμάνοι να το ρίξουν σ' ένα «λαγούμι» της εκκλησίας του Χριστού και στη συνέχεια να το σκεπάσουν με παχύ στρώμα από πέτρες και χώματα.

γ' Με την άλωση της Βεροίας, όμως, συνδέει η λαϊκή παράδοση και τρίτο πρόσωπο και ειδικά τον, τότε, αρχιερέα της πόλεως και της περιοχής, ο οποίος κατεύθυνε τον ηρωικό αγώνα των κατοίκων κατά των εισβολέων. Μετά την προδοσία συνελήφθηκε από τους Τούρκους, που τον κρέμασαν (όπως και τους προύχοντες της Βεροίας) στον πλάτανο, ο οποίος διασώζεται και σήμερα κοντά στη (λεγόμενη τώρα) «Παλιά Μητρόπολη», στην Κεντρική οδό (πρώην Βασιλέως Κωνσταντίνου).

Άρα, τρία ήσαν - είναι τα κύρια πρόσωπα της σχετικής τοπικής παραδόσεως της Βεροίας, δηλαδή η «βασίλισσα» Βιργινία ή Βεργίνα, ο προδότης Χατζηκατθίας και ο γενναίος μητροπολίτης της.

Β' Γνωρίζουμε βέβαια ότι η παράδοση αυτή δεν είναι μοναδική, για τη Βέροια αποκλειστικά δεν επιχωριάζει μόνο εδώ, αφού τη βρίσκουμε (με μικρές παραλλαγές, κυρίως ως προς τα ονόματα της γυναίκας ή του προδότη) και στην Έδεσσα, στα Σέρβια, στην Καστοριά, στις Σέρρες, αλλά και στη Θεσσαλονίκη (για τον σχετικό ρόλο των μοναχών του Τσαούς μοναστήρι, των Βλαστάδων) κ.ά. πέρα της Μακεδονίας (πρβλ., π.χ., τη Μαρούλα, στη Λήμνο κ.τ.λ.). Παρόμοιες διηγήσεις ανάγονται, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, στον θρύλο για το «κάστρο της Ωριάς», δηλαδή στον 9ο αιώνα.

Το γεγονός τούτο, ότι δηλαδή

έβρισκα τους ίδιους ισχυρισμούς για προδοσία, θυσία κάποιας γυναίκας, γενναία άμυνα των κατοίκων και τα λοιπά παρόμοια σε πολλές πόλεις και περιοχές, με έκαμνε πολύ επιφυλακτικό για την αλήθεια και την ιστορική ακρίβειά τους, αλλά άρχισε σιγά - σιγά να επιθεβαιώνεται η λαϊκή παράδοση από έγγραφα.

ΙΔΟΥ ΛΟΙΠΟΝ ΟΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

α' Στον αξέχαστο Μακεδόνα ιστορικών συγγραφέα Ιωάννη Κ. Βασδραβέλλη οφείλομε τη δημοσίευση (στη σειρά των εκδόσεων της Εταιρείας των Μακεδονικών Σπουδών) της μεταφράσεως εγγράφων από τα Τουρκικά Αρχεία της Μακεδονίας, απ' όπου αποκτήσαμε πάμπολλες και σπουδαίες, άγνωστες, πληροφορίες για σημαντικά γεγονότα της Τουρκοκρατίας και μάλιστα όχι αποκλειστικά της Μακεδονίας.

Στην εξεταζόμενη περίπτωση μας, ειδικά, διασώθηκαν αποφάσεις του τουρκικού ιεροδικείου της Βεροίας και φερμάνια του σουλτάνου, όπου γράφεται ρητά ότι ο σουλτάνος «...εχορήγησεν ασυδοσίαν επί των σουλτανικών φόρων εις άπαντα τα μέλη της οικογένειας Χαριτοπούλων δι' υψηλού φερμανίου, χορηγηθέντος εις τον προπάτορα της οικογενείας Ιωάννην Χαριτόπουλον, ως παρασχόντα κατά την εν έτει 852 γενομένην κατάληψιν της πόλεως Βεροίας μεγάλας υπηρεσίας εις τα νικηφόρα σουλτανικά στρατεύματα...». Το διδόμενο έτος (852) είναι βέβαια κατά την αραβική χρονολογία.

Να, λοιπόν, που επιθεβαιώνεται η παράδοση ως προς τον προδότη Ιωάννη Χαριτόπουλο, στον οποίο έδωσε τούτη την χαρακτηριστική προσωνομία «Χατζηκατθίας» (ίσως διότι κατέβηκε κάτω, στη γη,

ως χατζής, δηλαδή, στην περίπτωση αυτή, ως προσκυνητής της θρησκείας - τάφου του Μωάμεθ, αφού οι χριστιανοί συμπολίτες του, Ορθόδοξοι και Έλληνες - Βυζαντινοί, τον ξέγραψαν από τα θρησκευτικά και εθνικά κατάστιχα). Σημειώνω εδώ (για πρώτη φορά, στην έρευνά μου) ότι πολύ πιθανόν να μην είναι τυχαίο και συμπτωματικό πως τόσο το πραγματικό επίθετό του, όσο και το κορσίδευτικό Χατζηκατσίνας) αρχίζουν με Χ, ίσως για να θυμούνται το πρώτο, μιλώντας για το δεύτερο...

Μετά ταύτα, άρχισε να φωτίζεται και να επιβεβαιώνεται η σχετική παράδοση, τα τελευταία πενήντα χρόνια, οπότε πρωτοδημοσιεύτηκαν τα έγγραφα του τουρκικού ιεροδικείου της Βέροιας.

Θ' Εξάλλου, για τον μητροπολίτη της Βέροιας, που αναδείχθηκε και σε άξιον εθνάρχη, διευκρινίζω ότι δεν διασώθηκε από την παράδοση, το όνομά του, τουλάχιστο μέχρι τις αρχές του αιώνα μας. Όμως, ο μητροπολίτης της Βέροιας - Νάουσας Καλλίνικος Δελικάνης (ο και γνωστός συγγραφέας), ο οποίος διατέλεσε αρχιερέας στα κρίσιμα χρόνια 1911 - 1922 (δηλαδή ήταν ο τελευταίος της Τουρκοκρατίας και πρώτος του «Ελληνικού»), ονομάτισε, αυθαίρετα, τούτον Καλλίνικο (όπως λεγόταν και ο ίδιος) ή Καλλίμαχο, ίσως για να τονίσει τη μαχητικότητα και τον αγώνα του (καλλί-νικος ή καλλίμαχος).

Υπέθεσα (στο ίδιο βιβλίο μου) ότι το πραγματικό όνομα του ήρωα αρχιερέα πρέπει να ήταν Αρσένιος, λαμβάνοντας υπόψη την αναφορά του ονόματος τούτου σε κώδικα της μονής της Μεταμορφώσεως των Μετεώρων και συγκεκριμένα στον 269, του 15ου ή του 16ου αιώνα, που εντόπισε ο Ν. Βέης και περιγράφεται στην έκδοση του πρώτου τόμου των

καταλοίων του από την Ακαδημία της Αθήνας.

Πράγματι, αποδείχθηκε, μετά 2-3 χρόνια, ότι αυτή ήταν η αλήθεια, όταν είχα τη χαρά ν' αποκτήσω μικροφίλμ των σχετικών φύλλων χάρη στη φιλική εξυπηρέτηση του Αμερικανού πανεπιστημιακού καθηγητή της Θεολογίας κ. G. KRODEL. Επακολούθησε η δημοσίευση σχετικής μονογραφίας μου («Ανέκδοτος ακολουθία του Νεομάρτυρος Αρσενίου, μητροπολίτου Βεροίας, 14ος ή 15ος αι., πρόλογος μητροπολίτου Βεροίας και Ναούσης κ.κ. Παύλου, έκδοσις της μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης επί τη συμπληρώσει 150 ετών από της εθνικής παλιγγενεσίας, Θεσσαλονίκη 1971»), που υπήρξε μάλιστα, κατ' ευτυχή συγκυρία, η πρώτη και επετειακή έκδοση της επακολουθήσας πολυάριθμης ύστερα σειράς των εκδόσεων της μητροπόλεως τούτης.

Στο δεύτερο, βιβλίο για τον Αρσένιο, διαπραγματεύτηκα πάλι και όσα αναφέρονται στη σχετική τοπική παράδοση, με τη βοήθεια του νέου κειμένου - πηγής, που επιβεβαίωσε την αλήθεια και την ιστορική ακρίβεια της λαϊκής διηγήσεως, επαναδιατύπωσα δε και τις λύσεις στα προβλήματα γύρω από τις πολλές αλώσεις της Βέροιας από τους Τούρκους.

γ' Υπήρξε, άραγε, και η Βεργίνα ή Βιργινία, το όνομα της οποίας (συχνά με διάφορες παραλλαγές) διασώθηκε και σε πλήθος δημοσιευμένων ήδη δημοτικών ή δημοτικοφανών τραγουδιών της περιοχής και συγκεκριμένα της Βέροιας, του κάμπου του Ρουμλουκιού και των χωριών των Πιερίων;

Μέχρι στιγμής δεν έχομε θετική ή αποφασιστική απάντηση στα ερωτήματα, που παραμένουν με ερωτηματικά και πολλά κενά.

Υπέθεσα (στο πρώτο βιβλίο μου,

στις σελίδες 72, 115 και 116), ότι είναι πιθανό να συγχέει (σκοπιμα ή άθελα) η λαϊκή παράδοση το ιστορικά επιβεβαιωμένο (κάπως τελευταίο) γεγονός της επισυμβάσας, πράγματι, αυτοκτονίας της βυζαντινής (ελληνικής) καταγωγής Άννας, που ήταν χριστιανή και συγκεκριμένα από τη βασιλική οικογένεια του Μιχαήλ Η' του Παλαιολόγου, του οποίου ήταν, μάλιστα, αδελφή. Η τελευταία αξιοποιηθείσα διήγηση του Τούρκου συγγραφέα του 15ου αιώνα Γιαζιτζήογλου, αναφέρει ότι η Άννα ήταν μητέρα ή γυναίκα του σουλτάνου του δυτικού τμήματος του σουλτανάτου του Ικονίου, του Σελτζούκου Ιζεδίν Καϊκούς Β', ο οποίος προσχώρησε στο στρατόπεδο των Βυζαντινών. Δεν άντεξε δε τούτη στην είδηση του θανάτου του και αυτοκτόνησε, πέφτοντας κοντά σε πύλη των τειχών της Βέροιας, όπου και τρέχει ποταμός. Γι' αυτό και μία πύλη αυτής της πόλεως λεγόταν (επωνομάστηκε) «της μητρός» ή «της Άννας» ή «του νερού», όπως γράφει και ο Εθλιγιά Τσελεμπή, αλλά και άλλοι. Η οικογένεια τούτη είχε κτήματα και στη Μελική προφανώς δε και στα Παλατίσια, μάλιστα δε το όνομα της ιστορικής Κωμοπόλεως, οφειλόταν στον γιό του Κωνσταντίνο Μελική (ή στην Αστροπύλη Μελική) που ήσαν απόγονοι του Καϊκούς, όπως και οι Γεώργιος και Μιχαήλ Λυζικός, ο Θεόδωρος Σαραντηνός, ενώ και άλλοι γιοί του Καϊκούς, οι Αθανάσιος, Αλέξιος και Δημήτριος Σουλτάνος, είχαν εκχριστιανιστεί και ήσαν γαιοκτήμονες της ευρύτερης αγροτικής περιοχής της Βέροιας.

Γ' Όπως να έχει το ζήτημα, δεν είναι ιστορικά νεόπλασμα και δεν δόθηκε αυθαίρετα το όνομα τούτο, η Βεργίνα που συνδέεται με την ιστορία της Βέροιας, για

—————>

διάστημα 600 - 700 χρόνων. Άλ-
λωστε, σημειώνω εδώ (πάλι για
πρώτη φορά, στις έρευνές μου,
μιάς 35ετίας) ότι το όνομα τούτο
παρουσιάζει και κάποια φαινομε-
νική, οπτική τουλάχιστον ομοιό-
τητα με τη λέξη Βέροια και Βέρ-
μιον, δηλαδή ως προς τα τρία,
πρώτα γράμματα (Βερ-γίνα, Βερ-
οια, Βέρ-μιον), άσχετα με την αρ-
χική, τέτοια ή αλλιώςτική, προέ-
λευση ή ετυμολογία του. Είναι ή-
δη ιστορικά ριζωμένο κα αποκκα-
θαρισμένο, δομένο με τον Ελ-
ληνισμό και ιδιαίτερα με την το-
πική ιστορία της Βέροιας, αλλά
και της γειτονικής της περιοχής
της σημερινής Βεργίνας, ώστε να
μή δημιουργεί αμφιβολίες και
προβλήματα, τουλάχιστον σ' ό-
σους γνωρίζουν την πολύχρονα ε-
πικρατούσα λαϊκή παράδοση. Στη
συγκεκριμένη περίπτωση έχει ελ-
ληνικοποιηθεί τελείως και απορ-
ροφηθεί το όνομα της «βασίλισ-
σας» Βεργίνας, ώστε να θεωρεί-
ται ένα πράγμα με την ιστορία
του τόπου μας.

Ας δούμε, όμως, αναλυτικότε-
ρα πως έχει το ζήτημα.

2. ΤΟ ΝΕΟ ΧΩΡΙΟ ΒΕΡΓΙΝΑ

Α' Στη θέση του σημερινού χω-
ριού υπήρχαν (μέχρι το 1922 -
1924) δυο μικροί οικισμοί, από
τους οποίους ο ένας λεγόταν
«Μπάρμπες» και ο άλλος «Κούτ-
λες», είχαν δε (συνολικά, οι δύο
μαζί) είκοσι, περίπου, οικογένει-
ες.

Όταν εγκαταστάθηκαν στη γύ-
ρω περιοχή, κοντά και στο άλλο
χωριό, στα «Παλατίτσια», οι Πρό-
σφυγες και κτίσθηκε ο νέος οικι-
σμός, προέκυψε η αυτονόητη α-
νάγκη να δοθεί κάποιο όνομα σε
τούτον. «Νουνός» του νέου χωριού
ήταν ο προαναφερθείς μητροπολί-
της Καλλίνικος, ο οποίος θέλησε
να τιμήσει την ηρωική πράξη της
θρυλικής «βασίλισσας», η οποία,
άλλωστε, συνδεόταν (σύμφωνα με

τη λαϊκή παράδοση) και με την
περιοχή τούτου, αφού πιστευόταν
ότι το παλάτι της Βεργίνας - Πα-
λατιτίσιων ήταν επίσης δικό της
το θερινό, μικρό παλάτι (:«παλα-
τίτσια - Παλατίτσια») της Βερο-
ίτισσας αρχόντισσας, που ερχό-
ταν σε τούτο, κινούμενη κάτω α-
πό τη γη, μέσω των «λαγουμι-
ών», όπως σημειώθηκε ήδη, χρη-
σιμοποιώντας την άμαξά της με
τα άλογα. Βέβαια, τη λαϊκή φαν-
τασία δεν εμποδίζει το αφύσικο
και αδύνατο της διαδρομής, πολύ
περισσότερο αφού η απόσταση (α-
πό τη Βέροια) ήταν μεγάλη, δη-
λαδή 18 χιλιόμετρα, τότε και (ευ-
τυχώς ή δυστυχώς) δεν είχε ανα-
καλυφθεί ακόμα το αυτοκίνητο,
ως όχημα, αν και η λέξη (:«αυ-
τοκίνητον» χρησιμοποιούταν κιό-
λας, σε βυζαντινά έγγραφα...

Περίπτωση να χρησιμοποιηθεί
η ονομασία των Αιγών, δεν υπήρ-
χε, τότε, για τον απλούστατο λό-
γο, ότι όπως σημειώθηκε πιο πά-
νω· ο εντοπισμός συνδυασμός, η
ταύτιση των δυο περιοχών είναι
μεταγενέστερο, σχετικά πρόσφα-
το, πνευματικό καταστάλαγμα
του Ν. Χάμμοντ, που προτάθηκε
46 χρόνια μετά τα «...βαφτίσια»
του νέου χωριού, αν και προηγή-
θηκαν οι έρευνες και οι μελέτες
του Γάλλου Λ. Εζέ, του Κωνσταν-
τίνου Ρωμαιοί και των συνεργα-
τών του, ύστερα καθηγητών του
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της
Θεσσαλονίκης.

Η λαϊκή παράδοση, των Ελλή-
νων και Ορθοδόξων Χριστιανών
της Βέροιας και της περιοχής, εί-
ναι αυτή. Και είτε υπήρξε, πράγ-
ματι, κάποια γυναίκα, η οποία
θυσιάστηκε, για να μή πέσει στα
χέρια των αλλόφυλων και αλλό-
θρησκων Τούρκων - Μωαμεθανών
- Μουσουλμάνων, και λεγόταν
τούτη Βεργίνα, Βιργινία κ.τ.λ., ή
Άννα και υπάρχει σύγχυση, ένα
είναι βέβαιο, ότι, δηλαδή, ο μύ-
θος ή η ιστορία αυτή είναι συνυ-

φασμένη και τέλεια αφομοιωμένη
με το παρελθόν της Βέροιας κα
της περιοχής της Βεργίνας, εδώ
και εφτά (7) αιώνες, κατά τους
οποίους ο Ελληνισμός και η Ορ-
θοδοξία της συμπύκνωναν τη συ-
νύπαρξή τους στη σχετική διήγη-
ση και για τη Βεργίνα τον αγώνα
αντιστάσεώς τους κατά του ε-
χθρού της πατρίδας και του χρι-
στιανισμού.

Άρα, η Βεργίνα - Βιργινία υ-
πήρξε σύμβολο αγώνα και εθνι-
κής (ελληνικής) ανατάσεως και
χριστιανικής, παραδειγματικής,
συμπεριφοράς μιάς κατοίκου - αρ-
χόντισσας, η οποία έπεσε από τον
«πύργο - παλάτι» της, που είχε
στη Βέροα, αφού η φαντασία και
η «ποιητική αδεία» κίνησή της
(κάτω από τη γη μέχρι το παλά-
τι της Βεργίνας και τα Παλατί-
τσια, μέσω της εκκλησίας του Χρι-
στού και της εκκλησίας του Αγί-
ου Κηρύκου και Ιουλίττας), δεν
ήταν πιά εφικτή, μιά και έπρεπε
να υπάρξει η απτή θυσία - παρά-
δειγμα αυταπαρνήσεως και αξι-
οπρέπειας, ελληνικότατης και χρι-
στιανικότατης προβολής άμυνας
εναντίον στους κατακτητές και
του εχθρού του έθνους και της
θρησκείας του Ναζωραίου.

Πόσο δε είναι ριζωμένη η πα-
ράδοση και σήμερα ακόμα, πολύ
δε περισσότερο το 1922 (όταν έ-
γινε η ονοματοδοσία του χωριού
των Προσφύγων, σε Βεργίνα),
φαίνεται και από το γεγονός ότι
τα υπολείμματα, τα οποία υπάρ-
χουν και σήμερα πίσω από το δι-
καστικό μέγαρο της Βέροιας (πα-
λιότερα τουρκικό Διοικητήριο),
στην πλατεία Δικαστηρίων - Κ.
Ρακτιθάν και Ωρολογίου, οι κά-
τοικοι τα έλεγαν «παλάτι της Βερ-
γίνας ή της Βιργινίας», έτσι δε
τα παραλάβαμε και εμείς ως παι-
διά και τα συναντήσαμε και σε
κείμενα και φωτογραφίες περιη-
γητών, Ελλήνων και ξένων (βλ.

σχετικά στον δεύτερο τόμο του προαναφερθέντος βιβλίου μου, στις σελίδες 147 - 148 και τις ει-
κόνες 3 και 3α, στο τέλος τούτου, εκτός κειμένου).

Δεν ήταν δυνατόν, βέβαια, να ονομασθεί το νέο χωριό και Παλατίτσια ή Παλατίτζια, διότι υπήρχε ήδη άλλο χωριό με το όνομα αυτό, ασχέτως εάν δεν γνώριζαν το 1922, πως ήταν όνομα της Βυζαντινής Εποχής, διότι τα σχετικά έγγραφα (του μοναστηριού του Βατοπεδίου - Βατοπαιδίου του Αγίου Όρους), των ετών 1328 και 1338, δημοσιεύτηκαν σαράντα χρόνια ύστερα (δηλαδή το 1962), από τον απαράμιλλο και αλησμόνητο Μακεδόνα καθηγητή της Βυζαντινής ιστορίας Γ. Ι. Θεοχαρίδη.

Β' Νομίζω, συνεπώς, ότι δεν προκύπτει πρόβλημα από το σημερινό όνομα του χωριού, που ήταν και το πρώτο - μόνο που είχε, διότι δεν δόθηκε σε θάρος της πολύχρονης ιστορίας του τόπου, με την οποία συνδέεται στον θαυμάσιο που η μυθική «βασίλισσα» της λαϊκής παραδόσεως συμπλέκεται άμεσα και άρρηκτα με την ελληνικότητα και τη χριστιανικότητα της πόλεως και της περιοχής της Βέροιας. Σε κάθε περίπτωση αρκούν τόσοι αιώνες στενού δεσμού και αδιάλειπτης ιστορικής συνέχειας, ώστε να μη υπάρχει ζήτημα πλέον εξαιτίας της προελεύσεως του ονόματος, αφού καθιερώθηκε και επιβλήθηκε, ή εάν θέλετε, ελληνικοποιήθηκε και καθιερώθηκε στην κολυμβήθρα του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, πολύ περισσότερο αφού σ' όλες τις γλώσσες και στις διαλέκτους υπάρχουν λέξεις δάνεια (20.000 π.χ., στην αγγλική γλώσσα από την ελληνική, αν δεχτούμε μία καινούργια έρευνα Έλληνα λεξικογράφου), είναι δε πολλές οι λέξεις τις οποίες θρήκαν οι Αρχαίοι Έλληνες από άλλους λα-

ούς και τις ελληνικοποίησαν τόσο πολύ, ώστε να είναι δύσκολο να τις εντοπίσουν και να συμφωνήσουν μεταξύ τους και αυτοί τούτοι οι ειδήμονες γλωσσολόγοι...

Γ' Και «αντί άλλων πολλών», όπως λέμε και γράφουμε και εμείς οι νομικοί, προτιμώ να κλείσω το (αναγκαστικά μακροσκελές) κείμενό μου με όσα έγραψα κατά τον μήνα Νοέμβριο του 1992, με άλλη αφορμή, δηλαδή «εις ανύποπτον χρόνον», για να μή... πτωχέσουν τα επιχειρήματά μου, για όσους ήθελαν νομίσει ότι η προσπάθειά μου αυτή οφείλεται -δήθεν- σε «Βεροιωτίτιδα» ή «Ημαθιωτίτιδα», που έχω χρόνια για όσα αναφέρονται στην περιοχή, όπου ζω και κατοικώ.

Έγραφα, λοιπόν τα εξής (βλ. στο περιοδικό «Παράδοση», Β' περίοδος, τεύχος 4ο, Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 1992, σελίδες 470 - 473 και συγκεκριμένα τη σελίδα 473, όπου, στη σελίδα 474, δημοσιεύονται και δέκα έξι βιβλιογραφικές σημειώσεις, με τίτλο «Συμπληρωματικά για τη λαϊκή παράδοση της Βεργίνας και το τριπρόσωπο των πρωταγωνιστών κατά την άλωση της Βέροιας από τους Τούρκους»):

«...Ποιός θα φανταζόταν δε ότι, εβδομήντα χρόνια ύστερα, μετά την ονοματοδοσία και τον συνοικισμό του νέου χωριού Βεργίνας, προς τιμή μιάς μυθικής, μάλλον, ηρωίδας της τοπικής ιστορίας της πρωτεύουσας του νομού της Ημαθίας, της Βέροιας (που η ύπαρξή της τοποθετείται στα σύνορα των δυο εποχών, του τέλους των Βυζαντινών Χρόνων και της αρχής της Τουρκοκρατίας), θα αποκαλύπτονταν, από τα σπλάχνα της πλούσιας και αιματοβαμμένης ελληνικής, μακεδονικής, γης, μετά νεκρανάπαυση και σιωπή αιώνων τα περίφημα ευρήματα των βασιλικών μακεδονικών τάφων,

με τις ενεπίγραφες, επιτύμβιες στήλες (με πολλά ελληνικά ονόματα) και θα ερχόταν στο φως η δόξα και ο εξαίρετος πολιτισμός των αρχαίων Μακεδόνων, αναμφισβήτητης ελληνικότητας;

Και το σπουδαιότερο είναι ότι το όνομα του (προηγούμενως άσημου, σχεδόν) χωριού θεωρείται πιά το σύμβολο και ο ομφαλός του Μακεδονικού Ελληνισμού, γενόμενο παγκόσμια γνωστό και μάλιστα χωρίς να υπάρχει κίνδυνος να το καλύψει η λήθη με την πάροδο του χρόνου. Αν δε σκεφθεί κανείς, πως ο χώρος αυτός είναι πολύπλευρα σημαντικός, ακόμα και από τα αρχαία χρόνια κι ότι το καινούργιο όνομα του διπλανού χωριού (Παλατίτσια) ανάγεται στα Βυζαντινά και στα Νεώτερα χρόνια, καταλήγει να πιστέψει ότι υπήρξε επιτυχής η επιλογή αυτής της ονομασίας, αφού συνταιριάζει και συνενώνει τις τρεις ή καλύτερα τις τέσσερις εποχές της συμπαγούς και συνεχούς (κατά τον Κ. Παπαρρηγόπουλο) ελληνικής ιστορίας, δηλαδή της αρχαίας, της βυζαντινής, της τουρκοκρατίας και της νεώτερης, μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας (1912) από τους Τούρκους.

Σύμπτωση, άραγε, ή ένα «παιχνίδι» της ιστορίας και προνομιακή μεταχείριση μιάς ευλογημένης και ξεχωριστής, ανέκαθεν, περιοχής, όπου κυλά ο μεγαλύτερος ποταμός της χώρας, ο Αλιάκμονας, εκεί όπου αρχίζουν τα Πιέρια, το σπίτι των Ελληνίδων Μουσών, και όχι μακριά από τον μακεδονικό - θεσσαλικόν Όλυμπο, όπου και το θρόνι των θεών των Πανελλήνων, όπως δείχνει και το, σχεδόν κοντά, Δίο;».

Δ' Και θα σημειώσω και θα συμπληρώσω εδώ, ως κατακλείδα, ότι στη θέση της σημερινής Βεργίνας δεν τοποθετούσε μέχρι τελευταία, η αρχαιολογική έρευ-

Συνέχεια στην σελίδα 190

Αναστάσιος Μιχαήλ ο Ναουσαίος

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΛΟΓΙΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ»

Βασική Βιβλιοθήκη «ΑΕΤΟΥ» — Αθήνα 1955

Γεννήθηκε ο Αναστάσιος στη Νάουσα μετά τα μέσα του ΙΖ' αιώνα. Έμαθε τα πρώτα γράμματα στην πατρίδα του και ύστερα πήγε στα Γιάννενα για ευρύτερες σπουδές. Στις σχολές των Γιαννινών διδασκαν τότε σπουδαίοι σοφοί και οι πνευματικές ενασχολήσεις είχαν καταστήσει τον τόπο αυτό κέντρο

Επιμέλεια 'Αγγελου Βαλταδώρου

μιάς ευρύτερης πνευματικής Αναγέννησης που η επίδρασή της απλώνονταν σ' ολόκληρο το Ελληνικό. Εδώ λοιπόν ο Μιχαήλ ήλθε και σπούδασε φιλοσοφία και ρητορική κοντά στον Σουγδουρή. Είχε συμμαθητές του τον Αλέξιο Σπανό, τον Μαργαρίτη και άλλους που έγιναν αργότερα σπουδαίοι λόγιοι και δάσκαλοι του Γένους.

Κατά τα 1702 ο Μιχαήλ, από έφεση προς τη σοφία και τη μάθηση, εγκατέλειψε τα Γιάννενα και ήρθε στην Πόλη. Εδώ, σχετίστηκε με τους διάφορους σοφούς του καιρού και γνωρίστηκε ακόμη με κάποιους γερμανούς θεολόγους που βρίσκονταν τότε στην Πόλη. Με συντροφιά έναν απ' αυτούς, τον Ανχάρδο Adelung, έφυγε έπειτα για τη Γερμανία. Ήρθε στη Χάλλη και στο Altdorf, όπου στα χρόνια αυτά υπήρχε ένα ζωηρό ενδιαφέρον για την Ελλάδα και τους Έλληνες. Οι θεολόγοι, δηλ. των μερών αυτών και ιδιαίτερα οι λουθηρανοί για λόγους εκκλησιαστικούς έδειχναν

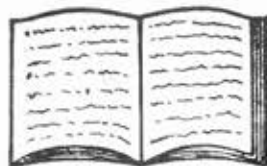
ξεχωριστό ενδιαφέρον για την σπουδή της νέας ελληνικής γλώσσας. Η σπουδή αυτή τους είχε δώσει την ευχέρεια να γνωρίσουν τη σχέση της νέας με την αρχαία ελληνική και εκπλήκτοι να θρουν τη συνάφεια των νέων Ελλήνων με τους αρχαίους προγόνους τους. Η ανακάλυψη τούτη ήταν αρκετά παράδοξη για το ευρύτερο ευρωπαϊκό κοινό που νόμιζε πως οι Έλληνες είχαν πάψει πιά να υπάρχουν.

Στους κύκλους λοιπόν ο Μιχαήλ αυτούς ήταν πολύ χρήσιμος. Σπουδασμένος στα αρχαία Ελληνικά γράμματα και γνώστης της σύγχρονης κατάστασης του Ελληνισμού μπορούσε να προσφέρει πολλά στις μελέτες των ασχολουμένων με την Ελλάδα και τα ελληνικά Γερμανών. Και πραγματικά, ο Μιχαήλ έδινε πληροφορίες και φωτίζε τις έρευνες πολλών απ' τους σοφούς αυτούς. Έτσι, στα 1704 έδωσε σπουδαία γραμματικά στοιχεία στον θεολόγο Τριβδεχόβιο για να συντάξει το έργο του «Brevia linguae romanae sive Graecae vulgaris elementa» που εξεδόθηκε στη Jena στα 1705. Στο έργο μάλιστα τούτο ο Τριβδεχόβιος συμπεριέλαβε και μίαν αξιοσπουδαστή επιστολή του Μιχαήλ, που περιέχει πολλά στοιχεία και παρατηρήσεις του για την κατάσταση των Ελλήνων στα χρόνια αυτά.

Στη Γερμανία λοιπόν ο Μιχαήλ συνέχισε τις σπουδές του και σύντομα αναδείχτηκε ένας απ' τους αξιολόγους λογίους. Για τούτο και η

Ακαδημία των επιστημών του Βερολίνου τον εξέλεξε μέλος της.

Με την ελλογή του αυτή ο Μιχαήλ εξεφώνησε εισαγωγικό του λόγου που αναφέρονταν στη σύγχρονη κατάσταση της Ελλάδας. Ανέφερε λεπτομέρειες για τα σχολεία που λειτουργούσαν στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, για την εκκλησία

της, για τις προσωπικότητες του καιρού και για την Ελληνική γλώσσα. Ο λόγος του αυτός τυπώθηκε κατά τα 1706 και είναι το σπουδαίο για τις νεοελληνικές σπουδές «Περιηγηματικόν Πνητάτιόν» του.

Και το σπουδαίο διαφωτιστικό έργο του Έλληνα αυτού λογίου συνεχίστηκε μέσα σ' ένα περιβάλλον, που γινόταν όλο και πιο πολύ φιλελληνικό, με τον ίδιο πάντα παλμό. Η φωνή της Ελλάδας ακουόταν έτσι έγκυρα μέσα στην καρδιά της Νέας Γερμανίας, που στα χρόνια εκείνα θρискόταν σε ακμή. Το Ελληνικό ζήτημα εξ άλλου έπαιρνε στα χρόνια αυτά μιά ξεχωριστή θέση στη διεθνή πολιτική. Το σχέδιο του Πέτρου του Μεγάλου που έμπαινε σε πραγματοποίηση είχε ειδικά προβλέψει για την Ελλάδα και τους Έλληνες. Γι' αυτό κι όταν στα 1710 κηρύχτηκε ο ρωσοτουρκικός πόλεμος και οι ειδήσεις του Πέ-

Συνέχεια στην σελίδα 190

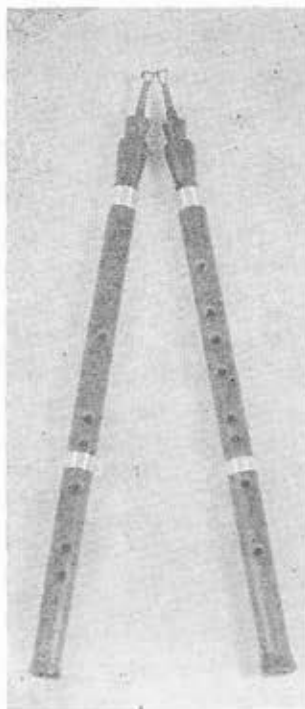
Ο μουσικός πολιτισμός των αρχαίων στην Ημαθία - ευρήματα

Από τα αρχαιολογικά ευρήματα που θρέθηκαν και έρχονται στο φώς καθημερινά με τις ανασκαφές, ξεχωρίζουν πολλά με μουσικές παραστάσεις που μαρτυρούν την αγάπη και την αφοσίωση των αρχαίων Ελλήνων Μακεδόνων στην περιοχή της Ημαθίας.

Στην Βεργίνα θρέθηκε ελεφαντοστέινο ανάγλυφο Μούσας που παίζει λύρα. Η καθισμένη Μούσα

Στέλιος Ι. Κοφαχείλης Ιδρυτής του Μουσικού Μουσείου Μακεδονίας

κρατά με το αριστερό χέρι την λύρα, ενώ στρέφει το κεφάλι της προς τα δεξιά της, προφανώς σε μια άλλη μορφή που θα υπήρχε εκεί και προς την οποία χειρονομεί με το δεξί της χέρι. Επίσης ένα ελεφαντοστέινο ανάγλυφο Διονύσου και Σιληνού, πράγμα που μαρτυρεί ότι η Διονυσιακή Λατρεία ήταν πολύ διαδεδομένη στην Ημαθία. Σ' έναν μικρό αμφορέα υπάρχουν κεφαλές Πανός, (απ' τους ασημένιους αμφορείς στον τάφο του Φιλίππου) άρα η σύριγξ το όργανο του Θεού των βοσκών ήταν γνωστή. Ακόμη και στον χάλκινο λυχνούχο κάτω από την πρόσφυση της κυκλικής λαβής θα δούμε την θαυμάσια κεφαλή του Πανός. Στα διακοσμητικά των ποδιών επίπλου σε χρυσό διακρίνουμε έναν αυλητή που παίζει και τρεις χορεύουν. Μπροστά στο άρμα του Πλούτωνα σε μια τοιχογραφία του 4ου π.Χ. αι-

ΔΙΠΛΟΣ ΑΥΛΟΣ

ώνα (τάφος του μεγάλου τύμβου), τρέχει ο Ερμής, ο εφευρέτης της λύρας. Σε άλλο τάφο μια ομάδα εικονίζει μυθολογικές μορφές (Διόνυσος, Μούσα, Σιληνός), σ' αυτή την κατηγορία υπάρχει μια τριάδα - ο Πάν και ένα Διονυσιακό ζευγάρι - που θεωρείται ως το ωραιότερο ελεφαντοστό που σώθηκε από τον αρχαίο κόσμο. Αυτό όπως και άλλα ευρήματα της Βεργίνας, ευρίσκονται στο Μουσείο Θεσσαλονίκης. Τον Πάνα με φλάουτο θα τον συναντήσουμε και σ' ένα από τα ελεφαντοστέινα γλυπτά που κοσμούσαν την κλίνη ενός τάφου. Στα ασημένια αγγεία επίσης υπάρχει διακοσμητικό ανάγλυφο του Πά-

να, των Σιληνών κ.ά.

Στο μουσείο Βεροίας, ένα μαρμάρινο τραπεζοφόρο είναι στολισμένο με τρεις ανάγλυφες χορεύτριες. Σ' ένα άλλο τραπεζοφόρο φαίνεται ανάγλυφη παράσταση Διονύσου που βαστάζεται από Σάτυρο, (αρ. 365, Ρωμαϊκών χρόνων). Επίσης ένα άλλο σύμπλεγμα Διονύσου βασταζομένου υπό Σατύρου (αρ. 487, Ανδριανείου περιόδου) και τα δύο από την Βέροια.

Σ' έναν πήλινο ερυθρόμορφο κωδωνόσχημο κρατήρα ρυθμού Κέρτς εικονίζεται σε υπαίθριο ιερό ένα άδηλο θέμα που σχετίζεται με τον κύκλο του Διονύσου και της Αφροδίτης. Βρέθηκε στο Β-Α νεκροταφείο της Βέροιας και είναι του 4ου αιώνα π.Χ. (αρ. ευρ. Π. 508). Ακόμη ένα πήλινο ειδώλιο Αφροδίτης που κρατά στο δεξί της χέρι ένα προσωπίο Σειληνού από τα μέσα του 2ου αιώνα π.Χ. (αρ. ευρ. Π. 3109), πράγμα που φανερώνει την σχέση των κατοίκων με το αρχαίο δράμα. Στην θάση του αγγάλματος της Αφροδίτης θα δούμε μια κιθάρα, είναι του 2ου π.Χ. αιώνας.

Το 242 μ.Χ. ιδρύθηκαν στην Βέροια από τον Γορδία Ευσεδή τα «Ολύμπια Αλεξάνδρεια», όπου διοργανώνονταν Θεατρικές και μουσικές εκδηλώσεις. Αυτές τις βρίσκουμε και σε επαρχιακά νομίσματα του 236 μ.Χ. που φέρουν την επιγραφή Β ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΝ ΒΕΡΟΙΑ και συμπεραίνουμε ότι το 236 οι αγώνες έγιναν για

δεύτερη φορά. Υπάρχουν βέβαια και επιγραφές που μαρτυρούν για αυτούς τους αγώνες, όπως αυτή η προερχόμενη από την Ηράκλεια της Θράκης όπου αναγράφεται «Αλεξάνδρεια Ολύμπια εν Βεροία» στα οποία έλαβε μέρος και κέρδισε κάποιος αθλητής. Συχνά επίσης στις ασχολίες των κατοίκων των μακεδονικών πόλεων αναφέρονται ηθοποιοί, ραψωδοί, μουσικοί, αυλητές ιεροσαλπικτές κ.ά.

Η Θρησκεία του Απόλλωνος ήταν πολύ διαδεδομένη στην Βεροία (αρχαίες επιγραφές Βεροίας), έπως και του Διονύσου μετά της ακολουθίας του όπως είδαμε από τα πολλά αρχαιολογικά ευρήματα. Επίσης ο Ερμής, οι Μούσες και ο Πάν λατρεύονταν πολύ. Ο Ερμής, εφευρέτης της λύρας, τιμάτο όπως και ο Απόλλων ως αγώνιος ή εναγώνιος. Η ημέρα που ήταν αφιερωμένη στον χθόνιο Ερμή ονομαζόταν ημέρα Ερμού.

Οι Μούσες Κλειώ, Θάλεια, Ερατώ, Ευτέρπη, Πολύμνια, Καλλιόπη, Τερψιχόρη, Ουρανία, Μελπομένη, ήταν θεότητες προστάτιδες της πνευματικής γενικά δημιουργίας στους αρχαίους Έλληνες προ πάντος όμως στις εκδηλώσεις αυτές της ωδής, της ποίησης και της μουσικής. Ο Πάν φέρεται και ως δεινός μουσικός δάσκαλος του μουσικού Ολύμπου στην σύριγγα, του Δάφνιδος ως και ανταγωνιστής του Απόλλωνος. Οι ψυχικές καταστάσεις στις εκδηλώσεις του Διόνυσου εκδηλούντο δια λόγου, ήχου και κίνησης. Κύρια τραγούδια στις γιορτές αυτές ήταν οι Δυθίραμβοι.

Όπως είδαμε από τα ευρήματα που ήρθαν στο φως μέχρι τώρα οι αρχαίοι έπαιζαν την λύρα, την κιθάρα, την σύριγγα, τον αυλό και τα τύμπανα που χρησιμοποιούσαν στις ιεροτελεστίες του Διονύσου. Η κιθάρα ήταν πιο επεξεργα-

σμένο και τελειοποιημένο όργανο από την λύρα. Είχε δυνατούς και συμπανγείς θραχίονες και είχε πιο πλατύ και ηχηρό ήχο. Ο εκτελεστής την κρατούσε όρθια ενώ την λύρα λοξά. Ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά αποκαλεί την κιθάρα όργανο τεχνικό επαγγελματικό ενώ η λύρα ήταν για την εκπαίδευση των νέων. Η λύρα ενέπνεε μεγάλο σεβασμό ως το εθνικό κυρίως όργανο. Στους εθνικούς αγώνες τα Ολύμπια χρησιμοποιούσαν πολύ την κιθάρα.

Στους προκλασσικούς χρόνους η κιθάρα είχε από τρεις ως επτά χορδές. Αργότερα χρησιμοποιήθηκαν κιθάρες και με περισσότερες χορδές. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο το σχήμα της καθορίστηκε από τον Κηπίωνα μαθητή του Τέρπανδου. Εφευρέτης της λύρας θεωρείται ο Ερμής ο οποίος την προσέφερε στον Απόλλωνα για να τον καλοπιάσει για την κλοπή των Βοδίων του σύμφωνα με την μυθολογία.

Ο Ερμής αφού κατασκεύασε την επτάχορδη λύρα χρησιμοποιώντας για χορδές τα έντερα των βοδίων δίδαξε τον Ορφέα, κι ο Ορφέας τον Θαμύρι και τον Λίνο. Στην σκηνή η λύρα κατασκευάζονταν με όστρακο χελώνας αλλά αργότερα το ηχείο της με ξύλο. Ο Νικόμαχος μας λέγει ότι ο Πυθαγόρας πρόσθεσε ακόμη μία χορδή, σχηματίζοντας έτσι μία εκτάφωνη αρμονία. Αργότερα προστέθηκαν και άλλες χορδές.

Ο όρος σύριγγ χρησιμοποιούνταν συχνά για όλα τα πνευστά όργανα χωρίς γλωσσίδα, ενώ για εκείνα που είχαν γλωσσίδα χρησιμοποιούνταν ο όρος αυλός. Η σύριγγα ήταν μονοκάλαμος ή πολυκάλαμος. Τα καλάμια ήταν συνήθως επτά με διαφορετικό μέγεθος και ήταν συνδεδεμένα με κερύ ή και λινάρι. Η σύριγγα ήταν πομπικό όργανο και δεν χρησιμο-

ποιούνταν ποτέ για καλλιτεχνικούς σκοπούς. Στην περίπτωση ισομεγεθών καλαμιών γέμιζαν ένα τμήμα κάθε σωλήνα με κερύ, έτσι μπορούσε να παραχθεί διαφορετικός ήχος ανάλογα με την αέρινη στήλη που παλλόταν. Σύμφωνα με τον μύθο ο Πάνας αγάπησε την νύμφη Σύριγγα την οποία οι θεοί μεταμόρφωσαν σε καλάμια για την σώσουν από την καταδίωξή της. Ο Πάνας έσπασε τα καλάμια σε κομμάτια απ' τον θυμό του κι άρχισε μετανιωμένος να κλαίει και να φιλά τα καλάμια. Ακούγοντας όμως τους ήχους που έβγαιναν οδηγήθηκε στη κατασκευή αυτού του οργάνου, με αυτά τα τμήματα από το σώμα της μεταμορφωμένης νύμφης. Η σύριγγα υπήρξε και ο κυριότερος πρόδρομος της ύδραυλης.

Ο αυλός ήταν από τα σημαντικότερα όργανα της αρχαίας Ημαθίας. Χρησιμοποιούνταν σε πολλές τελετές κυρίως προς τιμήν του Διόνυσου, στα δράματα, στα συμπόσια, στους χορούς στα εμβατήρια, στις πομπές και στους εθνικούς αγώνες. Σύμφωνα με την παράδοση η θεά Αθηνά εφύρε τον αυλό αλλά βλέποντας στα νερά ότι το πρόσωπό της παραμορφωνόταν τον πέταξε μακριά. Ο αυλός έπεσε στην Φρυγία όπου τον βρήκε ο Μαρσύας ο οποίος διαγωνίστηκε αργότερα με τον ίδιο τον Απόλλωνα. Ο μύθος αυτός τείνει να καθιερώσει την ελληνική καταγωγή του αυλού.

Ο αυλός κατασκευαζόταν από καλάμι, πυξάρι, λωτό κόκκαλο ελαφιού, ελεφαντόδοντο, κέρατο ή κατεργασμένο χαλκό. Οι Έλληνες γνώριζαν δύο τύπους γλωσσίδας την απλή (όπως στο κλαρίνο) και την διπλή (όπως στο ζουρνά). Στο διπλό αυλό απαραίτητη ήταν και η φορβεία μία δερμάτινη λωρίδα που δενόταν πίσω απ'

το κεφάλι και βοηθούσε τον παίκτη να εκμεταλλευτεί όλο τον αέρα και να φυσήξει δυνατά τους αυλούς. Οι δύο αυλοί λέγονταν δί-αυλοι ή δίδυμοι αυλοί ή δικάλα-μοι ή δίζυγες. Ο κάθε αυλός είχε το δικό του επιστόμιο. Οι αυλοί διαιρούνταν ανάλογα με την έ-

κταση του ύψους, ανάλογα με την προέλευση, το υλικό κατασκευής, τον χαρακτήρα και τη χρήση, το σχήμα και την παραγωγή του ή-χου. Ο αυλός ήταν περισσότερο συνδεδεμένος με την λατρεία του Διόνυσου ενώ η λύρα με την λα-τρεία του Απόλλωνα. Η αυλητική τέχνη ήταν πολύ σεβαστή σαν μουσική τέχνη και περιζήτητη.

Το τύμπανο ήταν ένα κρουστό όργανο αποτελούμενο από ένα ξύ-λινο κύλινδρο που καλύπτετο με δερμάτινες μεμβράνες τεντωμένες και από τις δύο πλευρές. Παιζό-ταν συνήθως από γυναίκες στις

θακχικές τελετές. Τα τύμπανα χρησιμοποιούνταν πολύ στις ιερο-τελεστίες του Διονύσου αλλά και της Κυβέλης.

Επειδή λατρευόταν ο Διονύσος εδώ σίγουρα παιζόταν και ο αρ-χαίος άσκαυλος (ασκός + αυλός) ή ασκός του Διονύσου που παρέ-μεινε μέχρι τις μέρες μας, είναι η γνωστή γκάιντα.

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Π ρ ο σ έ ξ α τ ε

— Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

— Οι αποστέλλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

— Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

— Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφρα-ζόμενες ννώμες των συνεργατών της.

— Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

ΤΟΤΙ ΚΙ ΤΩΡΑ

Τα παλνά τα πιχνίντγια

Του Νίκου Σπάρτη

Ιά κύταξει πώς τραγουδάει ου σιάλακας, όταν τουν θάνουμι στη ζιάρη να ψηθεί μη ουλίγου άλας, μας ίλιγαν τότε τη μιγάλη Σαρακουστή κι αργότερας όντας μάζουναν σιαλιάκια απ' τις άκρεις απ' τα μπαξέντγια. Κι ου σιάλιακας τσιτσιρίζειν που καίγουνταν στη φουτχιά.

Τώρα τα σιαλιάκια μας τα αφάνισαν οι Αλθανοί που δεν έχουν τί να φαν.

Τότε πουλλά πιχνίντγια είχαμι απού χουρτάργια, φυτά κι δέντρα. Πώς κι πώς καρτιρούσαμε νάρθει η άνοιξη να μάσουμι κι να φάμι κανά θλαστάρη απ' τ' αμπέλι, τίπουτα κάτσιουδεις που τρουγάμι του λουλούδι, τα λουλούντγια απ' τις κουτσουπές, να μάσουμι κι να φάμι άγριους καψιούνους από καμινιά άκρα. Κι' όντας ίφιρναν οι μπαμπάδεις μας χουρτάρι για τα ζώα απ' τ' αμπέλι κι απ' του μπαξέ του μάη ή του θιριστή μήνα πώς κι πώς τους καρτιρούσαμε για να πάρουμι μπιζιόργια στου μαχαλά, να φκιάσουμι φούσκες που τις πλιασνούσαμε στου γκλέφαρου. Στριθάμι ουλίγου του πέταλου

Φωτ. 1. Μπιζιόργια κι παπαδίσεις

απ' του μπιζιόρι κι του φουσκου νάμι μη του στούμα να γένι μινιά φουσκίτσα που τη χτυπούσαμε στου γκλέφαρου να πλιασνίσει. Απού κλειστά μπουμπούκια απού μπιζιόργια που φαίνουνταν ουλίγου κόκκινου, ανοιγάμι του μπουμπούκι του πράσινου κι τραβούσαμε να θγούν τα κόκκινα (πέταλα) να γένουν σα φουστά-νι κι εκουφτάμι του πιάδι (ποδί-σκο) κουντό 2 - 3 χιλιοστά κι απανουθειό εδανάμι απού σπουργιασμένου ανοιχτό μπιζιόρι του κιφάλι (ωοθήκη) πούταν σαν κουρώνω κι γένουνταν παπαδίτσα ό-πους φαίνητι στ' απάνου μέρους της φουτουγραφίας.

Εφκιανάμι κι αργαλειόν μη φύλ

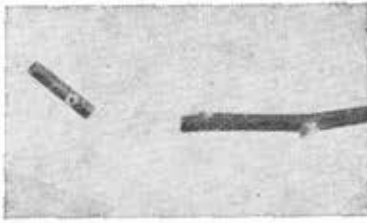
Φωτ. 2. Άργαλιός μη φύλλα απού πιντάνιουρου.

λα απού πιντάνιουρον, όπους φαίνητι στη φουτουγραφία. Ουδι κει που ήταν του φύλλου το κουφτάμι σι ντιγί μιρίές του κουσιάνι χουρίς να κόδουντι τα νεύρα κι του πηγηνάμι σιαπάνου σιακά-του σαν αργαλειόν.

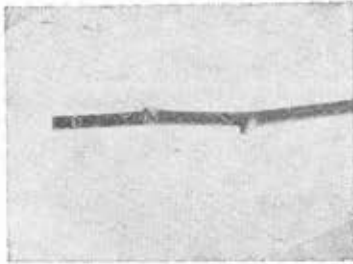
Εκουφτάμι, πάλι τότε του Μάη,

ένα στάχυ απ' όνα χαμπηλό χουρτάρι που ουμνιάζει μη σι-άρι κι που άμα σιγνώσει ουλί-γου δεν αμπουρούν να του φαν τ' άλουγα, τους στέκειτι στου λιμό, κι το θανάμι στην απαλάμι μας (απ' του ζιρβί του χέρι) ανάμισα απ' τα ντιγί τα μισκιά τα δάχτυλα κι του θαστούσαμε σφιχτά. Μιτά το κουφτάμι στη μέση κι το θανάμι πάλι απανου-θιό χουρίς να φαίνητι κουμένου. Αυτό το φκιανάμι απακρυφά χου-ρίς να μας γλέπουν κι ρουτού-σαμε τουν άλλου «θέλεις να θγεί ου μπαμπάς σου απ' τη φυλακή»; Άμα είλιγειν θέλου χτυ-πούσαμε την απαλάμι μας μη του διξί του χέρι κι του κουματσιού-λι απητάχνουνταν όξου. Έτσι έ-θγηνειν ου μπαμπάς απ' τη φυ-λακή.

Εφκιανάμι κι σφυρίδα απού λιανό χλουρό ξύλου καρυδιάς. Του πιλικούσαμε αμπρουστά μι του μαχαίρι σα σφυρίδα (όπους του κλαρίνου) μη μιά τρύπα στην πέτσα (όπους στη φουτουγραφία 3Α). Μιτά του σαλιουνάμι καλά εικέιν του κουμάτι από του χλου-ρό του ξύλου κι του χτυπούσαμε μη τη λαθή απ' του μαχαίρι σ' ένα στέριου μέρους. Του χτυπού-σαμε καλά για να ξιακουλήσει η πέτσα απού του ξύλου. Πριν του χτυπήσουμι αμά εκουφτάμι του γιούρου - γιούρου την πέτσα ίσιαμι του ξύλου καμιά 6 - 7 πόν-τους μάκρους.

Φωτ. 3 Α. Του κουλούφι της πέτσας μη του ξύλου πιλικιμένου.

Φωτ. 3 Β. Η σφυρίδα έτοιμη για σφύριγμα.

Μετά του κουλούφι έβγηνειν κι κει στου σιμάδι της τρύπας κουντά πηλικούσαμε κι εφκιανάμι ένα δόντι (γουνία) στου ξύλου του γκόλιου. Πηλικούσαμε ουλίγυ κι του ξύλου της τσιόμκας από την τρύπα ίσιαμι την άκρα όξου για να σηβαινει αέρας απού κει μη φύσιμα. Εθανάμι του κουλούφι της πέτσας στουν τόπου της κι ύσταρνας φυσούσαμε απ' την τρύπα κι σφύριζιν.

Σφυρίδεις εφκιανάμι κι μη νουρές (φύλλα) απού κουρμίντγιτ φρέσιμα. Εκουφτάμι ένα κουμάτι απ' τ ημέση τρύπχιου το κλεινάμι μη τα χείλια κι σφύριζιν.

Σφυρίδεις γένουντι κι μη καλάμι στιάρι χλουρό. Του κόφτεις σ' έναν κόμπουν απανουθειό ίσιαμι 10 - 12 πόντους κι κόφτεις μινιά γλώσσα 1 - 1,5 πόντους κατá τη μιριά του κόμπου κι σφυρίζει. Όντας φυσάς γέννητι σαν πίσκα.

Κι μη ένα φύλλου απού στιάρι ή αγριάδας ή θούλιαρης γέννητι σφυρίδα όντας του βαστάς σφιχτά στα ακουλημένα τα τρανά τα δάχτυλα απ' τα ντγιό τα χέργια κι φυσάς μη δύναμη. Σφυρίζει κι ένα μικρό φύλλου ουξι-

άς η γάθρου όντας του βάλεις στα χείλια κι φυσάς όπους φκιάνουν οι τζιουμπαναροί. Πουλλοί σφυρίζουν κι μη του στόμα γυρνώντας τη γλώσσα ή θάνουντας τα ντγιό τα δάχτυλα (δείκτες) στη γυριστή τη γλώσσα.

Τότι σφυρίδεις μι τρούκουλαν κι αργότιρα τρουμπέτις μας έπιρναν απ' τα πανηγύργια της Αγιασουλουμουνης, Αγιανάργυροι, Αγια Παρασκιουθής κι άλλα που πήγηναν μη τ' άλουγα οι πατηράδεις μας.

Τώρα δεν πουλούν σφυρίδεις ξιχουριστές τις θάνουν στα πιχνίντγια απ' τα μικρά τα πιντγιά για να σφυρίζουν. Για πιχνίδι είχαμι κι τη θουσκή στα μπαξέντγια ντγιό, τρεις ή κι πέντι μαζί απ' την άνοιξη πηγαινάμι για ρουμάνι μη του ζουθανά να

ταΐσουμε του μανάρι της πασκαλιάς, Να θρούμι κι τίπουτα σιαρλιαγκάνια (Ηλίσνθος κονδυλόριζος) σι καμινιά άκρα να τα πλένουμε, να τα καθαρίσουμε κι να τα φάμι. Αργότιρα μαζουνάμι μούρα σι καμινιά μαλαγκούτα. Αργότιρα τρουγάμι προύνα εκλιφτάμι κána κιράσι, τίπουτα άγρια αχλάντγια, τζέρτζιλα, γκόρτσα. Τουν Αύγουστου, Σιπτέμβρη μήνα πουταν όλα τα καλούντγια απού καταγής ετρουγάμι κούμπουρα, τζίντζιφα, κράνα, τσάπρουνα, πατούλια, θασινόμουρα, σύκα. Εκλιφτάμι κι τα θανάμι στουν κόρφου κána σταφύλι, κána ρόδι, κιδώνι, δρόκινου, δαμάσκηνου κι έρχουμάστουν στου μαχαλά να τα φάμι. Κι πηνεθουμάστουν που μας κυνήγησειν ου ντραγάτης.

Επίγραμμα Αναστασίου Καμπίτου

συνέχεια από την σελίδα 160

Ξερε άριστα τους κανόνες της ελεγειακής ποιήσης. Μέσα σε τρία ελεγειακά δίστιχα, τα οποία αποτελούνται από έναν δακτυλικό εξάμετρο (επικός, ηρωϊκός στίχος) και έναν δακτυλικό πεντάμετρο (επιγραμμιατικός, ελεγειακός στίχος) παρουσιάζεται και αξιολογείται με πληρότητα και ο τιμώμενος συγγραφέας, ο Καμπανίας Θεόφιλος Παπαφίλης, και το σπουδαιότερο, κατá τον Αναστάσιο Καμπίτου, έργο αυτού, το «Ταμείον Ορθοδοξίας».

Η επανέκδοση του «Ταμείου Ορθοδοξίας» του Καμπανίας Θεόφιλου Παπαφίλη πιστεύω ότι είναι σφειδόμενο χρέος και στον άξιο ιεράρχη και στους ισάξιους φίλους και συνεργάτες του διδασκάλους που Γένους, αλλά και στο ευσεβές πλήρωμα της Αποστολικής Εκκλησίας Βεροίας - Καμπανίας και Ναούσης, και όχι φυσικά μόνον αυτού.

Σημείωση: Το «Ταμείον Ορθοδοξίας» του Θεοφίλου Παπαφίλη υπάρχει στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Από τη Χριστουγεννιάτικη «Φωνή της Ναούσης» του 1964

Τα Χριστού στη Νιάουστα

Η τχιά η Κατίγκου μούγ
γι που δεν κατουρήθηκιν
απ' τη χαρά της. Την έ-
στειλαν χαμπέρι απ' την
Ανθήνα να καρτιράει για
τα Χριστού τουν ανιψιό
της τουν Αντώνη που δα
νέρχουνταν μί τη γυναίκα

του κι τα πιντιγιά να γιουρτάσουν στη Νιάουστα. Ανύπαντρου
έφυγιν κι πατέρας έρχουνταν.

Πήγιν στου μπαξέ ου τχιός ου Ρίστους κουβάνησιν τουν
καρταιούνου για του τζιάκι κι η Κατίγκου έβαλιν να γένη
του προυζούμι για να φκιάση ταχί - ταχί τις πιτουλίτσες όπου
την έφκιανιν η μόνα της χαραίες τα κόλλιντα, για του χαρλί
δικου που γιννήθικιν ου Χριστός. Τότι αδουκήθηκιν κι τις
τζιουμπανίκιες:

— Αρά Ρίστου τράβα να φκιάσης καμιά τζιουμπανίκα.
Τί δα τα δώσουμε τα πιντιγιά για να πόνουν για κόλλιντα;

Πηλάλησιν ικείνους πάλι στου μπαξέ κι γύρισιν μί ντυό
τζιουμπανίκιες, μπηρκιάτ πρόφτασιν. Δεν πέρασιν μία ώρα κι
έφτασαν οι Ανθηναίοι. Σκουτώθηκαν μί τ' αγκαλιάσματα, τα φι-
λιά κι τα κλιάματα. Αχίρησαν ύσταρνας ν' ανοίγουν τις βα-
λίτσες κι να βγάδουν λουγιών τί λουγιών καλούντγια. Εμ κι
ικείνα τα πιχνίδια, τί θιάμα ήταν αυτό; Τί αυτοκίνητα κι τί
μάνλιχερ κι κακό.

— Πώς να τις φανιρόσουμε τώρα τις τζιουμπανίκες;
ρουτάει ου Ρίστους την Κατίγκου.

— Εμ κι ιγώ πως να νταλντήσου να φκιάσου του ταχύ πι-
τουλίτσες; Δεν τηράς τί Αθηναίικα γλυκά κουβάνησαν; Λες
να μας πιργιλάσουν;

Ικεί που τάλιγαν αυτά μες του μαγειριό ακούγητι ρόπου
τους στην πόρτα;

— Κόλλιντα μπάμπου!

Ου Αντώνης είχαν βρή τις τζιουμπανίκες στουν πυρμάχου
κι κατάλαβιν, ήρην κι τις έδουκιν στα πιντιγιά κι τα προυμύ-
θησιν τί να φκιάσουν. Κι αυτά όπου είχαν μπιζιρίση απού τα
τρανά τα πιχνίδια, καταχάρηκαν μί τις τζιουμπανίκες. Κατα-
χάρηκιν αμά, πλειόττηρου ου Ρίστους που δεν πήγιν χαμένους
ου κόπους κι η Κατίγκου ντάλντησιν του ταχύ να φκιάση πι-
τουλίτσες. Κι τί φαγί τις έφκισαν οι μικροί. Δεν πρόφτιναν
να βγουν απ' του τηγάνι κι να ζιουματιστούν στου μέλι.

— Τώρα κατάλαβα τχιάτσα γουρτές, τη λέει ου Αντώ-
νης. Απού τώρα κι πέρα ιδώ δα μας έχιτι τα Χριστού, όπου
να μας μπιζιρίσιτι. Άι κι του χρόνου!

Η ΝΑΝΑ Η ΜΑΡΙΓΙΑ

Γρηγόρης Ι. Σιούγγαρης

Γρηγόρης Σιούγγαρης

Τον Σεπτέμβριο του 1990 στο 52 τεύχος η ΝΙΑΟΥΣΤΑ είχε παρουσιάσει τους δημάρχους της Νάουσας εκλεγμένους και διορισμένους, στα δύσκολα χρόνια, από το 1862 μέχρι το 1975. Στο αφιέρωμα δεν αναφέρθηκε το όνομα του Γρηγόρη Σιούγγαρη, που χρημάτισε δήμαρχος την πιά δύσκολη περίοδο, το 1946 μετά την δολοφονία του Χριστόδουλου Πετρίδη.

Πρωτού αναφερθούμε στην δύσκολη περίοδο της δημαρχίας του, ας ανατρέξουμε στο παρελθόν του να δούμε ποιός ήταν ο Γρηγόρης Σιούγγαρης σαν άνθρωπος, σαν επιχειρηματίας, σαν πολιτικός.

Ο Γρηγόρης Σιούγγαρης γεννήθηκε στην Νάουσα το 1909. Ανοιχτό μυαλό και δραστήριος, σε ηλικία 26 ετών είναι κάτοχος της Ηλεκτρικής Εταιρείας Αμυνταίου. Έτος ίδρυσης της Εταιρείας το 1935, όπως προκύπτει από έγγραφο του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.

Στις 17.9.1935 το Υπουργείο Συγκοινωνιών, με υπογραφή του υπουργού Πέτρου Ράλλη, του παραχωρεί με τον αριθ. πρωτ. 81766 έγγραφο της διευθύνσεως σιδηροδρόμων άδεια ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και συγκέντρωσης των εναερίων γραμμών του δημοτικού φωτισμού του νομού Κοζάνης.

Στις 28.8.1938 δίνει προσφορά που εγκρίνεται για τον ηλεκτροφωτισμό της πόλεως της Πτολεμαίδος.

Στις 4 Ιανουαρίου του 1939 παίρνει άδεια ηλεκτρικών εγκαταστάσεων στο νομό Φλώρινας με το υπ' αριθ. πρωτ. 78800 έγγραφο του τότε Υπουργείου Σιδηροδρόμων και Αυτοκινητών.

Στις 20.9.1939 το Τ.Τ.Τ. γραφείο Αμυνταίου με το υπ' αριθ. πρωτ. 102 έγγραφο, ανακοινώνει στον Γρηγόριο Σιούγγαρη ότι του χορηγήθηκε με το υπ' αρ. 286397 έγγραφο του Υπουργείου Συγκοινωνίας άδεια κατοχής και λειτουργίας ραδιοφώνου.

Από όλα τα τιμολόγια και τα επίσημα έγγραφα, αποδεικνύεται πως ο Γρηγόρης Σιούγγαρης ήταν ένας πετυχημένος Ναουσαίος επιχειρηματίας που ηλεκτροδούσε το Αμύνταιο, την Κοζάνη και την Πτολεμαίδα και δεν φαινόταν να έχει τότε ουδεμία σχέση με την πολιτική.

Αυτά μέχρι την κατοχή, όπου εγκαθίσταται στην Θεσ/νίκη με μια σεβαστή περουσία, για εκείνο τον καιρό, και γίνεται κουμπάρος με τον Βαρδουλάκη, πανίσχυρο, τότε, αρχηγό της αστυνομίας.

Στην Νάουσα μετά τον Στέργιο Φετλή, οι διορισμένοι δήμαρχοι από το επίσημο κράτος δολοφονούνται από τους αντάρτες. Είναι η μαύρη εποχή του εμφυλίου.

Ο Βαρδουλάκης προτρέπει τον Γρηγόρη Σιούγγαρη να γυρίσει στην Νάουσα και να αναλάβει

Επιμέλεια - Παρουσίαση Λευκή Σαμαρά

δήμαρχος, μετά την δολοφονία του Χριστόδουλου Πετρίδη, γιατί έχει παντού φίλους και όλοι τον εκτιμούν. Όπως λέει ο Αλέκος ο Χωνός, όλοι προσπάθησαν να τον αποτρέψουν, γιατί κινδύνευε η ζωή του αν δεχόταν, αλλά ο Γρηγόρης Σιούγγαρης ανέλαβε δήμαρχος χωρίς ούτε έναν δημοτικό σύμβουλο, γιατί όλοι φοβόντουσαν. Μόνος του συνέταξε όλα τα έγγραφα για προμήθειες, τοποθετήσεις γράφωντας, όπως μας αναφέρει ο Πέτρος Δεινόπουλος. «Λαμβάνοντας υπ' όψιν την έλειψη δημοτικού συμβουλίου και τις επικρατούσες έκτακτες συνθήκες, αποφασίζομεν...». Ήταν παληκάρια αυτή η αποδοχή η φιλοδοξία; Ήθελε πάση θυσία την «πουπουλένια καρέκλα», όπως τον κατηγορούσαν οι αντίπαλοί του ή την «καρέκλα του μαρτυρίου», όπως την αποκαλούσε ο ίδιος;

«Ανάλαβε για να σώσει τους συμπατριώτες του από το αιματοκύλισμα» με θεαίωσε ο Μανώλης Σωτηρόπουλος που μαζί με τον πατέρα του τον είχαν και γείτονα και στενό φίλο. Με την κουμπαριά του με τον Βαρδουλάκη,

Εκλογές 1958 με αρχηγόν Παπανδρέου. Δημοκρατική Ένωση.

έσωσε κύσμο και κοσμάκη στον εμφύλιο. Αυτό το ομολογούν όλοι. Στον δημορχιακό θώκο, έμεινε περίπου έναν χρόνο. Αλλά σαν απλός άνθρωπος δεν υπήρξε δίκη στο έκτακτο στρατοδικείο Γιαννιτών που να μην πάει για μάρτυρας υπεράσπισης. Η συνείδησή του δεν του επέτρεπε να αφήνει ανθρώπους στην φυλακή για πολιτικά φρονήματα.

Ο Δημήτρης Σιώπης ένας από αυτούς που γλύτωσε από την εκτέλεση στο έκτακτο στρατοδικείο δεν έπαψε ποτέ να του εκφράζει την ευγνωμοσύνη του. Επίσης ο Θωμάς Γκιουλέκας με μια επιστολή του το 1948 του εκφράζει την παντοτινή του ευγνωμοσύνη για την βοήθεια που του πρόσφερε. «Όταν οι άλλοι δεν μου έλεγαν ούτε και καλημέρα, αυτός μου πρόσφερε δουλειά», είπε παλιός αντάρτης. Καλόκαρδος και ανοιχτοχέρης βοηθούσε όσους και όσο μπορούσε λέγοντας πάντα θαρρετά την γνώμη του, χωρίς να φοβάται κανέναν. Το μικρόβιο, όμως, της πολιτικής ή της προσφοράς τον είχε καταλάβει. Το 1964 κατεβαίνει για δήμαρχος με ένα ψηφοδέλτιο πραγματικής εθνικής, συμφιλίας

σης, αφού μετέχει ο Θωμάς Γκιουλέκας και η Ελένη Δημητριάδη, αλλά τις εκλογές τις κερδίζει ο Φιλώτας Κόκκινος.

Στη δικτατορία διορίζεται πρόεδρος στην «Ένωση», αλλά απολύεται γιατί δεν είναι σρεστές οι ενέργειές του στην «εθνική κυβέρνηση». «Ότι έχει την υπογραφή μου είναι δικό μου. Τα δέντρα πεθαίνουν όρθια», διεμύνησε στη χούντα.

Στο δημοψήφισμα της χούντας δεν πήγε να ψηφίσει. Ρώτησε τον Μανώλη τον Σωτηρόπουλο ειρω-

νικά, όπως το διηγείται ο ίδιος. «Είχε κουβέρτα Μανώλη; Πόσο σηκωμένη ήταν, κάνα μέτρο;».

Βοηθώντας δυστυχούντες και παίρνοντας μέρος σε εκλογικές αναμετρήσεις, η περιουσία εξανεμίστηκε, αλλά ο μεγάλος άνθρωπος έμεινε. Πάντα χαμογελαστός, να θάζει πρόθυμα το χέρι στην τσέπη, να θγάζει το καπέλο του χαιρετώντας τις κυρίες, με μια ευγένεια που σπανίζει, μέχρι το τέλος της ζωής του. Ήταν ο ανοιχτόκαρδος άνθρωπος, ο κιμπάρης, με το σοφό μυαλό και την μεγάλη καρδιά. Τέσσερα χρόνια μετά τον θάνατό του, δεν υπάρχει συζήτηση, κυρίως γύρω από τα δημοτικά μας πράγματα που να μην τον θυμηθούν οι Ναουσάιοι. «Σοφά τάλεγε ο αρχηγός».

Αυτά τα ελάχιστα, σαν προσφορά στην μνήμη του Γρηγόρη Σιούγγαρη που ήρθε και έφυγε πριν τέσσερα χρόνια και σαν ένα μικρό αφιέρωμα για το είδος του πολιτικού που εξέλειπε. Του ονειροπόλου. Αυτού που έμπαινε στην πολιτική πλούσιος και έβγαινε πάμφτωχος.

Οικογένεια Σιούγγαρη

ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΝΑΟΥΣΑ

Στα περασμένα ήταν που ο Μαρκούρης του Τόλη αρνήθηκε να μεταναστεύσει στην Αμερική μήπως και με το πλοίο που θα ταξίδευε τύχαινε να είναι το ένα στα χίλια, όπως έλεγε, που θα θούλιαζε. Τότε ήταν που ο Γεώργιος ο Γκούγκουρας ή Γιαννόπουλος, φορώντας το αντερί του ακόμη, είχε δηλώσει στο δικαστήριο ως επάγγελμά του «μιο ρωτιούντα» δηλαδή πωλώ γνώμη.

Στα περασμένα ανήκουν και τα καλλιτεχνία της «Αθηνάς» με την εκλογή της Αγγελικής Νικόλτσου ως «Μις Νάουσα». Επίσης και ένας άλλος γραφικός τύπος, που με την λουτριά του και ένα καλάθι γεμάτο πασατέμπο, γύριζε στην αγορά και στα στενοσόκκακα των ανοικτών, ο μπαρμπα - Γιάννης ο Βόλος, που πήγε άδοξα ύστερα από ένα θανατηφόρο πέσιμο από κάποια σκυλιά.

Χρόνια επίσης, πολλά έχουν περάσει από τότε που ένας γάιδαρος σε κάποια σχολική παράσταση του γυμνασίου μας προέδρι σε αναιδέστατη επίδειξη της... αρρενοπόττης του και ένας Θεός μόνο ξέρει το πώς κρατήθηκαν όρθιοι οι τοίχοι της αίθουσας από το πανδαμόνιο και τον σκαμάτα που επακολούθησε.

Θάταν παράλειψη αν ανέμεσα στους χαρακτηριστικούς τύπους δεν αναφέραμε και την Κοκόνια Ασπασία με τα μακρυά άσπρα γάντια της, τις φλαμπιρές φούστες, τα κτενάκια και τις κορδέλλες στα αιώνια αχτένιστα και κακοθαμμένα μαλλιά της που γύριζε στα γνωστά σπύτια κρατώντας το ομπρέλιντο της - θλιβαρή καρικατούρα της παλαιάς εποχής, καθώς επίσης και τον ειρηνοδίκη Ιγγλέση που ζήτησε να εξετάσει για μάρτυρα τον Ντερμπούρη, ξένο νομομαθή σε Ναου-

σαϊτική μικροδιαφορά!

Αλλά και το «Κιόσκι» στα περασμένα εκείνα χρόνια του μεσοπολέμου υπήρξε ένα και μοναδικό. Κατά διαστήματα συμπαρεύτηκαν και άλλα εξοχικά κέντρα μικρής όμως «εμβέλειας» όπως του Μουσταφά,

Σημείωμα του κ. 'Αγγελου Βαλταδώρου

του Κωστή Δημιούλα, όπου και η ομώνυμη θρύπη του «Ταρπακόλιου», απέναντι από την παλιά Βίλα Πετρίδη, του «Σερίφτη» στη γωνιά του παλαιού δρόμου Αγίου Δημητρίου και Στουμπάνων, το Νέο Κιόσκι, όπου σήμερα το επάνω πάροχο και εν τέλει του «Μήττα» με το «μπάκα-κα» που για μια μικρή περίοδο του μεσοπολέμου, γνώρισε δόξες με ορχήστρες και θεόματα.

Αλλά το «Κιόσκι» το παλαιό Κιόσκι και το μεταπολεμικό επί μίαν δεκαετίαν ήταν κάτι το εξαιρετικό, το ασύγκριτο, το ανεπανάληπτο, που άφησε εποχή. Ήταν κάτι μεταξύ της «Οάσεως» και της «Αίγλης» των Αθηνών και του «Λευκού Πύργου» της Θεσσαλονίκης. Όποιο θέαμα ξένο και νέο που περνούσε απ' τα κέντρα αυτά τελικά το μεγαλύτερο μέρος περνούσε κι από το Κιόσκι.

Ακροβάτες, ταχυδακτυλουργοί, φακίρηδες, χορευτές, αλλά και αξιόλογες ορχήστρες, ξένες και ντόπιες, τραγουδιστές του κλασσικού και ελαφρού τραγουδιού, όπως ο Μοσχονάς, ο Γιαννόπουλος, Οικονομίδης, Τσουμπής, Δανάη και Μένδρη και σε μια αστραπή επίσκεψη η Βέμπο. Κάθε βράδυ, αλλά ιδίως τις Κυριακές και γιορτές ο χορός πήγαινε γόνα στην πίστα του με το δάλς και το ταγκό.

Το θυμάμαι με δυο μεγάλες λάμπες φωτισμού από ασετυλίνη να

το διευθύνει ο Δημήτριος Κουρμούλης, πατέρας του Πάνου Κουρμούλη με κοντά καθίσματα και μικρά τραπέζια όπου στο σερβίρισμα, κυριαρχούσε το μπισκότο, το λουκούμι, η βανίλια και το γλυκό του κουταλιού, η γκαζόζα και το σινάλκο. Μεταγενέστερα, πέρασαν αρκετοί επιχειρηματίες μεταξύ των οποίων ο Γ. Κατής, ο Σωτ. Μήττας, ο Κώστας Γρέζιος, ο Τ. Τσιώμος και κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα που άφησε την σφραγίδα του στο πέρασμά του, ο Τάκης ο Δάρης. Πρώτη τραγουδίστρια κάποια «Σούλα» που για να ακούγεται καλύτερα στον ανοικτό χώρο, χρησιμοποιούσε ένα τεράστιο τετακεδένιο χωνί, πρόδρομο του μικροφώνου.

Αλλά από το 1950 και μετά γνώρισε δόξες και η παράγκα κάτω απ' τον πλάτανο, μια που το παραδοσιακό κτίσμα είχε καταστραφεί, ιδίως επί Δαλιανάγκα με αξιόλογα τούμπερα και τραγουδιστές, όπως η Μαίρη Μοντ και το ζεύγος Νόννη - Βύρων. Η παράγκα κράτησε έως την ανακίνηση και αποπεράτωση του παλαιού «Καζίνο», αλλά κυρίως γιατί είχε κλείσει το πέρασμα της παλαιάς γενεάς κι είχε μπει ορμητικά η νέα, που άλλαξε συνθήκες και γούστα.

Το ταγκό και το δάλς εκτοπίστηκαν από το σουίγκ και το ροκ και ο καθαλιέρος δεν πλησίαζε πλέον την ντάμα του με κουμπωμένο σακκάκι για να της πει με υπόκλιση το «χορεύετε παρακαλώ».

Είπαμε, είχε μπει φουριόζα η νέα γενιά σαφώς διαχωρισμένη απ' την δική μου που ανέτρεφε και ισοπέδωσε όλες τις συνθήκες και τα ήθη που χαρακτήριζαν το παλαιό ρομαντικό και κάπως ιπποτικό ίσως ειδικευμένο στυλ της εποχής της νιότης μας.

Με την πλώρη του έρωτα

Μυστική Συνομιλία

ΑΝΤΡΑΣ:

Ό,τι αγάπησα είναι ιδωμένο απ' τα μάτια σου.
Το σώμα μου αγάπησα το φύτρωσες λουλούδια
μοσχομύριστα
κι ήθελα παντού τη μυρωδιά τους να σκορπώ.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Η αγάπη τόσο ειπωμένη λέξη, μαζί σου πλημμύρισε
από νόημα
σαν φλάμπουρο που τους αιθέρες κυματίζει
με το βαθύ του κόκκινο
ήμουν εγώ, ήσουν εσύ, σαν ένας κόσμος.

ΑΝΤΡΑΣ:

Συναντήσαμε μια πόρτα στο δρόμο
«πού οδηγεί»: σε ρώτησα
«στην άλλη μεριά» μου είπες και την άνοιξες.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Δεν ήμουν εγώ που άνοιξα την πόρτα.
Μόνη της μας καλοσώρισε. Μόνο το φως που
αρπάχτηκε
στα μάτια μας θυμάμαι και τυφλωθήκαμε.
Μα ένιωσα την παρουσία άλλων ματιών μέσα μου
που ν' αντικρύζουν τα πράγματα της άλλης
μεριάς μπορούσαν.

ΑΝΤΡΑΣ:

Θάθελα πάντα αυτή μου την εικόνα να θωρρείς
καθώς με τ' άλογό μου στον ουρανό καλπάζω,
ολόγυμνος,
κρατώντας στο 'να μου χέρι κεραυνό και στ'
άλλο το φεγγάρι.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Σ' έβλεπα όταν τ' αστέρια ανάθες μ' ένα δαυλό
στο χέρι
όταν αποκοιμίδουν στο φεγγάρι
κι έστεκα δίπλα σου τα όνειρά σου να μαζεύω.
Μα και στο χώμα σ' έβλεπα σαν βούλιαζες αργά
λερωμένος απ' τη λάσπη
κι όρθια εγώ να σου χαϊδεύω τα μαλλιά
σκουπίζοντας τα δάκρυα μ' ένα μαντήλι.

ΑΝΤΡΑΣ:

Είμαι θράχος που αντιστέκεται δίπλα στη θάλασσα

ο φωτισμένος απ' τον ήλιο
πότε περήφανος τα κύματα που νίκησα
πότε σκυφτός να υπομένω τη φθορά μου.

ΓΥΝΑΙΚΑ:

Είμαι μια λίμνη, τη μέρα ανατάραξέ με
κολυμπώντας γοργά
ο κάθε σου κύκλος όλο μου το είναι θα διασχίσει
τη νύχτα γαλήνεψέ με με λόγια τρυφερά
όπως αυτά που ψιθυρίζει στο πρόσωπο ο άνεμος
καθώς την καλοκαιρινή ζέστη αποτινάζει
όπως του μοναχικού αηδονιού, που τη σιωπή σπάει,
σαν τραγουδάει τον ερχομό της άνοιξης.

Νομίζω πως δεν ξαφνιάστηκα
όταν η βροχή θρονιάστηκε στα μαλλιά της
κι ύστερα κύλισε απαλά, γεύοντας την αρμύρα της
και υποτάχτηκε στα πόδια της
θεώρησα το γεγονός
σαν υπενθύμιση του απρόοπτου της ζωής
μα όταν κι ο ήλιος φανερωμένος πλάι της
με τα χρυσά φτερά του
γονάτισε ικέτης της λάμψης των ματιών της
αποφάσισα πως η ζωή μου, με ακαθόριστο τρόπο,
συνδέθηκε μ' ένα μυστικό, που όφειλε εξιχνίαση.
Ανασηκώθηκα κι ακολούθησα
τα χνάρια της στο βρεγμένο δρόμο.

«Φευγαλέες εικόνες

Μου 'δειξες πίσω απ' τα σύννεφα τον ήλιο
τον λάτρεψα
τα χρώματα μέσα στο άσπρο
την απουσία του χρόνου στη ματιά σου
τ' αγάπησα
μού 'δωσες χέρια ν' αγγίζω τη ζωή
στήριγμα των ελπίδων μου
χείλη να μιλώ
να αισθάνομαι το κάθε σου σκίρτημα
εσύ με την αγάπη σου
μου χάρισες τον κόσμο.
'Ανοιξη είναι το όραμα της νίκης
ενάντια στη θλίψη μας.

Η ομορφιά έχει όνομα - τ' όνομά σου
είναι όμορφη γιατί σου μοιάζει
ας κρύβεται κάθε που την ψάχνεις
γερασμένη θαρρείς τη βλέπεις
σαν απ' το χρόνο νικημένη
μα σ' ένα σου γέλιο
βλέπω το πρόσωπό της
η ομορφιά υπάρχει.

Η αγάπη τρυπώνει από τις γρίλιες
σε πλημμυρίζει ένα φως που σε τυφλώνει
στέκεται ακίνητη και σε κοιτάζει
με μια ματιά που δεν προσμένει
το πρόσωπό σου δροσίζει
με τα καυτά της χείλη
ποθείς όλη τη γη να αγκαλιάσεις
μα χώνεσαι γλυκά στην αγκαλιά της.
Την ξέρω τη μορφή σου
φορές την έχω ονειρευτεί
να μπαίνει από τις γρίλιες.

«Δωμάτιο με γρίλιες»

Ήρθες
γυμνοί στο κρεβάτι
σφιχταγκαλιάζοντας τ' όνειρο
κανείς δεν είδε
απ' τα σφαλιστά παράθυρα

κόσμος ολάκερος κρυμμένος απ' το σεντόνι
πάλευε να λευτερωθεί
κι όταν οι αισθήσεις
χάραξαν την πορεία τους
γιόρτασε μεθυσμένη
η αγάπη μας.

«Αγκαλιά με τ' όνειρο»

Τί είναι ο έρωτας;
Δεν ξέρω
να έτσι ξαφνικά
ήρθες μέσα στη ζωή μου
έλιωσες τους πάγους της καρδιάς μου
θάζοντας μουσική στο πικάπ
την ώρα του πρωϊνού.
Τί είναι ο έρωτας;
Δεν ξέρω
να έτσι απλά
χώθηκες στα σκεπάσματά μου
ανακάτεψες τα χαρτιά στο γραφείο μου
καπνίζοντας το μισοσθημένο τσιγάρο μου
κι άνοιξες τα παράθυρα διάπλατα.
Τί είναι ο έρωτας;
Δεν ξέρω
καθώς δίπλα μου στέκεσαι
υποψιάζομαι πως είσαι εσύ!

«Παρουσία»

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Για να μη χάνονται τα τεύχη, ενημερώστε μας έγκαιρα
την νέα διεύθυνση, κάθε φορά που αλλάζετε τόπο κατοικίας.

“ΑΝΕΒΑ ΣΤΗ ΣΤΕΓΗ ΝΑ ΦΑΜΕ ΤΟ ΣΥΝΝΕΦΟ,,

Στις 20 και 21 του Νοέμβρη δόθηκε με μεγάλη επιτυχία στο δημοτικό θέατρο η παιδική παράσταση «Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο». Το έργο παρουσίασαν τα παιδιά της πέμπτης τάξης του 4ου

παροχής γνώσεων, αλλά και πλατύτερο. Ένας χώρος όπου θα ικανοποιούνται και άλλες ανάγκες της επικοινωνίας, της συνεργασίας και της έκφρασης. Κοντά σε αυτά υπήρχαν και οι δικοί μας προσωπικοί

της δουλειάς μας, προβληματισμοί κοινωνικοί, ανησυχίες πάνω σε θέματα αισθητικής.

Στην εκλογή του έργου μεγάλη σημασία είχε για μένα ο αριθμός των παιδιών που θα συμμετείχε σε αυτό έστω και με μικρούς και θωβούς ρόλους, καθώς και το περιεχόμενο, τα μηνύματα του έργου.

Αφού έγινε η ανάθεση των ρόλων, τα παιδιά αφέθηκαν ελεύθερα να διώσουν το έργο και στη συνέχεια να εκφραστούν με τον τρόπο που ήθελαν και μπορούσαν.

Έτσι την αρχική του μορφή το έργο την πήρε από τα παιδιά. Οι παρεμβολές μας σε αυτήν τη φάση ήταν ελάχιστες και αφορούσαν πολύ γενικά πράγματα.

Δεν είχαμε να κάνουμε μόνο με προβλήματα που είχαν σχέση με την φωνή, την κίνηση, την έκφραση, αλλά και με τα προβλήματα αυτοπεποίθησης, σχέσεων μεταξύ τους, αλλά και μεταξύ των δύο φύλων. Γι' αυτό το λόγο θεωρήσαμε ότι πιο συγκεκριμένες παρεμβολές

Δημ. Σχολείου Νάουσας με την επιμέλεια και φροντίδα του δασκάλου τους Γιώργου Τούρα. Τα κοστούμια της παράστασης επιμελήθηκε η κ. Πιτάκη, τις χορογραφίες η Χρύσα Σκούρα και την μουσική οι αδελφοί Τάμτσι.

Οι μικροί ηθοποιοί που κατέπληξαν με το χορό, το τραγούδι και την ερμηνεία τους καταχειροκροτήθηκαν. Η φυχή της παράστασης ο δάσκαλος των παιδιών, Γιώργος Τούρας, στο καλόγουστο πρόγραμμα που μοιράστηκε, γράφει για το ανέδραμμά του έργου:

Η όλη προσπάθεια, όπως και άλλες παλαιότερα, ξεκίνησε θασιμένη στην αντίληψη που υπάρχει σε όλους όσους συνεργάστηκαν στη δουλειά αυτή, ότι το σχολείο δεν πρέπει να είναι μόνο ένας χώρος

προβληματισμοί και ανησυχίες. Προβληματισμοί παιδαγωγικοί σχετιτικά με τους σκοπούς και τη φύση

που παρουσιάστηκαν από την επιλογή των προσώπων για ορισμένους από τους ρόλους, αλλαγές δεν έγιναν. Πιστεύουμε ότι δεν αξίζει να πληγωθεί κάποιο παιδί προκειμένου να ανέβει μια πιο πετυχημένη παράσταση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πρόβες γίνονταν Σάββατο πρωί ή στη διάρκεια των αργιών και σε καμία περίπτωση σε θάρος των μαθημάτων.

Θετικό επίσης ήταν το ότι τα παιδιά ήταν της ίδιας τάξης, με τις ίδιες υποχρεώσεις και τον ίδιο δάσκαλο.

Γιούργος Γεώργιος

στη φάση αυτή επιδείνωναν την κατάσταση.

Όσο προχωρούσαν οι πρόβες και τα παιδιά γίνονταν πιο άνετα και ήταν σε θέση να ελέγχουν κάποια πράγματα περισσότερο από ότι στην αρχή, οι δικές μας παρεμβάσεις γίνονταν πιο συγκεκριμένες. Αρχισαν όμως να γίνονται παρεμβολές και προσθήκες και από τα ίδια τα παιδιά. Πολλές ήταν οι φορές που αιφνιδιαστήκαμε ευχάριστα από τις λύσεις που επινόουσαν. Αρχισαν να το διασκεδάζουν, να απελευθερώνονται και να λειτουργούν σαν ενιαίο σύνολο.

Παρά τα κάποια προβλήματα

● Σημ.: Οι φωτογραφίες είναι από την παιδική παράσταση

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

(στο περιοδικό «ΘΕΑΤΡΙΚΑ»)

Επιμέλεια Χρήστου Μπαταντζή

Ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο για τη θεατρική ζωή της Νάουσας, δημοσιεύθηκε στο Αθηναϊκό περιοδικό «ΘΕΑΤΡΙΚΑ» γεγονότα και ζητήματα», μέσα στα πλαίσια ενός μεγάλου αφιερώματος με τίτλο «ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» (Τεύχος 11, Ιανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος 1993). Ο εκδότης του περιοδικού κ. Γε-

ώργιος Χατζηδάκης, ήρθε σε επικοινωνία με γνωστούς συμπολίτες που ασχολούνται με το θέατρο και πήρε τις πληροφορίες που χρειαζόνταν για τη σύνταξη του εκτενούς άρθρου.

Επειδή το περιοδικό αυτό δεν έφτασε ακόμα στη Νάουσα (εμάς μας το έστειλε φίλος αναγνώστης από την Αθήνα), παραθέτου-

με αποσπάσματα από το άρθρο αυτό για την ενημέρωση των θεατρόφιλων αναγνωστών μας, αλλά και όλων των Ναουσαίων γενικά, μιά που σπάνια βλέπει το φως της δημοσιότητας, σε ένα σοβαρό και εξειδικευμένο περιοδικό του κέντρου, μιά τέτοια δουλειά που συντελείται στην επαρχία.

ΝΑΟΥΣΑ

Η παράδοση συναντάει την σύγχρονη έκφραση

Μια σύγχρονη ζωντανή πόλη με ζωηρή κοινωνική ζωή και πολιτιστική δραστηριότητα βρίσκεται σήμερα πάνω στα ίδια χώματα που ζούσε κάποτε η αρχαϊκή μακεδονική Μίεζα. Οι ερευνητικές μας αναζητήσεις που έχουν αντικείμενο την θεατρική έκφραση συναντούν στην Νάουσα πολλά ενδιαφέροντα. Τα λαϊκά δρώμενα, που ζωντανεύουν κάθε χρόνο στο Καρναβάλι της πόλης, αποκαλύπτουν τις βαθιές ρίζες που έχει στους κατοίκους της περιοχής η αναπαραστατική λειτουργία και η δραματική και μιμητική απεικόνιση καταστάσεων της ζωής. Αλλά και θεατρικές εκδηλώσεις με την συγκεκριμένη μορφή της σκηνικής παράστασης, καταγράφει από πολύ νωρίς ο ερευνητής. Συστηματική θεατρική ζωή πρέπει να είχε η Νάουσα νωρίτερα απ' την δεύτερη δεκαετία του αιώνα μας. Ωστόσο συγκεκριμένες πληροφορίες στοιχειωθούν μισαν κίνηση από -σποραδικές αλλά συνεχείς και επανειλημμένες παραστάσεις απ' τα στερνά του 19ου αιώνα. Με δυσκολία

που την δημιουργεί η έλλειψη στοιχείων θα προσπαθήσουμε να ανασυνθέσουμε την χαμένη περίοδο της θεατρικής δραστηριότητας της Νάουσας βασισμένοι σε πολύτιμες, αλλά ισχνές μαρτυρίες. Σύντροφος σ' αυτό το αναδρομικό οδοιπορικό ο 'Αγγελος Βαλταδώρος, εξέχον μέλος της Ναουσέικης κοινωνίας, συνδεδεμένος στενά με την ιστορία της πόλης. Η άνετη διερεύνηση πηγών είναι σήμερα αδύνατη. Η Νάουσα κάηκε σχεδόν ολοκληρωτικά το 1949 και οι φλόγες του εμφύλιου κατέστρεψαν πολλά ιδιωτικά αρχεία, θιβλιοθήκες και δημόσια έγγραφα και μαζί τους χάθηκαν οι μαρτυρίες για πολλά.

Κάποιοι Βασίλειος Αγγελάκης πρωτοστατεί στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα και ανεβάζει πατριωτικά έργα. Τίποτε περισσότερο δεν τεκμηριώνεται παρά μόνο πως και νωρίτερα ακόμα δίνονταν θεατρικές παραστάσεις. Η ανάμνηση του αιωνόβιου γέροντα που ανασκαλεύθηκε για χάρη του σημειώματός μας δεν απέδωσε πιο συγκεκριμένα στοιχεία. Ανά-

μεσα στα χρόνια 1912-1920 οι ασθενείς αναμνήσεις μιλάνε για σποραδικές εκδηλώσεις λόγω των γεγονότων. Μια συγκεκριμένη μαρτυρία χωρίς πολλές πληροφορίες αναφέρεται σε μια παράσταση της «Αντιγόνης» από μια ομάδα δεσποινίδων με την συμμετοχή μαθητών Γυμνασίου που δόθηκε σε σχολ. αίθουσα πριν απ' την Μικρασιατική καταστροφή. Οι ωχρές αυτές αναφορές δίνουν τη θέση τους μετά το 1920 σε πιο στέρεες πληροφορίες. Το μουσικό Σωματείο «Αθηνά» που διατηρεί μια χορωδία και διοργανώνει συναυλίες συμπεριλαμβάνει στα προγράμματά του και παραστάσεις. Συγκεκριμένες είναι οι αναμνήσεις του πρόθυμου κ. 'Αγγελου Βαλταδώρου απ' το ανέβασμα του «Αγαπητικού της Βοσκοπούλας». Τους γυναικείους ρόλους έπαιζαν άντρες. Την βοσκοπούλα έπαιζε ο Αναστάσιος Τσόμους και την γρηά Γιάννεννα ο Δημήτριος Δάρης. Εδώ είναι απαραίτητο να ανατρέξουμε σ' έναν κατάλογο που βρίσκεται στα χέρια μας για να αναφέρουμε μια

παράσταση που δίνεται από μαθητές το 1928 με το μονόπρακτο του Τσοκόπουλου. «Ο βασιλιάς της Ρέγγας». Ωστόσο το 1927 δίνεται από μαθητές Γυμνασίου το έργο «Αθανάσιος Διάκος» και οι εισπράξεις πάνε «υπέρ της Αεροπορίας». Το 1932 σημειώνεται μια πολιτιστική έξαρση. Από τον μουσικοδιδάσκαλο Δημήτριο Βαρθέρη ιδρύεται μια χορωδία που αναπτύσσει μεγάλη δράση. Την ίδια χρονιά από τον «Αχιλλέα», Σωματείο πολιτιστικό ανεβαίνουν «οι Φοιτητές» του Ξενοπούλου. Το 1933 εκδηλώνεται μια εντυπωσιακή πρωτοβουλία από Ελληνοαμερικάνους που γύρισαν στον τόπο τους, συνέστησαν έναν Σύλλογο και ανέγειραν, ένα Δημοτικό Θέατρο με όλες τις προδιαγραφές. Από τον κύκλο αυτού του Συλλόγου στα εγκαίνια του νεοδημητού θεάτρου, παίχθηκε η «Βαθυλυνία» του Βυζαντίου. Το 1934 το Γυμνάσιο ανέβασε το πατριωτικό «Να ζει το Μεσολόγγι» και την «Σκλάβο» κι αυτή είναι η τελευταία μαρτυρία που έχουμε για θεατρική παράσταση πριν τον πόλεμο. Το 1935 από τον ποδοσφαιρικό Σύλλογο «Ολυμπιακός» ανεβαίνει το δράμα «Η καρδιά του Πατέρα».

Μέσα στην Κατοχή το θέατρο είναι μια συχνή καταφυγή. Αλληλοσυγκρουόμενες είναι οι πληροφορίες μας για τις χρονολογίες παραστάσεων. Το βέβαιο είναι πως η Νάουσα κάτω από την καταπίεση του κατακτητή διατηρεί έναν τρόπο διαφυγής και επικοινωνίας: το θέατρο. «Παπαφλέσσας» του Μελά από μαθητές το 1942 «Τ' Αρραβωνιάσματα» του Μπόγρη από το Εργατικό Κέντρο το 1943. «Τρεις Αλήτες» έργο του καθηγητή Βούλγαρη Δημητρίου που πρωτοστάτησε και στο ανέβασμά του. Ένα ακόμα έργο του ίδιου «Ο Νεκροθάφτης» παίζεται τον επόμενο χρόνο. Τα δυο έργα

του Βούλγαρη ανεβαίνουν υπό την σκεπή του Εργατικού Κέντρου που συνεχίζει μέσα στο 1944 και παρουσιάζει την «Καινούργια Ζωή» και το «Μπαμπάς εκπαιδευεται» του Μελά. Το 1945 η καλλιτεχνική φιλοτιμία του Εργατικού Κέντρου εκδηλώνεται μουσικά. Ανεβαίνει η οπερέττα ο «Χορός της Τύχης» του Στόλτς, μεγάλη αθηναϊκή επιτυχία προπολεμικά. Στην περίοδο της κατοχής ο συμπαραστάτης στην προσπάθειά μας Άγγελος Βαλταδώρος προσθέτει και τα έργα «Γιος του πόνου» και «Τόπο στα νειάτα». Ομολογουμένως πλούσια η θεατρική ζωή της Κατοχής.

Εκείνη την εποχή εμφανίζεται μια παράλληλη δραστηριότητα από το τότε Ωδείο της Νάουσας. Ιδρυτής του ο Μαρίνος Βασιλειάδης. Στο ενεργητικό του καταγράφονται οι παραστάσεις με τα έργα «Το κορίτσι της Γειτονιάς», ο «Βαφτιστικός» και πάλι «Ο Χορός της Τύχης». Γνήσιο μουσικό ρεπερτόριο που μαρτυράει την ύπαρξη ικανών καλλιτεχνών και με την ανάλογη μουσική κατάρτιση. Δυστυχώς ελλείπουν ολοκληρωτικά τα ονόματα των συντελεστών όλων αυτών των παραγωγών των ετών που προαναφέρθηκαν. Μετά την δημοσίευση αυτής της έρευνας αν από τους αναγνώστες της προκύψουν τα ονόματα όσων ασχολήθηκαν με τις παραστάσεις θα είναι μια προσφορά στο θεατρικό χρονικό της πόλης αν μας τα στείλουν, όπως κάθε άλλο στοιχείο ή φωτογραφία. Εμείς πρόθυμα θα τα δημοσιεύσουμε.

Από το 1945 αρχίζει μια πιο γοργή παράθεση. Την χρονιά αυτή ανεβάζει ο «Ολυμπιακός» το γνωστό κωμειδύλλιο «Οι εύθυμοι Μυλωνάδες» και «Ο θεός από την επαρχία». Ένα κενό μέχρι το 1951 για να χωριστεί η παλιά εποχή από την νεώτερη. «Αρραβω-

νιάσματα» του Μπόγρη από τον Σύλλογο «Ακρίτας» το 1951 και το 1953 «Ο κύριος της κυρίας προέδρου» από τον «Ολυμπιακό», «Η Άγνωστος» το 1954 από τον «Ακρίτα», αλλά και ο «Ταρτούφος» και από την «Μέριμνα» «Μπροστά στο θάρατρο» και ο «Άρχοντας του Κόσμου» από τον «Ολυμπιακό». Έχει προηγηθεί το 1953 «Η θυσία του Αβραάμ» από μαθητές. Αχρονολόγητες οι παραστάσεις που ακολουθούν συμπληρώνουν μια από τις πιο πλούσιες θεατρικές κινήσεις μεταξύ όλων των ελληνικών πόλεων. Από το 1954 και πέρα καταγράφονται «Η Λύρα του Γερονικόλα» από μαθητές, «Ο Ποπολάρος» από τον Σύλλογο Αποφοίτων, «Η Νάουσα» από μαθητές, «Ο Καλόγερος Ανανίας» χωρίς άλλη ένδειξη, «Γιατρός με το στανιό» από μαθητές, «Εσμέ η Τουρκοπούλα» από μαθητές. Επανέρχεται η χρονολόγηση στον κατάλογο με τον «Ολυμπιακό» που ανεβάζει στα 1956 το «Πέγκ καρδούλα μου». Η θεατρική ζέση -λίγα χρόνια νωρίτερα έργο με τίτλο «Έσο Έτοιμος»- πρόκειται για Εφορία προσκόπων προφανώς. Παρών και ο Μολιέρος. Από τον «Ακρίτα» στα 1956 παίζεται ο «Άρχοντοχωριάτης». Νέο μεγάλο κενό στην πληροφόρησή μας και σάλτο στα 1963 όπου συναντάμε μια παράσταση του «Ολυμπιακού» με το έργο «Βαθειές είναι οι ρίζες».

Στην Νάουσα ζουν άνθρωποι με συνεχή θεατρικά ενδιαφέροντα. Με όσα παραθέσαμε ως τώρα συμπληρώθηκε μια αλυσίδα σχεδόν-αδιάκοπη-με αλλεπάλληλες πρεμιέρες από την αρχή του αιώνα. Είναι βέβαιο πως οι κρίκοι είναι πολύ περισσότεροι και πως στην κοινωνία της πόλης υπήρχε ένας ασταμάτητος θεατρικός αναβρασμός. Παρατηρούμε το διαδοχικό πέρασμα της θεατρικής πρωτοβουλίας αδιάκοπα από τον

ένα Σύλλογο στον άλλο. Στην στοιχειοθεσία της θεατρικής ιστορίας του τόπου δεν είμαστε σε θέση να συμπεριλάβουμε τα συγκροτήματα που επισκέπτονται την πόλη. Οι επισκέψεις αυτές, ήταν οπωσδήποτε αραιώτερες στα προπολεμικά χρόνια και πιο πυκνές στα μετά την εμφύλια λαίλαπα, όπως και νάναι όμως οι επισκέψεις επαγγελματικών θιάσων συντελούσαν στην συντήρηση του θεατρικού ενδιαφέροντος και θελτίωναν τις επιδόσεις των ερασιτεχνών. Επιστροφή στο χρονικό μας. Ο κατάλογος μας αναφέρει δύο συνεχόμενες μαθητικές παραστάσεις, τις μόνες μέσα στη δικτατορία «Θρίαμβος της αρετής» το 1972 και «Κατσαντώνης» το 1973.

Μια εποχή ξεκινάει το 1976 με το καλλιτεχνικό τμήμα του Εκπολιτιστικού Γυμναστικού Συλλόγου Ναούσης. Δεν διαθέτουμε δυστυχώς περισσότερα στοιχεία για το δραστήριο αυτό Σωματείο. Δεν ξέρουμε τίποτα για την χρονολογία της ίδρυσής του, τίποτα για όσους πρωτοστάτησαν στη δημιουργία του καλλιτεχνικού τμήματος. Πόσο μεγαλύτερη αξία θα είχε όμως η αναφορά στο χρονικό μας κάποιων ονομάτων; Με όλη τη δράση πολιτιστικών έργων αξιολογείται όλη η πόλη, ο εσωτερικός πολιτισμός των ανθρώπων της περιοχής. «Γλάρος» του Τσέχωφ το πρώτο έργο. Επιχείρημα φιλόδοξο το ανέβασμα τσεχωφικού έργου που όμως στέφθηκε από επιτυχία. Σκηνοθέτης ο Χρήστος Σαββατόπουλος και σκηνογράφος ο Α. Χασιούρας. Τους ρόλους έπαιξαν οι Αικατερίνη Μπαμύχα, Φώτης Ιγνατιάδης, Θεόδωρος Τορόρης, Χαρούλα Αιμονιώτου, Αναστάσιος Κωταλακίδης, Ηλέκτρα Παγκαλίδου, Αικατερίνη Καλτσογιάννη Παύλος Παραστατίδης, Ελευθέριος Μιμιλίδης, Ιορδάνης Ξανθόπουλος και Βασί-

λειος Στοϊδης. Αυτός είναι ο πρώτος θιάσος του «Ζαφειράκη». Ακολουθούν τα έργα «Όλα για την πατρίδα» του Σταύρου Δάδη, «Εσείς οι απ' έξω» του Σαρογιάν και «Ο Μπήτερμαν και οι Εμπρητές» του Μαξ Φρις, και τα τρία μέσα στο 1977.

«Δραπέτες της πράσινης ευτυχίας» λέγεται το έργο που ανεβάζει ο «Ζαφειράκης» το 1979. Συγγραφέας και σκηνοθέτης είναι ο Κώστας Κόλλας. Το 1980 το έργο του Κώστα Κόλλα «Το μεγάλο ανθρωπάκι» σε σκηνοθεσία του ίδιου. Νέο έργο του παραγωγικού Κόλλα σκηνοθετημένο απ' τον ίδιο τον επόμενο χρόνο. Τίτλος «Ποιος φοβάται τον Οδυσσέα» και το είδος σάτυρα με τα ομηρικά πρόσωπα. «Διακοπή για τεχνικούς λόγους» κωμωδία του Σακόβι το 1984. Την σκηνοθεσία υπογράφουν η Καίτη Τοπτσόγλου και ο Οδυσσέας Γωνιάδης.

Ο Κώστας Κόλλας επανέρχεται το 1985 με επιθεώρηση. Απ' τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας φαίνεται πως το «Βλέποντας και κάνοντας» για τα δεδομένα της Ναούσας ήταν μια μεγάλη παραγωγή. Ζωντανή ορχήστρα, πολυμελής θιάσος, χορογραφίες, σκηνικά κλπ. Συγγραφέας και σκηνοθέτης ο Κόλλας, χορογραφίες Μέλπω Βασιλικού, μουσική Πέτρος Στοϊδης.

Ακολουθεί μια ακόμα επιτυχία του μόνιμου πια σκηνοθέτη και συγγραφέα. Το 1987 ανεβαίνει η κωμωδία «Ένας βουλευτής στο κρεβάτι μου». Φαρσοκωμωδία την χαρακτηρίζει ο συγγραφέας που και πάλι αναλαμβάνει την σκηνοθεσία. Μια ακόμα επιθεώρηση το 1988. «Κουκαράτσα» Κείμενα και σκηνοθεσία του ηγέτη της θεατρικής ομάδας». Με την παράσταση αυτή γιορτάζονται τα δώδεκα χρόνια συνεχούς δραστηριότητας και επιτυχιών. Μια ανάπαυλα στην δραματουργική δρα-

στηριότητα του Κόλλα. Δεν λείπει όμως απ' το ποιντούμ της σκηνοθεσίας. 1989 και «τα Δέντρα πεθαίνουν όρθια» του Κασόνα.

Το 1990 η σκηνοθεσία ανατίθεται σε επαγγελματία, αν και η ιδιότητα του ερασιτέχνη για τον Κώστα Κόλλα, μετά από 13 χρόνια θεατρικής δουλειάς είναι αμφισβητήσιμη. Το έργο των Γιαλαμά - Πρεντετέρη «Μιας πεντάρας νειάτα» που ανεβαίνει τη χρονιά αυτή το αναλαμβάνει ο Οδυσσέας Γωνιάδης. Δυο ακόμα κωμωδίες βγαλμένες απ' την πέννα του Κόλλα στα έτη '91 και '92. «Κροκέτες Αλάσκας» η μία και «Πιτσουνάκια στο έκτο» η άλλη. Σκηνοθεσία του συγγραφέα.

Με προθέσεις ουσιαστικώτερες από την ανώδυνη ψυχαγωγία λειτουργεί παράλληλα στη Ναούσα το «Θεατρικό Εργαστήρι» που ανήκει στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Ναούσας. Με την δράση της δεύτερης αυτής θεατρικής κίνησης καλύπτεται απόλυτα όλο το φάσμα των θεατρικών αναγκών της πόλης. Το δίπτυχο ψυχαγωγία και προβληματισμός συμπληρώνεται απ' την Ομάδα του «Ζαφειράκη» αφ' ενός με το ελαφρό ρεπερτόριο και το Εργαστήρι αφ' ετέρου με το περισσότερο απαιτητικό του δραματολόγιο. Αντιγράφουμε μια περικοπή από μια σύντομη προσούρα που δρίσκεται στα χέρια μας. «Η θεατρική ομάδα (Θεατρικό Εργαστήρι) του Πολιτιστικού Κέντρου Ναούσας ιδρύθηκε το 1983 με στόχο να παρουσιάσει στο κοινό της πόλης, αλλά και εκτός αυτής, παραστάσεις ποιότητας και έργα του κλασσικού δραματολογίου, συμβάλλοντας έτσι στο ανέβασμα της θεατρικής παιδείας του τόπου».

Το θεατρικό Εργαστήρι, ξεκινάει με το «Πανηγύρι» του Κεχαΐδη, επιλογή πολύ ταιριαστή για έναρξη μιας διαδρομής ανά-

λογης με την παραπάνω διακήρυξη. Σκηνοθέτης ο ηθοποιός του Κ. Θ.Β.Ε. Μπάμπης Φορτοτήρας που έκανε και τα σκηνικά και τα κοστούμια.

Με συνέπεια στο νεοελληνικό δραματολόγιο για δεύτερο έργο επιλέγονται «Οι Φίλοι» του Κώστα Μουρσελά. Σκηνοθέτης και πάλι ο Φορτοτήρας. Το αρχαίο ελληνικό θέατρο μπαίνει στους προδλημματισμούς των θεατρικών ζυμώσεων της Νάουσας με τον «Πλούτο» του Αριστοφάνη που ανεβαίνει το 1985 με σκηνοθέτη τον Φορτοτήρα. Επιστροφή στην νεοελληνική αναζήτηση το 1986 με τα μονόπρακτα του Μάτεσι «Μικροαστικό δίκαιο». Σκηνοθεσία του αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Οικονόμου, που έχει αναπτύξει πολυμερή δράση στα θεατρικά της Νάουσας με επίδοση στον τομέα της σκηνογραφίας. Τους ρόλους ερμήνευσαν η Ιππολύτη Μπάρκα, η Κλειώ Μπούσκα - Πετρά, ο Νίκος Ζαχαράκης, η Έλσα Τάνου, ο Αντώνης Φετλής, ο Σωτήρης Μπούσκας και ο Φάνης Χρυσόχου. Μέσα στο 1987 πραγματοποιείται μια δεύτερη, παραγωγή με την «Λοκαντιέρα» του Γκολντόνι σε σκηνοθεσία του Γιάννη Παπαθύμιου. Για την παράσταση αυτή δεν διαθέτουμε περισσότερα στοιχεία. Σκούρτης στη συνέχεια τον άλλο χρόνο με το έργο του «Ο Καραγκιόζης παρά λίγο Βεζύρης» σε μια παράσταση που χαρακτηρίστηκε έκπληξη. Σκηνοθέτης ήταν ο Χρήστος Μπαταντζής και οι ηθοποιοί που πήραν μέρος ήταν: οι Γιώργος Μπέκας, Τάσος Πόπης, Γιώργος Παπαδόπουλος, Μήτσος Βάντης, Κλειώ Πετρά, Αλέκος Οικονόμου, Κατερίνα Μπόσκου, Κώστας Κετάνης, Περικλής Χριστίδης, Ζωή Πόπη, Χάρης Αδαμίδης, Νίκος Ζαχαράκης, Θωμάς Ζήμνας, Μελέτης Αδαμίδης. Με τον τίτλο «Γαμήλιο εμβατήριο» ανεβαίνουν το 1988 τα τρία

γνωστά μονόπρακτα του Τσέχωφ. Την σκηνοθεσία την φορά αυτή αναλαμβάνει ο ηθοποιός Δημήτρης Αραμπατζόγλου, με σκηνογράφο τον Αλέξανδρο Οικονόμου.

Σταθερά συνεχίζεται η πορεία του Θεατρικού Εργαστηρίου με μια πρεμιέρα κάθε χρόνο με επιλογές ευρύτερης ιδεολογίας. Το 1989 «Το θερίο του Ταύρου» του Ασίζ Νεσίλ με σκηνοθέτη τον Δημήτρη Αραμπατζόγλου και σκηνογράφο τον Αλέξανδρο Οικονόμου. Τον ίδιο χρόνο ανεβαίνει απ' την παιδική σκηνή του Εργαστηρίου το έργο της Ξένιας Καλογεροπούλου «Οδυσσεύς» σκηνοθετημένο απ' τον Αλέξανδρο Οικονόμου.

Με τρία ιταλικά έργα κλείνει η μέχρι σήμερα διαδρομή της ακούραστης συντροφιάς του Θεατρικού Εργαστηρίου. «Κλάξον, τρομπέτες και πλάκες» του Ντάριο Φο, «Απόψε αυτοσχεδιάζουμε» του Πιραντέλλο και «Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω» του Ντάριο Φο. Σκηνοθέτης και στα τρία ήταν ο Δημήτρης Αραμπατζόγλου και σκηνογράφος ο Αλέξανδρος Οικονόμου. Ένας ολόκληρος κόσμος κινείται ενεργά γύρω απ' τις δυο θεατρικές εστίες της Νάουσας, με συνεχή και δημιουργική δράση. Αρκεί να αναλογισθεί κανείς πως στα δέκα τελευταία χρόνια έχουν ανέδει στην Νάουσα εικοσιπέντε περίπου έργα και εργάστηκαν για αυτά πάνω από εκατό άνθρωποι, τα παρακολούθησαν δε 40.000 θεατές κατά τους μετριοτέρους υπολογισμούς. Μια ζηλευτή θεατρική πραγματοποίηση που εκφράζει την πηγαία ανάγκη του πληθυσμού της περιφέρειας για επικοινωνία μέσα απ' την τέχνη της σκηνής. Είναι απαραίτητο ν' αναφερθεί πως ο θίασος του Θεατρικού Εργαστηρίου πήρε μέρος σε πολλές θεατρικές διοργανώσεις όπου και διακρίθηκε και έχει πάρει μέχρι σήμερα πολλά

βραβεία και επαίνους για την σκηνοθεσία και τις ερμηνείες. Συγχαρητήρια σε όλους σ' αυτούς που πρωτοστατούν, σ' αυτούς που δημιουργούν και σ' όλους τους τοπικούς παράγοντες που στηρίζουν αυτές τις προσπάθειες για πολιτισμό στο μακεδονικό χώρο.

Παρακολουθώντας το διάγραμμα των θεατρικών ομάδων διασταυρωθήκαμε με το πάθος προσώπων που δίνονται ολόψυχα στην σκηνική υπόθεση. Αν ακολουθήσουμε τώρα την πορεία ενός απ' τα πρόσωπα αυτά θα ανοιχτούμε σε νέους θεατρικούς ορίζοντες. Έτσι πιστεύουμε πως δεν αποκαλύψαμε παρά μόνο ένα μέρος της τοιχογραφίας που εικονίζει την θεατρική ζωή της Νάουσας. Παραθέτω ένα απόσπασμα από μια επιστολή. «Γεννήθηκα και μεγάλωσα στη Νάουσα της Μακεδονίας. Από πολύ νωρίς διαπίστωσα την αγάπη και κλίση μου προς την θεατρική τέχνη. Παρακολούθησα με πάθος, από πολύ νεαρή ηλικία κάθε παράσταση, ερασιτεχνική ή επαγγελματική που δινόταν στην πόλη μου. Αργότερα μου δόθηκε η ευκαιρία να παρακολουθήσω θέατρο στην Αθήνα και κατόπιν στη Θεσσαλονίκη. Αυτό αποτέλεσε και την θεατρική μου μόρφωση. Πρώτες απόπειρες θεατρικές μέσα στα χρόνια της δικτατορίας ήταν μια «θεατροποιημένη» παρουσίαση των μένων του «Αισχύλου» με έμφαση στον «Προμηθέα Δεσμώτη». Ακολούθησε αργότερα μια παρόμοια παρουσίαση του ποιητικού έργου του Σοφοκλή. Η σκηνική παρουσίαση του ποιήματος του Βάρναλη «Ο Μονόλογος του Μώμου» του Ιανουαρίου του 1977 μ' έφερε κοντά στην ολοκληρωμένη θεατρική πράξη. Αφορμή ήταν ένα φιλολογικό βραδυνό στο Δημοτικό Θέατρο της Νάουσας, αφιερωμένο στον μεγάλο ποιητή για τα

δυο χρόνια απ' τον θάνατό του. Διοργανωτής ήταν ο Σύλλογος Αποφοίτων Λαππείου Γυμνασίου. Τον Μάιο του 1981, ύστερα από πολλές προσπάθειες, κατάφερα να υλοποιήσω τα θεατρικά μου οράματα, ανεβάζοντας το έργο του Στρατή Καρρά «Οι Αθλητές, αθάνατες ιστορίες αγάπης στον πόλεμο» με μια ομάδα νέων που κυριολεκτικά για πρώτη φορά έρχονταν σε επαφή με το θέατρο. Με την παράσταση αυτή υλοποιήθηκαν οι θεωρίες και τα «επιστεύω» μου για το ερασιτεχνικό θέατρο. Το έργο ανέβηκε από την νεοσύστατη «Ανεξάρτητη Ερασιτεχνική Θεατρική Ομάδα Νάουσας» σε συνεργασία με τον Σύλλογο Αποφοίτων Λαππείου Γυμνασίου. Τον Αύγουστο του 1986 σκηνοθέτησα τις «Εκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη συνεργαζόμενος με την θεατρική Ομάδα του Συλλόγου Αποφοίτων Λαππείου Γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1987 σκηνοθέτησα το «Χρονικό του ολοκαυτώματος». Ήταν μια προσπάθεια θεατρικής προσέγγισης του ποιητικού μου έργου «Εκείνος ο σκληρός Απρίλης». Στην προσπάθειά μου αυτή, συνεργάστηκα με την θεατρική Ομάδα του πολιτιστικού Κέντρου του Δήμου μας.

Κρυφή ελπίδα αυτής της έρευνας για το θέατρο στο μακεδονικό χώρο είναι να «χτυπήσει» τέτοιες φλέβες θεατρικού μεταλλεύματος. Από την αποκάλυψη τέτοιων ανθρώπων, με τέτοια οράματα, με τέτοιους μύχιους σκοπούς και αθόρυβες ενέργειες δικαιώνεται η προσπάθειά μας. Μια πολύτιμη διονυσιακή φλόγα πυρπολεί αυτήν την μακεδονική καρδιά. Ιδέες, εμπνεύσεις, πάθος και αγώνας ενάντια ο καθένας καταλαβαίνει σε πόσες αντιξοότητες. Παραδίδουμε τον ναουσαίο επιτολογράφο μας -είναι ο Χρήστος Ν. Μπαταντζής- στην Πολι-

τεία. Ας ενδιαφερθεί το Υπουργείο Πολιτισμού και οι παράγοντες της Αθήνας, ας ενδιαφερθεί το Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης, ας ενδιαφερθεί η ΕΤ3, το Κρατικό Βορείου Ελλάδος, ο Δήμος της Νάουσας. Η «Θεώρηση» πάντως θα ενδιαφερθεί και θα επιδιώξουμε να δούμε στην Αθήνα «Το Χρονικό του Ολοκαυτώματος της Νάουσας».

Συνεχίζεται ωστόσο το έργο του Χρήστου Μπαντατζή. Μετά την παράσταση του «Καραγκιόζη...» του Σκούρη που σκηνοθετεί στη Θεατρική Ομάδα του Πνευματικού Κέντρου του '87 (αναφερθήκαμε ήδη) στήνει το '88 ένα μικτό θέαμα-ακρόαμα με τίτλο «Πάμε μια βόλτα στο Φεγγάρι» και τον Απρίλιο του '91 επιχειρεί μια νέα παράσταση με το έργο «Εκείνος ο σκληρός Απρίλης». Τώρα ετοιμάζει με τους μα-

θητές του Α' Γυμνασίου την τραγωδία «Η Ιφιγένεια στη χώρα των Ταύρων». Το καταπληκτικό είναι πως ο Χρήστος Μπαταντζής έχει μια πλατειά και αδέσμευτη φαντασία κι όπως συμπεραίνουμε απ' τα προγράμματα και τις κριτικές του τοπικού τύπου, οι παραστάσεις του είναι μεγαλεπήβολες θεαματικές και πολυάνθρωπες. Για παράδειγμα στο έργο του Καρρά «Οι αθλητές...» τους εξήντα έξι ρόλους του έργου ερμήνευσαν εικοσιοκτώ ηθοποιοί που ήταν «...Εργάτες, υπάλληλοι, αγρότες, κάθε καρδιάς καρδί που λέμε. Αυτό ίσως ήταν και το μυστικό της επιτυχίας. Ήταν το παρθένο υλικό που το έπλασε ο σκηνοθέτης όπως αυτός ήθελε...». Στον μακεδόνα σκηνοθέτη Χρήστο Μπαταντζή και στους ανθρώπους που τον βοήθησαν χρωστάμε μια ιδιαίτερη αναφορά. Προς το παρόν «συγχαρητήρια!».

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ»

Ο Σύλλογος Αποφοίτων και το περιοδικό του «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στεγάζονται στη Δημοτική Βιβλιοθήκη.

Ώρες λειτουργίας:

Κάθε Παρασκευή 6 - 8.30 μ.μ.

«Ο κόσμος είναι ένα επικίνδυνο μέρος για ναζεί κανείς». Η ατάκα είναι του Ρέιμοντ Τσάντλερ συγγραφέα αστυνομικών μυθιστορημάτων και εκφράζει την ατμόσφαιρα του φιλμ νουάρ.

Νύχτα. Η βροχή γυαλίζει πάντα πίσω απ' τα παράθυρα ή πέφτει σαν υδράργυρος πάνω στα παρμπρίζ των αυτοκινήτων. Αυτοκίνητα φρενάρουν απότομα. Ντέκετιθς με καπέλα και καμπαρτί-

● Τί είναι το φιλμ νουάρ

Το φιλμ νουάρ με την πλατιά ένοια, αποτελεί τη μήτρα του σύγχρονου κινηματογράφου, την αφετηρία από την οποία ξεκίνησαν οι πιο προωθημένες τάσεις των Ευρωπαίων και Αμερικανών σκηνοθετών.

Επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει αρκετά είδη κινηματογράφου. Έτσι, παρότι σαν είδος εξέπνευσε, συνεχίζει να εμπνέει πολλούς σύγχρονους κινηματογραφιστές.

Το φιλμ νουάρ είναι ένας όρος, που περιγράφει το συγκεκριμένο ύφος ενός μεγάλου κύκλου αστυνομικών ταινιών, απ' αυτές που έγιναν στην Αμερική από τις αρχές της δεκαετίας του '40 ως το τέλος της δεκαετίας του '50.

Δεν αποτελεί ξεχωριστό κινηματογραφικό είδος, αλλά μια ιδι-

νες με σηκωμένο γιακά. Μυστηδιώδεις κυρίες όλο λάμψη που ξυπνούν τον πόθο και το φόβο. Άνθρωποι του υποκόσμου, δαρμένοι από την μοίρα πίνουν για να ξεχάσουν τον πόνο τους. Οι καθρέφτες των μπαρ αντανακλούν την ταραχή των προσώπων. Το έγκλημα παραμονεύει κάθε στιγμή και έχει κάθε λόγο να γίνει. Ατμόσφαιρα τόσο μαύρη όσο και ο θραχνάς της τιμωρίας που περιπίπτει. Άν προσθέσουμε σ' αυτά αρκετή βία και πολύ πάθος, έχουμε το φιλμ νουάρ.

αίτερη κατηγορία μέσα στο αστυνομικό φιλμ, την πιο προβληματισμένη, την πιο διεισδυτική, την πιο θελκτική.

Πώς όμως αυτός ο κύκλος ταινιών πήρε αυτό το όνομα; Το όνομα οφείλεται στους Γάλλους κριτικούς που αρχικά αποκάλεσαν «SERIE NOIRE» (Μαύρη σειρά) μια σειρά αμερικάνικων αστυνομικών μυθιστορημάτων του 1930 που μεταφράστηκαν και δημοσιεύτηκαν σε λαϊκά γαλλικά περιοδικά. Αυτά τα μυθιστορήματα είχαν θεματικές ομοιότητες με τις αμερικάνικες ταινίες της περιόδου 1940 - 1946, τις οποίες οι κριτικοί των «CALLEIERS DU CINEMA» είδαν μαζεμένες μετά τον πόλεμο ανακαλύπτοντας ένα καινούργιο ύφος στο αστυνομικό θρίλερ. Ο όρος πρω-

τοακούσθηκε στην Αμερική αργότερα, το 1955, όταν πρωτοκυκλοφόρησε το σημαντικό βιβλίο των RAYMOND BORDE και ESTIENNE CHAUMETON «Πανόραμα του αμερικάνικου φιλμ νουάρ».

Του Γιάννη Βυθούλκα

Έγινε αποδεκτός, μόνο στα τέλη της δεκαετίας του '60, όταν οι Αμερικάνοι άρχισαν να αντιμετωπίζουν τις ταινίες αυτές σαν σοβαρές δημιουργίες.

Άς δούμε, όμως, ποιές είναι οι διαφορές του από το τυπικό αστυνομικό φιλμ, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του φιλμ νουάρ.

Το τυπικό αστυνομικό φιλμ δεν ενδιαφέρεται για το φόνο σαν κοινωνικό γεγονός. Αποσυνδέεται

πλήρως από το χώρο και το χρόνο που διαδραματίζονται τα γεγονότα και η υπόθεση γίνεται ένα εγκεφαλικό παιχνίδι που ζητά τη λύση του. Σταματά εκεί που τελειώνει το φιλμ. Η αναζήτηση του δολοφόνου είναι η μόνη προβληματική των ταινιών αυτών και οι κοινωνικές επιδράσεις του φόνου τις αφήνουν αδιάφορες.

Ο ήρωας που καλείται να λύσει το μυστήριο, είναι ένας ντέντεκτιβ που το μόνο μέλημά του είναι η αναζήτηση του δράστη.

Τυπικός ντέντεκτιβ στο αστυνομικό φιλμ είναι ο ευτραφής Ηρακλής Πουαρώ, που καταβάλλει μια λαθυρινθώδη διανοητική εργασία προκειμένου να λύσει το μυστήριο.

Αισθητικά ακολουθεί την κλασική αφηγηματική γραφή, χωρίς ακροβατισμούς και υποχρεούται στην απόδειξη της ισχυρής και αναντήρητης συνέχειας των γεγονότων. Η γυναικεία παρουσία είναι ασήμαντη. Η πόλη και η φύση αποτελούν το ντεκόρ του εγκλήματος και δεν παίζουν κανένα απολύτως ρόλο.

Αντίθετα, στο φιλμ νουάρ ο φόνος αποτελεί κοινωνικό γεγονός

με όλες τις επιδράσεις στους ηθικούς κώδικες και την διατάραξη των ισορροπιών που αυτός εμπεριέχει. Είναι προϊόν πάθους και αποτέλεσμα διακαούς επιθυμίας για έρωτα και χρήμα. Για το φιλμ νουάρ η απάντηση στο ερώτημα «ποιός είναι ο δολοφόνος», δε θεωρείται ότι λύνει το πρόβλημα.

Διεισδύει στην καρδιά των ηρώων που σπαράσσονται, αποκαλύπτοντας τον εσωτερικό τους κόσμο και θίγει τις κοινωνικές δομές.

Η αναφορά στον ιστορικό χρόνο που διαδραματίζονται τα γεγονότα δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός, αλλά σημείο αναφοράς. Οι κοινωνικές συνθήκες της οικονομικής κρίσης, της ανεργίας, τον φόβο του πολέμου, της έκπτωσης των αξιών, αντανακλούν στην ψυχοσύνθεση των ηρώων. Ο φιλικός χρόνος καταγράφει τη ρήξη των ηρώων με την μικροαστική τους ζωή, καθώς παρασύρονται σ' ένα εγκληματικό παιχνίδι ανατρέποντας συνήθειες και κατακτήσεις μιάς ολόκληρης ζωής. Καταγράφεται ο χρόνος που απαιτείται για να εξιλιχθεί ο μικροχ-

στός υπάλληλος σε «επικίνδυνο δολοφόνο», οι φιλήσυχες νοικοκυρές σε «μοιραίες γυναίκες». Οι ήρωες δηλαδή δεν εισάγονται σαν δολοφόνοι, αλλά δημιουργούνται.

Τυπικός ντέντεκτιβ του φιλμ νουάρ είναι ο «σκληροτράχηλος» Φίλιπ Μάρλοου που ζει σ' ένα βίαιο κόσμο και η κάθε υπόθεση που αναλαμβάνει είναι διαρκής κίνδυνος και για τον ίδιο. Οι αντιβολίες και τα προσωπικά του τραύματα τεκμηριώνουν την ουσιαστική «συμμετοχή» του στο δράμα.

Η γυναικεία παρουσία στο φιλμ νουάρ ανάγεται σε θεμελιακό λίθο, σε μυθική φιγούρα καθιερώνοντας τον τύπο της «μοιραίας γυναίκας» (FEMINE FATALE). Μια διαβολική πανίσχυρη γυναίκα, με μια σοκαριστική ικανότητα ταπείνωσης και ευνουχισμού των ανδρών, άπληστη για λαγνεία, χωρίς ίχνος συναισθήματος για τη δυστυχία που προκαλεί. Τα ρούχα της ποτέ άλλοτε στην ιστορία του αμερικάνικου κινηματογράφου δεν ήταν τολμηρότερα στις σημασίες τους.

Μαύρα βέλο που φυλακίζουν τα βλέμματα, άσπρα γάντια που τονίζουν τις καμπύλες του γυμνού μπράτσου, ψηλά τακούνια και στενά φορέματα υπηρετούν μια κινηματογράφηση που για πρώτη φορά τεμαχίζει σε ερωτικά «γκροπλάν» το γυναικείο σώμα.

Τα μισάνοιχτα χείλη της Μαίρη Άστορ, τα γυμνά πόδια της Λάνα Τάρνερ, τα ερωτικά βλέμματα της Λορίν Μπακόλ, το προκλητικό μπούστο της Ρίτα Χαίη-γουωρθ έχουν σαν τελικό αποδέκτη τον ανδρικό πόθο στην πιο ακραία του έκφραση: το έγκλημα.

Οι άνδρες για να κερδίσουν αυτές τις γυναίκες σκοτώνουν, αναστατώνουν την ήσυχη ζωή τους, εγκαταλείπουν τις οικογένειές τους, γίνονται κυνικοί, άπληστοι, λάγνοι, προκαλούν την επέμβαση

της μοίρας, που επέρχεται σαν τι μωρός, ξαναρχίζουν το αιώνιο θεϊκό παραμύθι του Χαμένου Πα-ραδείσου.

Από πλευράς αισθητικής το φιλμ νουάρ δεν ακολουθεί την τυπική αφηγηματική γραφή αλλά προχωρεί ασθματικά, συγκοπτόμενα, με ασυνέχειες, προσδιορίζοντας την ατμόσφαιρα που αρμόζει στα πρόσωπα και στα γεγονότα. Η γραφή παίρνει κάτι από τη βία και τα πάθη του κόσμου που περιγράφει.

Η φύση και η πόλη δεν είναι α-

πλό ντεκόρ αλλά συμμετέχει. Πολλές φορές μάλιστα είναι και η ίδια ένοχη, όπως και οι ήρωες.

Η νύχτα, η βροχή, η ομίχλη, τα υπόγεια μπαρ που κυκλοφορεί ο υπόκοσμος, υπογραμμίζουν τον κίνδυνο, δημιουργώντας την δραματική ατμόσφαιρα.

Διάσημοι σκηνοθέτες που ασχολήθηκαν με το είδος είναι οι Μπίλι Γουάιλντερ, Τζών Χιούστον, Ορσον Γουέλς, Φρίτς Λάνγκ, Τζότζεφ Λόουζυ, Ότο Πρέμιγκερ, Χ. Χώκς Άλφρεντ Χίτσκοκ, Ζύλ Ντασέν, Ελία Καζάν και πολλοί άλλοι.

● Οι καταβολές του φιλμ νουάρ

Το φιλμ νουάρ είναι αυτοτελές δημιούργημα της αμερικάνικης κουλτούρας που άνθισε στην δεκαετία του '40. Ωστόσο δεν διαμορφώθηκε από τη μια στιγμή στην άλλη.

Η συμμετοχή των συγγραφέων αστυνομικών διηγημάτων της δεκαετίας του '30 με καλύτερους τον Ντάσιελ Χάμετ, τον Ρέιμοντ Τσάντλερ, τον Τζέιμς Κέιν και τον Οράτιο Μακ Κόι ήταν το προζύμι του φιλμ νουάρ, δημιουργώντας ήρωες που είχαν μεταξύ τους πολλά κοινά στοιχεία και αποτέλεσαν έτσι το αρχέτυπο του ήρωα του φιλμ νουάρ. Από την καμπαρντίνα του Χάμφρεϋ Μπόγκαρτ με το σηκωμένο γιακά και το μισόσθηστο τσιγάρο στην άκρη του στόματος φτάνουν σε μια κοινή στάση ή μάλλον σε μια κοινή αίσθηση της ζωής.

Κύριοι παράγοντες που συνέβαλαν στη γέννηση και διαμόρφωση του φιλμ νουάρ ήταν η οικονομική κρίση που συρρίκνωσε την κινηματογραφική παραγωγή, ο πόλεμος που περιόρισε τις εξαγωγές, η είσοδος του ομιλούντος κινηματογράφου που σημείωσε κάμψη της προσέλευσης του κοινού στις κινηματογραφικές αίθουσες καθώς επίσης και η είσοδος

της τηλεόρασης.

Αυτές οι συνθήκες επέβαλαν τη δημιουργία φτηνής παραγωγής ταινιών μειώνοντας σημαντικά το κόστος.

Έτσι η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών, της αξιοποίησης των φακών και του φιλμ υψηλών ταχυτήτων, συνέβαλε σ' αυτή την κατεύθυνση. Ακόμα η επαναχρησιμοποίηση σκηνικών, η εκμετάλλευση υλικού από ταινιοθήκες ελαχιστοποίησαν το χρόνο γυρίσματος. Δεν είναι εσσης τυχαίο

ότι αισθητικά επηρεάστηκε από τη λιτότητα του γερμανικού εξπρεσιονισμού και του ιταλικού νεορεαλισμού.

Ένα άλλο στοιχείο που επηρέασε τη διαμόρφωση του φιλμ νουάρ ήταν η επιβολή της λογοκρισίας με τον κώδικα Χέιζ από το 1930. Έτσι, λόγω της απαγόρευσης της επίδειξης των γυμνών σωμάτων και των σεξουαλικών περιπτώξεων, διαμορφώθηκε μία αισθητική που το κύριο χαρακτηριστικό της ήταν η «απόκρυψη» με φυσικό επακόλουθο την κυριαρχία ενός ερωτικού φετιχισμού και στην δημιουργία του τύπου της «μοιραίας γυναίκας».

Επίσης ο Μακαρθισμός επέδρασε όχι τόσο στην αρχική διαμόρφωση, αλλά στην πορεία του φιλμ νουάρ. Έτσι, μεταπολεμικά εκδηλώνεται μέσα από τους διωγμούς των ανθρώπων του κινηματογράφου, αλλά και μέσα από το φόβο του πυρηνικού ολέθρου μετά το σοκ της Χιροσίμα, επηρεάζοντας σημαντικά μια σειρά από κινηματογραφιστές που είτε άμεσα είτε έμμεσα αναφέρονταν σ' αυτόν.

• Η Ιδεολογία του φιλμ νουάρ

Το έγκλημα αποτελεί μια πρακτική που έρχεται να καταργήσει το νόμο και την κατεστημένη ηθική, προτείνοντας στη θέση τους ένα άνομο πάθος. Στα πλαίσια αυτά το φιλμ νουάρ αρθρώνει ένα ηθικό λόγο. Η θία, ο άπληστος φιλοχρηματισμός και το ακόρεστο ερωτικό πάθος καταδικάζονται σαν αιτίες απορρυθμισμού των ατόμων. Ωστόσο χρειάζεται να διευκρινίσουμε ότι διαμορφώνει μια «άλλη» ηθική, μια «άλλη» κλίμακα αξιών πέρα από την κατεστημένη.

Για τον ντέντεκτιβ του φιλμ νουάρ η πιστή εφαρμογή του νόμου αποτελεί ιερό και απαράβιαστο κανόνα. Πολλές φορές μάλιστα αναλαμβάνει προσωπικά να

παίζει το ρόλο της δικαιοσύνης όταν αυτή η ίδια αρνείται το ρόλο της, λόγω διαφθοράς και συναλλαγής των οργάνων του κράτους με τους ανθρώπους του υποκόσμου.

Σ' ένα δεύτερο επίπεδο το φιλμ νουάρ γίνεται φορέας κοινωνικής κριτικής.

Σε μία εποχή που το αμερικάνικο όνειρο προβάλλεται σε παγκόσμια κλίμακα σαν ιδανικό και οι ιδέες για μια φιλελεύθερη κοινωνία με «υγιείς» θεσμούς έρχονται να θεβαιώσουν τις οικονομικές και κοινωνικές κατακτήσεις της Αμερικής αναδεικνύοντάς τη σε ηγετική δύναμη και θεματοφύλακα του δυτικού πολιτισμού ενάντια στον «κόκκινο ολοκληρω-

τισμό», το φιλμ νουάρ σκιαγραφεί υπόγεια τον αμερικάνικο εφιάλτη. Αποτελεί το πορτρέτο της σύγχρονης μεγαλούπολης του καπιταλισμού, με όλες τις κοινωνικές και οικονομικές αντιφάσεις που συνεπάγεται αυτή η παραδοχή. Ο ηθικός ξεπεσμός των ηρώων που τους οδηγεί στο έγκλημα και που αποτελεί την έμμονη ιδέα του φιλμ νουάρ, είναι αποτέλεσμα μιάς διεφθαρμένης κοινωνίας, ενός κόσμου χωρίς ιδανικά.

Παρ' όλα αυτά οι ταινίες νουάρ δεν ήταν ίσως ποτέ συνειδητά ταινίες κοινωνικής κριτικής, αλλά φτιαγμένες από σημαντικούς σκηνοθέτες, ευαίσθητους δέκτες του καιρού τους, που κατάφεραν μέσα από τα αστυνομικά «στόρυ» να ψηλαφίσουν όλη την αγωγή και την ενοχή αυτής της κοινωνίας.

• Επιδράσεις του φιλμ νουάρ

Όταν άρχισε η παρακμή του φιλμ νουάρ, με την εφαρμογή του κώδικα Χέιζ και της επικράτησης του Μακαρθισμού, το είδος μεταφέρθηκε στην Ευρώπη με πρώτη και καλύτερη τη Γαλλία που είχε ήδη μια υποδομή με κύριους εκπροσώπους της τον Ντασέν, το Ζαν Πιέρ Μελβίλ, αλλά και τους Γκοντάρ (με κομμένη την ανάσα), Τρυφώ και Σαμπρόλ. Το ριφιφι (1955) του Ντασέν θα μπορούσε να οριστεί σαν η ταινία - μεταίχμιο ανάμεσα στην αμερικανική και τη γαλλική εκδοχή του φιλμ νουάρ. Ο Ζαν Πιέρ Μελβίλ, φανατικός θαυμαστής του φιλμ νουάρ, απέφυγε την παγίδα της μίμησης και της μηχανιστικής μεταφοράς των κωδίκων και των τύπων του αμερικάνικου υποκόσμου στην Ευρώπη. Έτσι από ταινία σε ταινία πλάθει το δικό του προσωπικό «Μελβιλικό» ύφος. Χαρακτηριστικό του Μελβιλικού ύφους είναι η βραδύτατη συνειδη-

Βιβλιοπαρουσίαση

«Παραδοσιακά λαϊκά όργανα και λαϊκοί οργανοπαίκτες

της Μακεδονίας»

Οι φίλοι του Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου Μακεδονίας εξέδωσαν το αξιόλογο βιβλίο του Σ. Κοψαχείλη «Παραδοσιακά λαϊκά όργανα και λαϊκοί οργανοπαίκτες της Μακεδονίας» - σελίδες 135 - Θεσσαλονίκη 1993.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο ενότητες. Στην πρώτη ασχολείται με την περιγραφή των διαφόρων μουσικών οργάνων και κάνει τον διαχωρισμό τους σε χορδόφωνα αερόφωνα, μεμβρανόφωνα, ιδιόφωνα και ψευτοόργανα. Στο δεύτερο μέρος παραθέτει φωτογραφίες λαϊκών οργανοπαίκτων. Στις σελίδες 94-96 υπάρχουν φωτογραφίες από τη Βέροια και την περιοχή της και από τη Νάουσα.

Ο Σ. Κοψαχείλης, που είναι και

συνεργάτης της «ΝΙΛΟΥΣΤΑΣ», έχει κάνει έργο της ζωής του τη διάσωση, τη διαφύλαξη και την προβολή της μουσικής μακεδονικής παράδοσης στην Ελλάδα.

Της Ελένης
Μήτσιαιλα - Ζεγκίνη

Κάτω από τον τίτλο αυτό του βιβλίου κρύβεται μια αξιόλογη και πολύτιμη, εργασία του συγγραφέα που μ' ένα προσωπικό ύφος απλό, λιτό και παραστατικό επιχειρεί μια καταγραφή και παρουσίαση των παραδοσιακών μουσικών οργάνων της Μακεδονίας, καθώς και των αυτοδιδασκτων οργανοπαίκτων της, που έδωσαν έ-

να σημαντικό παρόν, μια ανεπίσημη προσφορά στο πέρασμά τους από το χώρο της Μακεδονίας.

Ο συγγραφέας μέσα από το μουσικό του οδοιπορικό, μάς επανοφέρει στις ρίζες μας, σταθμεύει σε αμέχστες εποχές και μάς προβληματίζει για το παρόν και το μέλλον της φυλής μας.

Ελπίζουμε ότι η μελέτη του βιβλίου αυτού έχει πολλά να δώσει στον αναγνώστη.

Ο πολυγραφότατος Σ. Κοψαχείλης κυκλοφόρησε πρόσφατα και δυο άλλα βιβλία που έχουν σχέση με τη μουσική «Ιατρός και μουσικός» τομ. Α' και «Η μουσική της Ευρώπης μέσα από ένα Ελληνικό μουσείο».

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ: Το φιλμ νουάρ

ση της τραγικής μοίρας και του αδιεξόδου από τον ήρωα - παράνομο, που ποτέ δεν τον χαρακτηρίζει στο παρελθόν.

Στην Αγγλία, όπου η παράδοσή της πάνω στην αστυνομική νουβέλα με κύριους εκπροσώπους τον Κουάν Ντόιλ και την Αγκάθα Κρίστι διατηρεί το δικό της προσωπικό στυλ πάνω στο αστυνομικό φιλμ με ελάχιστους επηρεασμούς από το φιλμ νουάρ.

Προπολεμικά, μπορούμε να διακρίνουμε κάποιες ταινίες του Χίτσκοκ («Τά 39 σκαλοπάτια», 1935, «Σαμποτάζ» 1936, «Η κυρία εξαφανίζεται» 1938), τον Τζόσεφ Λόουζυ που μετέφερε το στυλ από την Αμερική και την εκπληκτική ταινία του Κάρολ Φίντ «Ο τρίτος άνθρωπος» 1949.

Μετά την περίοδο της παρακ-

μής στις δεκαετίες '60, '70 και '80 επανέρχεται το φιλμ νουάρ, μέσα από το γκαγκστερικό φιλμ που ουσιαστικά ανανεώνει το είδος (όπως το «Μπόνυ και Κλάιντ» 1966, «Νονός I, II, III» «Τσαίνα-τάουν» 1974).

Σήμερα το φιλμ νουάρ μπορεί να μην υπάρχει σαν είδος ωστόσο οι υπαινικτικές αναφορές ή και οι φανεροί επηρεασμοί κάνουν την παρουσία τους σε πολλές σύγχρονες ταινίες, όπως το «Μπλέιντ Ράνερς» του Ρ. Σκοτ, το «Μπάρτον Φινκ» των Τζόες και Ιθαν Κόεν, «Το ακρωτήριο του φόβου», «Τα καλά παιδιά» του Μ. Σκορτέζε, η «Γυναίκα χωρίς παρελθόν» του Κένεθ Μπράνα, το «Βασικό ένστικτο» του Βερχόφεν και πολλά άλλα.

Μπορεί να έσθσησαν οι συνθή-

κες που δημιούργησαν και διαμόρφωσαν το φιλμ νουάρ, η επιβίωση ωστόσο των κωδίκων του μέσα από άλλα κινηματογραφικά είδη υπαινίσσεται τη δυνατότητά του αν όχι για ύπαρξη τουλάχιστον για συνύπαρξη.

Βιβλιογραφία

1. «Το φιλμ νουάρ» του Στάθη Βαλούκου και Βασίλη Σπηλιόπουλου. Εκδ. Νέα Σύνορα - ΑΑ Λιθάνη 1985.
2. Χίτσκοκ - Τρυφώ (Εκδ. Ύψιλον, Αθήνα, 1986).
3. «Η γυναίκα στο φιλμ νουάρ» από το «Η γυναίκα στον κινηματογράφο» του Ν. Κολοβού. Εκδ. Αιγόκερως.
4. «Η ιστορία του φιλμ νουάρ». Καθημερινή 7.9.1993.

«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΝΑΟΥΣΑΙΟΣ»

συνέχεια από την σελίδα 166

τρον ως απελευθερωτού των Ελλήνων κυκλοφορούσαν στη Βαλκανική, ο πατριώτης Αναστάσιος Μιχαήλ εξέδωσε στο 'Αμστερνταμ το έργο του «Βασιλικόν Θέατρον» και το προσφώνησε στον ελευθερωτή της πατρίδας του. Ένα έργο γεμάτο πίστη στην Ελλάδα και στα πεπρωμένα της. Στην Ελλάδα, που μόλις τις δυστυχίες της μπορούσε με το στόμα του Μιχαήλ, να θρονιοφώνει πώς όσο ο ήλιος και τα άστρα διατρέχουν την ίδια τροχιά, «Η Ελλάς μενεί τε και ζήρεται».

Ο πόλεμος των Ρώσων όμως δεν ευτύχησε. Και οι Έλληνες έμειναν πάλι στα χέρια των αιμοδόρων τυράννων τους.

Ο Μιχαήλ, που είχε γίνει πολύ γνωστός στην Ευρώπη, προσηλώθηκε στη Ρωσία. Ήξερε καλά ελληνικά, λατινικά, εβραϊκά. Η εκκλησία της Ρωσίας που ανασύντασε τη σύνοδό της τον χρειαζόταν να την βοηθήσει. Και ο Μιχαήλ δεν αποποιήθηκε την πρόσκληση. Εργάστηκε στη Ρωσία και συνέχισε το διαφωτιστικό του έργο για τους χριστιανούς και τους Έλληνες. Στα 1722 με αυτοκρατορικό διάταγμα γίνεται πέμπτος πάρεδρος της Συνοδού στη Μόσχα και συνεχίζει το έργο του ως που τον παίρνει ο θάνατος.

Βιβλιογραφία

1. Κ. Σάβα, Νεοελληνική Φιλολογία.
2. Benesevic V. Anastasios Nausios στο Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher, τόμ. 10 (1932 - 34).

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΟΠΕΡ

Τῷ Γαληνοτάτῳ Κραταιοτάτῳ τε και σεβαστῷ Καίσαρι ΠΕΤΡῷ ΑΛΕΞΙΑΔΗ, μεγάλης μικράς τε και λευκής Ρωσίας ἀπάσης Αυτοκρά-

τορι. Μεγίστῳ Μονάρχῃ Μοσχωδί-
ας, Βλαδιμιρίας, Νοβογραδίας, θα-
σιλεί Καζανίου, θασιλεί Ασπραχα-
μίου, θασιλεί Σιδηρίου. Αυτοκρά-
τορι Ψκοβίας, και μεγίστῳ ηγεμό-
νι Σμολενσκίας, Τουερίας, Ιουγορί-
ας, Παρμίας, Βιαρκίας, Βουλγαρί-
ας άλλων τε Μονάρχῃ, και ηγεμό-
νι κρατίστῳ Νοβογραδίας της κα-
τωτέρῳ, Τσερκοβίας, Ρεσανίας,
Ροστοβίας, Ιαροσλαβίας, Βελοσερί-
ας, Ουδορίας, Οδδορίας, Κονδινίας,
και πάντων των υπερβορείων μερών
Μεγίστῳ Μονάρχῃ και ηγεμόνι Ι-
δηρίας, Καρταλίας τε και Καθα-
ρινίας χώρας, των Γρουθινικών θα-
σιλείων, Τσερκασιών τε και Μοντι-

κόν ηγεμόνων, άλλων τε συκ ολί-
γων ανατολικών, δυτικών τε και
αρκτικόν ηγεμονιών και Κλιμάτων
εκ πατροπαππίας Διαδοχής κληρο-
νόμῳ τε και Διαδόχῳ Αυτοκράτο-
ρι, Ἀνακτι Ευσεβεστάτῳ Κραται-
οτάτῳ, Ευδαίμονεστάτῳ αεί αητή-
τῳ, εν αιώτῳ τῇ του παρόντος
(αψί) νέου έτους αρχῇ ταπεινῶς
προσφωνεί.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

εκ Ναούσης Μακεδόν και της εν
Βερολίῳ, υπό του Γαληνοτάτου
και Κραταιοτάτου Βασιλέως Πρου-
σίας συγκροτηθείσης, Επιστημονι-
κής Εταιρείας Συμμορίτης.

«ΒΕΡΓΙΝΑ» Η μυθική βασίλισσα και το παγκόσμια πια γνωστό χωριό της Ημαθίας

συνέχεια από την σελίδα 165

να και η ιστορική επιστήμη τις
Αιγές, που τις αναζητούσαν συνή-
θως και στον κανόνα στη θέση
της σημερινής Έδεσσας (όπως
κάμνουν μερικοί και σήμερα ακό-
μη), αλλά άλλες αρχαίες πόλεις,
όπως, π.χ., τη Βάλλα, άποψη την
οποία είχα δεχθεί και εγώ, πριν
τριάντα τρία χρόνια (στον πρώ-
το τόμο της Ιστορίας της Βεροίας
Βέροια 1960, σελίδες 94, 95, 99
100 και κυρίως 104 - 108, όπου
και σχετική βιβλιογραφία).

Συνακόλουθα, το όνομα Βεργί-
να είναι συνυφασμένο τέλεια με
την ιστορία του τόπου μας, εδώ
και πολλούς αιώνες και καθιερώ-
νεται συνεχώς και σ' όλον τον κό-
σμο, ως χώρος σπουδαίος, ιστορι-
κός και αποδεικτικός της Ελλη-
νικότητας των Αρχαίων Μακεδό-
νων...

ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΗ ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Αξιζει να σημειωθεί ότι η πρώ-
τη αναφορά (που γνωρίζομε ση-

μερα) για το χωριό «Μπάρμπες»
είναι η μνημόνευσή του σε τουρ-
κική καταγραφή, που έγινε στη
διάρκεια της σύντομης βασιλείας
του σουλτάνου Μεχμέτ Β' (1444
- 1446), οπότε αριθμεύεται (μάλ-
λον το 1446) και το τιμάριο τού-
το (που είχε 15 σπίτια, δηλαδή οι-
κογένειες και έναν ή μία άγαμο
ή άγαμη και μία χήρα), με το ό-
νομα Μπάρμπες, υπαγόταν δε
στην κυριαρχία ενός σπαχή, που
είχε στο τιμάριό του πολλά χω-
ριά, τα οποία ανήκαν σε διάφορες
περιοχές, «σαντζάκια». Στην πε-
ρίπτωση του χωριού (ταιφλικιού,
στην ευρεία έννοια του θεσμού
και της λέξεως) Μπάρμπες, πρέ-
πει να συμπληρώσω ότι καταγρά-
φεται με άλλα χωριά, στο «τε-
φτέρι» του βιλαετιού του Αθρέτ
Χισάρ, δηλαδή του σημερινού Κιλ-
κίς (βλ. Βασίλη Δημητριάδη, «Φο-
ρολογικές κατηγορίες των χωρι-
ών της Θεσσαλονίκης κατά την
Τουρκοκρατία», στο περιοδικό
«Μακεδονικά», 20 (1980), 375 -
459 και ιδιαίτερα στη σελ. 388).

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΝ ΟΔΥΣΣΕΑ

Το κείμενο αυτό αποτελεί μέρος μιάς ευρύτερης εργασίας του Δημήτρη Μάρτου που εκδόθηκε σε βιβλίο με τίτλο: «Το ζήτημα της Επιτροπής των Αρχαιοτήτων».

Είναι επιλογή από το τρίτο Κεφάλαιο που πραγματεύεται την Παρεκτροπή του Δυτικοευρωπαϊκού Διαφωτισμού.

Μπορούμε να πούμε ότι ο Διαφωτισμός συντήρησε τις αρνητικές εκδηλώσεις του «Μυθολογισμού» δηλ. τα σύμβολα και κώδικες κοινωνικής ιεραρχίας και καταπίεσης. Έκανε απλά υποκαταστασιό των καταπιεστών. Εξάλειψε δε τις θετικές πλευρές του, δηλ. την πνευματική, άμεση, υποκειμενική (ατομική, συλλογική) οικειοποίηση των αξιών χρήσης (φύση, αντικείμενα, λαϊκές παραδόσεις, αρχαιότητες κ.λπ.).

Μπορεί η «Διαλεκτική του Διαφωτισμού» των Αντόρνο - Χορκχάιμερ να είναι (για απ' τις βασικότερες κριτικές του «Διαφωτισμού» και αποκάλυψης των παρεκτροπών του, αλλά μερικές φορές καταλήγουν και οι ίδιοι σε παρεκτροπή. Έτσι επειδή διαδίδουν την ιστορία και την κοινωνία σαν «διαφωτιστές» δηλ. σαν ανακαλυπτές, οδηγούνται σε απλοποιήσεις, αφού θεωρούν ότι οι βάσεις των παρεκτροπών του διαφωτισμού και του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού βρίσκονται στην εξέλιξη των αξιών και αρχών του Κλασσικού Ελληνισμού, που υποτίθεται αποδέχτηκαν οι Δυτικές κοινωνίες. Ιδιαίτερα θεωρούν ότι η διαλεκτική δηλ. ο μετασχηματισμός του Μύθου σε Λόγο (διαφωτισμός) και του Λόγου εκ νέου σε Μύθο (παρεκτροπή του Διαφωτισμού), είναι αντανάκλαση της Διαλεκτικής του Διαφωτισμού στην Οδύσεια του Ομήρου. Καταλήγουν δηλ. να βλέπουν την Οδύσεια σαν

τον καθρέπτη των αντιφάσεων του δυτικού αστικού πολιτισμού σαν ένα από «τα πρώτα αντιπροσωπευτικά του γιοκομμένα». Μ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνουν να ενσωματώνουν την Οδύσεια και μαζί μ' αυτήν τον Κλασσικό Ελληνικό πολιτισμό στις σύγχρονες χρήσεις σαν κείμενο που η κοινή παραδοχή του νομιμοποιεί το σημερινό στάτους - κβό. Έτσι υπονοείται ότι α) Η Ελληνική σκέψη είναι προστάδιο της αστικής δυτικής κοινωνίας και ότι ο Οδυσσεύς είναι ο πρώτος Ευρωπαίος αστός, έμπορος, περιηγητής και αποικιοκράτης, β) ότι μια υπέρβαση του σημερινού στάτους - κβό προϋποθέτει την αχρήστευση όλων των στοιχείων που το διαμορφώνουν, επόμενα και της Οδύσειας.

Αλλά εμπεριέχει η Οδύσεια την «διαλεκτική του Διαφωτισμού» ή αντίθετα εμπεριέχει την διαλεκτική την υπέρβασή του;

Σ' αυτό το τεράστιο μορφωτικό ζήτημα που θέλει άλλου επιπέδου εργασίες, θα περιοριστούμε σε ορισμένες απλές επισημάνσεις με επίκεντρο πάντοτε το ζήτημα που επεξεργαζόμαστε². Προκαταβολικά λέμε, άλλο Οδυσσεύς, άλλο Χριστόφορος Κολόμβος, Ρ. Κρούσσος ή Ελγιν. Αλλά επίσης, άλλο Μέγας Αλέξανδρος και άλλο Βαρβαρόσας.

Στην Δυτική φιλοσοφία ο Οδυσσεύς συγκρίνεται με τους ταξιδιώτες θαλασσοπόρους τους «ανακαλυ-

πτές», τους μεγάλους εμπόρους κ.λπ. Βέβαια από πολύ παλιά (18ος αιώνας), στα χρόνια της θεμελίωσης της κυριαρχίας των «Διαφωτιστών», τα «οδοιπορικά» εμπνέονται από τα ταξίδια του Οδυσσέα, αλλά και του Μέγα Αλέξανδρου ή όπως έγραφε χαρακτηριστικά το 1814 η Edubegh Review. «Νεαροί και γηραιές κυρίες ανυπομονούν να επαναλάβουν την ένδοξη πορεία του Μ. Αλεξάνδρου». Η επέλαση του Μ. Α-

Του Δημ. Μάρτου Αρχιτέκτονα - Μηχανικού

λεξάνδρου στην Ανατολή δεν είχε τα χαρακτηριστικά των επελάσεων των δυτικών εμπόρων και σταυροφόρων (αποικιοκρατών). Δεν κατέλυσε την πολιτιστική γενοκτονία. Ο Μέγας Αλέξανδρος σ' αντίθεση με τους Δυτικούς «μνηστήρες» του δεν θα μετέφερε ποτέ τμήματα των Κήπων της Βαβυλώνας στην Πέλλα της Μακεδονίας, με πρόσχημα την διάσωσή τους κ.λπ.

Η «Οδύσεια» είναι μια μορφωτική και κοινωνική προσπάθεια αμφισβήτησης του δικαίου του ισχυρότερου και της κυριαρχίας της φύσης (Κύκλωπες, Καλυψώ, Κίρκη, Σειρήνες, τρικυμίες κ.λπ.), ενώ οι «ανακαλυπτές», έμποροι και περιηγητές είναι η προσπάθεια επιβολής του Δικαίου του ισχυροτέρου.

Όσο όμως η Οδύσεια θα μελετάται σαν κείμενο «διαφωτιστικό» και όχι «απελευθερωτικό» τόσο ο Οδυσσεύς θα ταυτίζεται (άρα εκφυλίζεται) με τον σύγχρονο αστό - έμπορο.

Πρώτα απ' όλα ο Οδυσσεύς ξεπερνά τον «μυθολογισμό» (παραδοσιακές φυσικές και κοινωνικές δυ-

νάμεις και δοξασίες) με την «πανουργία», «εξυπνάδα», ενώ οι «ταξιδιώτες» του «διαφωτισμού» με επιβαλλόμενο εκ των προτέρων σχέδιο, επιστημονική οχύρωση και όπλα.

Η θεωρία της «αυτοεξαπάτησης των μαζών» που διάφοροι αιρετικοί διαφωτιστές απ' τον Μακιαβέλλι μέχρι τον Νίτσε, διατύπωναν δεν βρίσκει εφαρμογή στις «εξαπατήσεις» του Οδυσσέα. Αυτές δεν ήταν προϋπόθεση μιας κοινής και ψεύτικης συνειδήσης απότοκος της κυριαρχίας. Αυτό μπορεί να ισχύει για τους ταξιδιώτες διαφωτιστές και αρχαιολάτρες που εξαπατούσαν τους αδύναμους για να επιβάλλουν την κυριαρχία τους. Ο Οδυσσεύς απεναντίας εξαπατούσε τους κυρίαρχους τότε για να επιδιώκει και να φτάσει στον προαρισμό του. Δεν είχε άλλα μέσα.

Η Οδύσσεια είναι μια διαδρομή με όρια και μέτρο, μια περιπέτεια με αρχή και τέλος, ενώ ο αστιαϊσμός είναι μια διαδρομή χωρίς όρια και μέτρο, είναι μια αέναη «οικονομική επιχείρηση» που είναι ικανή να ισοπεδώσει αξίες και ιδανικά που στέκονται εμπόδιο στην διαδρομή της.

Ταυτίζουν τον Οδυσσέα με τον Χριστόφορο Κολόμβο και τον Ροβινσώνα Κρούσο ή τον πανούργο μοναχικό ταξιδιώτη με τον homo economicus.

Ο Οδυσσεύς όμως κάνει έναν αγώνα αυτοσυντήρησης, γνώσης, απομυθοποίησης και διατήρησης του ατομικού κώδικα αξιών (φιλία - γυναικά - πατρίδα κ.λ.π.).

Οι «ταξιδιώτες» της Δύσης κάνουν έναν αγώνα να γίνουν Θεοί στις χώρες των Θεών. Κλέβουν όχι για να ζήσουν, αλλά για να υποτάξουν τους ιστορικούς λαούς.

Η σύγκριση της Οδύσσειας με την Ροβινσωνάδα είναι ατυχής. Γιατί ο Οδυσσεύς στο τέλος του ταξιδιού του οδηγήθηκε στην ωριμότητα, ενώ ο Ροβινσώνας οδηγήθηκε

στη σύγχυση.

Η Οδύσσεια στηρίζεται στο απροσδόκητο, στην περιπέτεια, στην πανουργία (ικανότητα εξαπάτησης με λογικά επιχειρήματα, με μέτρο και δημιουργικότητα), ενώ ο αστιαϊσμός στηρίζεται στην σιγουριά και στα όπλα. Οι αρχαιοφύλακες απ' την Ελλάδα εκλάπησαν παρουσία στρατού κατακτητικού και αποικιοκρατικού.

Ο Οδυσσεύς έχει έναν στόχο, την επιστροφή. Η επιστροφή είναι η αποκατάσταση του δικαίου, της φυσικής και ψυχικής ισορροπίας. Η επιστροφή είναι το καταστάλαγμα, η ωριμότητα, η ολοκλήρωση.

Οι «Δυτικοί Διαφωτιστές» δεν καταλήγουν πουθενά, αναπαράγουν το καινούργιο για το καινούργιο, έχουν μετατραπεί σε παπαλάγκι³.

Το κίνητρο του Οδυσσέα δηλ. η εσωτερική δύναμη που τον κινεί, είναι ο κόστος οι αξίες, ο ψυχιασμός, η ειρήνευση. Το κίνητρο των «ανακαλυπτών» είναι το κύρος και το κέρδος.

Η Οδύσσεια είναι μια προσπάθεια εκμετάλλευσης των αντιφάσεων του συστήματος σκέψης εκείνης της εποχής (Μυθολογισμός) και ανατροπή της κοσμικής και θεϊκής εξουσίας (Λωτοφάγοι, Κίρκη, Ποσειδώνας, Χρόνος κ.λ.π.), ενώ οι σύγχρονοι κοινωνικοί μεταρρυθμιστές θεμελιώνουν με νέους όρους τον μυθολογισμό κάτω απ' τις ταμπέλες του διαφωτισμού.

Ο Οδυσσεύς όταν γύρισε στην Ιθάκη δεν είχε τίποτα μαζί του, μόνο εμπειρίες και ωριμότητα. Οι ταξιδιώτες του «Διαφωτισμού» αντίθετα, επέστρεφαν γεμάτοι αρχαιοφύλακες και άλλους θησαυρούς.

Ακόμη και το κίνητρο για τον «Πύρο του κόσμου» σε 80 μέρες είναι το κέρδος (Στοίχημα). Εκτός των άλλων βέβαια το «ταξίδι» αποκτά νόημα, όχι πλέον σαν γνώση ωριμότητα, αλλά σαν «βελτίωση του χρονόμετρου». Εγκαινιάζεται έτσι η επιφανειακή⁴ προσέγγιση των ι-

στορικών χώρων και η υποταγή στο χρονόμετρο.

Αν η Οδύσσεια ήταν η πορεία ενός αστού - εμπόρου, τότε ο Θεός - προστάτης του Οδυσσέα δεν θάταν η Αθηνά (Θεά της Σοφίας και της σκέψης), αλλά ο Ερμής (προστάτης του ανθρώπου της πορείας), Θεός των εμπόρων και του κέρδους⁵.

Ο Οδυσσεύς δεν παρουσιάζεται σαν εκπρόσωπος του «πολιτισμού» που θέλει να εκπολιτίσει τους «άξεστους» και «αμαθείς»; τέτοια προσέγγιση έκαναν οι Δυτικοί αποικιοκράτες. Ο Οδυσσεύς παρουσιάζεται σαν σφιγελιωτής, λόγω της προηγούμενης εμπειρίας που τον οδήγησε στην βαρβαρότητα του Τρωϊκού πολέμου. Δεν θεωρεί πλέον τον εαυτό του εκπρόσωπο του πολιτισμού, αλλά τον αναζητά. Μέσα από τις συγκρούσεις με τα σύμβολα και τους κώδικες αξιών του παλαιού κόσμου στον οποίο και ο ίδιος ανήκει και ήταν φορέας του, επιδιώκει ν' αλλάξει τον κώδικα αξιών και να οικοδομήσει άλλες συνθήκες ζωής με ΜΕΤΡΟ, ΟΡΙΟ, ΕΙΡΗΝΗ και ΑΠΛΟΤΗΤΑ. Η σύγκρουση με τον Κύκλωπα που είναι εκφραστής της παραδοσιακής κοινωνίας, δεν είναι σύγκρουση κυρίαρχου και αδύναμου. Είναι μια σύγκρουση δυο κωδικών αξιών και ταυτόχρονα μια υπέρβαση. Ο Οδυσσεύς δεν επιδιώκει να γίνει Κύκλωπας στη θέση του Κύκλωπα. Του προσφέρει τις αυτοαποκτημένες απ' την περιπέτειά του αξίες, την φιλοξενία και τον διάλογο. Η τύφλωση του Κύκλωπα θ' αποφεύγονταν αν ο ίδιος αποδεχόταν τη φιλία του Οδυσσέα. Αν δηλ. το κρασί που του έδωσε πεί ο Οδυσσεύς εξασθενούσε τον δικό του κώδικα αξιών που στηρίζονταν στο δίκαιο του ισχυροτέρου.

Τί όμως θαυμάζουν οι σύγχρονοι «αστοί» - «ταξιδιώτες» της Δύσης απ' την Οδύσσεια. Θαυμάζουν τον Οδυσσέα την ώρα που τυφλώνει τον Κύκλωπα. Δεν τους ενδιαφέρουν οι

διάλογοι, αφομοιώνουν πολύ καλά την βία τη στιγμή⁶, αλλά όχι τις ιστορικές διαδικασίες, τους διαλόγους και τις αιτίες. Γι' αυτό οι φασίστες (χειρότερη εκδοχή του Αυτι-κωευρωπαϊκού Διαφωτισμού) αφομοιώνουν απ' τα έργα των αρχαίων τις στιγμές που εκφράζεται η δύναμη και η κυριαρχία σαν «νωπή βία». Στους φασίστες βέβαια δεν αρέσει ούτε η γνώση, ούτε η ιστορία.

Ποιός ταξιδιώτης έμπορος της Δύσης επισκεπτόμενος τους «βάρβαρους» λαούς σκέπτεται να μεταφέρει και μερικά δώρα ή προϊόντα που αυτός παρήγαγε για να τα προσφέρει σαν ένδειξη φιλίας ή έστω σαν ανταμοιβή της φιλοξενίας που τους πρόσφεραν; Οι όποιες «ανταλλαγές» γινόταν με όρους δωροδοκίας και εξαπάτησης.

Πού πήγαν τους δυο τελευταίους αιώνες οι εκπρόσωποι του Αυτικού πολιτισμού, σαν φίλοι; Ν. Αμερική, στην Ινδία, στην Ελλάδα, στην Μέση Ανατολή και δεν πρόσδωσαν την φιλοξενία αυτών των λαών, την οποία είτε εκμεταλλευόταν επειδή την θεωρούσαν σαν «ένδειξη αδυναμίας», είτε την επέδωκαν με φερμά-νι...

Η Οδύσσεια είναι ένας αγώνας ενάντια στην λήθη (Κίρκη, Καλυφώ, λοτοφάγοι κ.λπ.). Ο Αοτισμός είναι ένας αγώνας ενάντια στην μνήμη. Γι' αυτό και την καταστρέφει στο πέραςμά του.

Η Οδύσσεια ανήκει λοιπόν σε μια παιδεία υπέρβασης του Διαφωτισμού και όχι μέρος της ανάπτυξής του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Η Δialeκτική του Διαφωτισμού: Μαξ Χορκχάιμερ - Τεοντόρ Αντόρν: εκδόσεις Υψίλον, Αθήνα 1980.
2. Αφορά τις επιπτώσεις της δυναμικής τους Διαφωτισμού τον 18 - 19 αιώνα στους περιηγητές που λεηλάτησαν τα μνη-

μεία της Ελλάδας.

3. Έτσι αποκαλεί στους λόγους του τους Αυτικωευρωπαίους ο φύλαρχος Τουιάδι της νήσου Τιαδέα του Νότιου Ευρηκτικού. Διαπίστωσε όταν επισκέφθηκε την Δύση μια υποταγή ανθρώπων στα αντικείμενα και μια μανία να παράγουν άχρηστα πράγματα.
4. Σ' αντίθεση με τον Οδυσσέα, ο Φιλέας Φόγκκ κάνει έναν επιδεσμικό τουρισμό, χωρίς να κιάζεται για τους ανθρώπους και τους πολιτισμούς που διαπερνά ούτε να εμβαθύνει σ' αυτούς. Δεν τους γνωρίζει απλά τους βλέπει.
5. Ο σημερινός Αυτικός πολιτισμός είναι μονοθεϊκός δηλ. δι-

ογκώνει μόνο μια διάσταση της ανθρώπινης φύσης και ενέργειας. Αυτή τον «Κερδώου Ερμή». Υποδαμνίζει τους άλλους «Θεούς» (διαστάσεις της ανθρώπινης φύσης) με τους οποίους οι έλληνες είχαν μια πιο ισορροπημένη σχέση.

6. Ακόμη και η πλέον αντιπροσωπευτική χώρα του Αυτικού πολιτισμού ο ΗΠΑ έχει οργανώσει την κουλτούρα της γύρω απ' την λατρεία της βίας. Οι Αμερικάνοι αφομοιώνουν και αυτοί όπως οι φασίστες την ιστορία σαν ιστορία βίας, γι' αυτό η χώρα των «κάουμπούς» έχει γίνει η πρώτη στην κατάκλιση του εγκλήματος, των ναρκωτικών και της βίας.

Νέες Εκδόσεις:

Ντίνας Λουμπουρδή — Παλιόμπεν

ΑΓΑΛΜΑ ΓΥΝΑΙΚΑΣ (ποιήματα)

(Εκδόσεις «Μαϊάνδρος»)

Ντίνας Λουμπουρδή — Παλιόμπεν

Σ' ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΞΗΣ

(Εκδόσεις «Παρατηρητής»)

Το

περιοδικό «ΝΙΛΟΥΣΤΑ»

να μπει

σε κάθε Ναουσαϊκό σπίτι

Κάθε συνδρομητής

να γράφει

ένα καινούργιο

συνδρομητή

A. Σ. Ε. Π. Ο. Π.

ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΣΕΠΟΠ Ναούσης
Σημερινή ΑΣΕΠΟΠ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1966

Ο Συν)σμός μας ιδρύθηκε από μέλη που επιθυμούσαν εκείνη την εποχή οι Συν)σμοί, να είναι επί Συν)κής θάσης και όχι να έχουν εταιρική μορφή. Ιδρυτικά μέλη 33.

Ενεγράφησαν μέχρι την ημέρα σύγκλησης της πρώτης Συνέλευσης άλλα 101 νέα μέλη.

Η πρώτη Συνέλευση που έγινε ο αριθμός των μελών έφθασε τα 134.

Η πρώτη Συνέλευση για την εκλογή των Διοικητικού και Εποπτικού Συμβουλίων, έγινε στις 24 Απριλίου 1966 και από αυτήν εξελέγησαν για

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

1. Εμμ. Σωτηρόπουλος	με ψήφους	120
2. Δημ. Νικούσης	» »	118
3. Ζαφ. Μπίλλας	» »	115
4. Αθ. Μπακαλιός	» »	115
5. Δημ. Μπαμπάτσος	» »	108

Οι οποίοι και απετέλεσαν το πρώτο Δ.Σ.

Στην κατανομή που έγινε, εξελέγησαν:

Πρόεδρος, ο Ζαφείριος Μπίλλας	με ψήφους	5
Αντ)δρος, ο Εμμ. Σωτηρόπουλος	» »	5
Ταμίας ο Δημ. Νικούσης	» »	5
Γραμμ. ο Αθ. Μπακαλιός	» »	5
Σύμβουλος ο Δημ. Μπαμπάτσος	» »	5

ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΟΙ κ.κ.:

Κων)νος Τσίτσης	με ψήφους	118
-----------------	-----------	-----

Του Μανώλη Σωτηρόπουλου

Αναστ. Κουσαξίδης	» »	94
Δημ. Μπιλιούρης του Αδάμου	» »	71
Σαν αναπληρωματικοί		

ΓΙΑ ΤΟ Δ.Σ. Οι κ.κ.:

Δημήτριος Παπακωνσταντίνου	με ψήφους	119
Θεμιστ. Παπαγιάννης	» »	115
Αντ. Κοτζιάμπασης του Μ.	» »	113

ΓΙΑ ΤΟ Ε.Σ. οι κ.κ.:

Κων)νος Μητσοκάπας	» »	97
Ιωάννης Γαλίτης του Εμμ.	» »	87

Με την κατονή αξιωμάτων εξελέγησαν για το Εποπτικό Συμβούλιο οι κ.κ.

Κων)νος Τσίτσης Προϊστάμενος	με ψήφους	3
Αναστ. Κουσαξίδης Α)τής	» »	3
Δημ. Μπιλιούρης Σύμβουλος	» »	3

Από την πρώτη μέρα ανάληψης της Διοίκησης του Συν)σμού τα δύο Συμβούλια συνεργάζονταν στενά με αγάπη, σύμπνοια και ομόνοια.

Μέριμνα της Διοίκησης ήταν η πρόσδος του Συν)σμού, η συνεργασία με όλους, μέλη, υπηρεσίες, επιζητώντας την συμπαράσταση όλων.

Από την πρώτη μέρα ανάληψης της Διοίκησης ο Συν)σμός ζήτησε την συνεργασία και συμπαράσταση όλων των Υπηρεσιών ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, Επαρχιακούς Γεωπόνους και Διεύθυνση Γεωργίας. Αυτό το πέτυχε κατά 100%.

α) Στα θέματα Υπηρεσιών: Συμπαραστάθηκαν όλες οι υπηρεσίες της ΑΤΕ, Διεύθυνση, Εποπτική Υπηρεσία και Τεχνική

β) Επαρχιακοί Γεωπόνοι που όλοι με μια ψυχή έδωσαν τις γνώσεις τους στο θέμα εξαγωγών, ποιοτικού ελέγχου, επιμόρφωση των αγροτών μελών πάνω στο θέμα καλλιέργειας των φρούτων.

γ) Η Διεύθυνση Γεωργίας: Συνεργάστηκε ο Συν)μός και αυτή με διάφορα σεμινάρια επιμορφωτικά έδωσε οδηγίες για την καλή καλλιέργεια των φρούτων, κλάδεμα, αραιώμα, ψεκασμό λίπανση κλπ.

Εκεί που πρέπει να σταθούμε είναι στο όνομα του συμπολίτου μας κ. Αντωνίου Χριστίνα τότε αν-

τιπροσώπου της ΑΤΕ στο Μόναχο στη Γερμανία, ο οποίος με τις γνώσεις του και την μεγάλη εμπειρία, βοήθησε στα μέγιστα όλες τις Συν)κές Οργανώσεις και ιδιαίτερα τον Συν)σμό μας στις εξαγωγές παρακολουθώντας από κοντά τους εκπροσώπους του Συνεταιρισμού μας και εξασφαλίζοντας καλλίτερα αυτούς και βοηθώντας στη διάθεση των νωπών προϊόντων που στέλνονται στο Μόναχο.

Στις δύσκολες στιγμές ήταν ο συμπαράστατός της.

Τέλος πρέπει να επισημάνουμε την άριστη συνεργασία του Συν)σμού μας με τις εκάστοτε Διευθύνσεις του Ινστιτούτου Νάουσας (φυτώριο), οι οποίες συνεργάστηκαν με τον Συν)σμό και κατ' επέκταση με τα μέλη μας για την προώθηση νέων ποικιλιών ιδιαίτερα δε με την καταπολέμηση των ασθενειών των δένδρων.

Το πρώτο έτος της ίδρυσης, ο Συν)σμός αμέσως προχώρησε στην συγκέντρωση και από κοινού διάθεση των προϊόντων στην εξωτερική και εσωτερική αγορά. Το πρώτο έτος ο Συνεταιρισμός συγκέντρωσε περίπου 2000 τόννους ροδάκινα εκ των οποίων τους 1385 τόννους προώθησε στο εξωτερικό και τους υπόλοιπους στην εσωτερική αγορά και στην Βιομηχανία ΒΕΡΜΙΟ — ΝΑΟΥΣΑ.

Οι τιμές που πέτυχε σαν πρώτη χρονιά, ήταν οι καλύτερες από όλες τις Συν)κές οργανώσεις της περιοχής.

Το έτος 1967 διπλασιάστηκαν οι ποσότητες και από 2000 τόννους, συγκέντρωσε 4.616.373 κιλά τα οποία και προώθησε στο εξωτερικό και εσωτερικό.

Το ίδιο έτος και κατά τον μήνα Ιούνιο ο Συν)σμός αποκτά δικό του μαγαζί στην Κεντρική Λαχαναγορά Αθηνών και στην οδό Β-14 όπου τα περισσότερα προϊόντα τα διέθετε μέσω αυτού και είχε συνεργασία με άλλα Κατ)τα, όπου διέθετε με προμήθεια τα ροδάκινα, μήλα, αχλάδια και κεράσια.

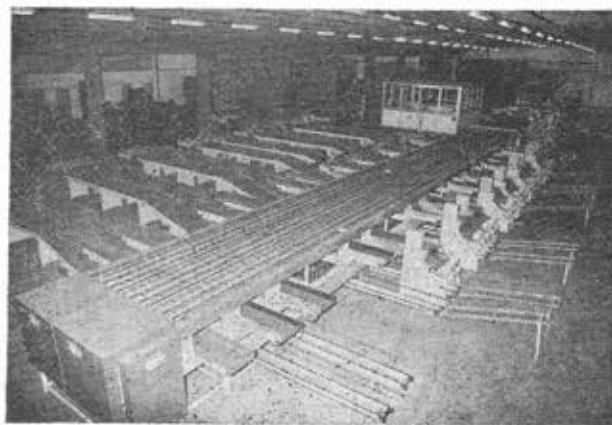
Φροντίδα της Διοίκησης ήταν η συνεργασία του Συν)σμού και με άλλες Συν)κές οργανώσεις όπως Κόρινθο, Πάτρα, Αχαΐα και Κρήτη, όπου ο Συν)σμός έστελνε δικά του προϊόντα για πώληση και αυτοί έστελναν δικά τους προϊόντα στο μαγαζί του Συν)σμού, πορτοκάλια, μανταρίνια αβοκάντος κι άλλα κι όλοι έβλεπαν και το χαίρονταν, γιατί υπήρχε αγάπη και συνεργασία.

Τέλος του 1967 με αρχάς 1968 αρρωσταίνει ο Ζαφείρης ο Μπίλας και αναλαμβάνει Πρόεδρος ο Μανώλης Σωτηρόπουλος, ο οποίος παραμένει μέχρι σήμερα. Ο Συν)σμός ήταν εξαγωγική μονάδα και τα αρμόδια υπουργεία, Γεωργίας και

Οικονομικών, ενέκριναν με δανειοδότηση της Α.Τ. Ε. την αγορά οικοπέδου και την κατασκευή κτηριακών εγκαταστάσεων για την λειτουργία Κέντρου διαλογής και συσκευασίας φρούτων.

Έτσι ο Συν)σμός αγόρασε στον Κοπανό Νάουσας στην θέση Κατσιβίτσα από διαφόρους αγρόκτημα συνολικού εμβαλού 20.800 τ.μ.

Στο ίδιο οικόπεδο και σε έκταση 5 στρ. κατασκεύασε διαλογητήριο, όπου τοποθέτησε σύγχρονα

συσκευαστήρια δυο γραμμών ένα υγράς αποχνουδόμεως με φούρνο και ένα ξηράς αποχνουδόμεως.

Τα δυο συγκροτήματα ήταν το μεν πρώτο του Οίκου RODA ΙΤΑΛΙΑΣ και το δεύτερο του Οίκου BARBETT Γαλλίας και τα δύο ήταν ισότονης δυναμικότητας ανά 8ωρο.

Το έτος 1968 ο Συν)σμός έγινε μέλος της Φρουτένωσης, σημερινής Ένωσης Αγροτικών Συν)σμών Ναούσης.

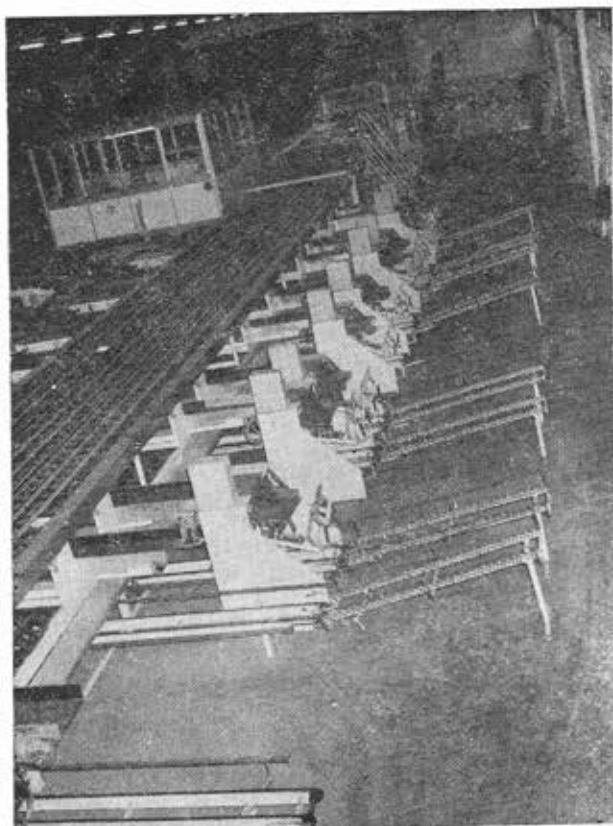
Το 1979 η Διοίκηση κάνει ένα μεγάλο άλμα, κατασκευάζει δυο θαλάμους πρόψυξης και συντήρησης των νωπών προϊόντων για 1000 περίπου τόν.

Με την συνεχώς αυξανόμενη ποσότητα φρούτων και την αύξηση αριθμού μελών και για να προστατέψει την παραγωγή και κατ' επέκταση τα μέλη του επεκτείνει τους ψυκτικούς θαλάμους και από δυο κατασκευάζει άλλους 3 και έτσι το σύνολο του ψυκτικού χώρου διπλασιάζεται από 1.000 σε 2.200 τόννους 1.500 τόν. πρόψυξη και 2.200 τόν. συντήρηση.

Φθάνουμε στο έτος 1989 που ήταν και το ιστορικό.

Η Διοίκηση αντικαθιστά τα παλαιά συσκευαστήρια με νέα τεχνολογία, τοποθετώντας μια γραμμή με ηλεκτρονικά μηχανήματα (φωτοκύτταρα) για την διαλογή σε μέγεθος, βάρος και χρώμα των φρούτων δυναμικότητας 120 τ. ανά οκτάωρο του οίκου Ολυμπιάς των Αφών Παναγιόπουλου.

Αγοράζει για την ταχεία προώθηση των προϊ-

όντων που προορίζονται για εσωτερική αγορά (μήλα) και εξωτερική ροδάκινα έναν ηλεκτρονικό καλλιμπαδόρο για την ποσοτική και ποιοτική εκτίμηση ξεχωριστά κάθε παραγωγού και έτσι ολόκληρη η ποσότητά του περνά από το μηχάνημα, χωρίς απώλεια και καθυστέρηση και σε ελάχιστο χρονικό διάστημα ο παραγωγός ξέρει την ποσότητα και ποιότητα μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστού.

Αγόρασε ένα μηχάνημα μικρής συσκευασίας για τυποποίηση σε δίκτυ του ενός, δυο, τριών κιλών μήλων, κερασιών και λοιπά. Σφραγίζονται και επικολλείται κάρτα ακριβούς θάρους, ποιότητας κ.λ.π.

Όλες αυτές τις προσπάθειες η Διοίκηση τις έκανε για την πρόοδο του Συν)σμού και για τον ανταγωνισμό με μονάδες εξωτερικού.

Σε όλα τα έργα η Διοίκηση βρήκε στα πρόσωπα των μελών του συνεργασία και όχι άρνηση γι' αυτό μέχρι σήμερα και θέλει να πιστεύει αυτή θα συνεχιστεί και στα επόμενα δύσκολα χρόνια.

Γι' αυτό ο Συν)σμός θεωρείται από όλες τις υπηρεσίες συνεργάτες ο πιο ομογενής Συν)σμός όπου διέπει η συνεργασία, αγάπη και εκτίμηση.

Σήμερα ο Συν)σμός συνεργάζεται όπως και από την αρχή στο εσωτερικό (γιατί ο Συν)σμός πρωτοπορεί) στην εσωτερική αγορά με άλλα κατα)τα που ο αριθμός του ανέρχεται στα 20 Αθήνα - Θεσ)

νίκη - Κρήτη, όπου διακινούνται 20 - 30.000 τελλάρια ημερησίως ήτοι 120 - 150 τ. και άλλους 50 τ. διαθέτει στο χώρο του ψυγείου στο σύνολο ημερησίως γύρω στους 180 - 200 τόννους.

Για την καλύτερη λειτουργία του Συν)σμού και για να έχει μεγαλύτερη ευελιξία ο Συν)σμός με ομόφωνη απόφαση και των μελών του έγινε Ο.Π. (ομάδα παραγωγών) ΕΓΛ το έτος 1992.

Με την αναγνώριση σαν ομάδα παραγωγών πετυχαίνει πολλά και αξιοποιεί ολόκληρη την παραγωγή των μελών και στις καλές και στις κακές χρονιές και αυτό φάνησε στα μήλα παραγωγής 1992 όπου δεν υπήρχε ζήτηση και σαν ομάδα τα διέθεσε στα ιδρύματα (μέσω ΕΟΚ) με άκρως ικανοποιητικά αποτελέσματα όχι μόνον των μελών του Συν)σμού αλλά και εκτός Συν)σμού αγροτών μέλη.

Γι' αυτό τονίζουμε και πάλι πρωταρχικός στόχος της Διοίκησης είναι το αγκάλιασμα όλων. Κατόρθωσε να κάνει έμπειρο προσωπικό σε όλους τους τομείς, ώστε όλοι μαζί να αγωνίζονται τόσο για την πρόοδο άλλο τόσο για την αύξηση του βιολογικού και οικονομικού επιπέδου των αγροτών - μελών.

Η σημερινή παραγωγή του Συν)σμού σε ποσότητες που δηλώθηκαν το έτος 1993 είναι:

Ροδάκινα	σε	τόννους	10170
Νεκταρίνια	»	»	1300
Συμπύρινα	»	»	1500
Κεράσια	»	»	400
Μήλα	»	»	3500
Σταφύλια	»	»	6000
Ακτινίδια	»	»	150
Σύνολο παραγωγής			23020

Η σημερινή Διοίκηση αποτελείται:

1. Πρόεδρος, Εμμ. Σωτηρόπουλος
2. Αντ)δρος Αθ. Μπακαλίδης
(Πρόεδρος και Αντ)δρος είναι από την ίδρυση του Συν)σμού και εκλέγονται συνεχώς όλα τα χρόνια)
3. Ταμίας Γ. Βλάχος
4. Γραμμ. Α. Πασχούλας
5. Συμβ. Δ. Κουτσουφλιάνας του Γρ.
Ε.Π. Σύμβουλοι:
1. Προϊστάμενος Γρηγ. Γκέτσος
2. Αναπληρωτής Συμ. Σιμομώκιος
3. Σύμβουλος Θεοφ. Λαφάρας.

Ο Συν)σμός προκειμένου να προαγάγει τα μέλη του και να προβάλλει την Νάουσα είχε και έχει άριστη συνεργασία με τον Δήμο και όλους τους Πολιτιστικούς Συλλόγους και οργανώσεις της πόλεως ως και τον τοπικό τύπο.

Η Κοινή Οργάνωση Αγοράς στον τομέα των μήλων

Το σύστημα στήριξης και προστασίας των μήλων στην Κοινότητα, υπάγεται στο πλαίσιο της πολιτικής της για την οργάνωση της αγοράς των οπωροκηπευτικών. Στο σύστημα αυτό υπάγονται επίσης τα πορτοκάλια, τα λεμόνια, τα μανταρίνια, τα επιτραπέζια σταφύλια, τα ροδάκινα, τα δαμάσκηνα, τα αχλάδια, τα θερύνκοκα, τα κεράσια και οι φράουλες μαζί με το σύνολο σχεδόν των παραγόμενων κηπευτικών της Κοινότητας.

Η πολιτική αυτή εκφράζεται μέσα από το σύστημα εγγυημένων τιμών, προστασίας από ανταγωνιστικά προϊόντα και διαρθρώσεων. Τα οπωροκηπευτικά λόγω της έντονης εποχικότητάς τους παρουσιάζουν μεγάλη διακύμανση των τιμών τους με άμεση επίδραση στα εισοδήματα των παραγωγών. Για την προστασία λοιπόν του εισοδήματος των παραγωγών η κοινότητα καθορίζει για την επόμενη χρονιά την τιμή βάσης, την τιμή εξαγοράς και την τιμή απόσυρσης.

Τιμή βάσης! Είναι η τιμή που επιθυμεί η Κοινότητα να λάβει ο ευρωπαϊός παραγωγός, ώστε να εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο εισοδήματος. Για τον καθορισμό της τιμής βάσης εξετάζονται οι μέσες τιμές των τοπικών αγορών της Κοινότητας, κατά τα τρία τελευταία χρόνια και λαμβάνονται υπ' όψη!

α) η στήριξη του γεωργικού εισοδήματος

β) η σταθεροποίηση των τιμών της αγοράς, χωρίς την δημιουργία πλεονασμάτων

γ) τα συμφέροντα των κατανα-

λωτών.

Η πρακτική σημασία της τιμής αναγωγής είναι ότι εξυπηρετεί σαν σημείο αναφοράς για τον καθορισμό των τιμών εξαγοράς και απόσυρσης.

Τιμή εξαγοράς: ορίζεται ετήσια από το Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας, ως ποσοστό της τιμής βάσης και είναι διαφορετικό για κάθε προϊόν - για τα μήλα και αχλάδια είναι 50-55 τοις εκατό. Είναι η τιμή στην οποία εφαρμόζοντας τους αντίστοιχους συντελεστές ποιότητας και ποικιλίας, ο εθνικός φορέας παρέμβασης (οι ομάδες παραγωγών) μπορεί να αγοράσει το προϊόν, εφ' όσον έχει ληφθεί από-

φαση από την Επιτροπή.

Τιμή απόσυρσης: συμπληρώνει τα μέτρα στήριξης που ορίζονται από το Συμβούλιο. Είναι το πρακτικό μέτρο της εσωτερικής στήριξης που συνδέεται με την αποζημίωση που μπορούν να εκταμιεύσουν από την Ευρωπαϊκή κοινότητα, οι ομάδες παραγωγών για την απόσυρση των προϊόντων. Ουσιαστικά, η τιμή απόσυρσης είναι κατά 10 τοις εκατό μεγαλύτερη από την τιμή εξαγοράς. Ο υπολογισμός τους είναι μάλλον πολύπλοκος εξ' αιτίας των προσαρμογών που πρέπει να γίνονται για το μέγεθος, την ποικιλία και την ποιότητα των προϊόντων, όπως στο παράδειγμα.

Παράδειγμα υπολογισμού της τιμής απόσυρσης μήλων GOLDEN DELICIOUS και COX Δεκέμβρης 1982, (ECU 100κιλά)

	Golden Belicious	Cox
Τιμή βάσης	28,46	28,46
Τιμή εξαγοράς (50-55%)	14,58	14,58
Υπολογισμός!		
Τιμή εξαγοράς	14,48	14,48
X Συντελεστής ποιότητας II	X 0,7	X 0,7
	10,20	12,24
α) Μεγάλος καρπός (> 75 mm για το G. Belicious, > 65mm για το Cox)		
X Συντελεστής μεγέθους	X 1,0	X 1,0
	10,20	10,24
+ 10% της τιμής βάσης	+ 2,84	+ 2,84
= τιμή απόσυρσης	13,05	15,09
β) Μικρός καρπός (> 70 mm για το G. Belicious, > 65mm για το Cox)		
X Συντελεστής μεγέθους	0,7	0,6
	7,14	7,34
+ 10% της τιμής βάσης	2,84	2,84
= τιμή απόσυρσης	9,99	10,19

Η ποιότητα των αποδόσεων ποικίλει από έτος σε έτος εξ' αιτίας των διακυμάνσεων στην παραγωγή, τόσο σε Κοινοτικό, όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Ποιοτικές προδιαγραφές

Απαραίτητη προϋπόθεση της εφαρμογής της Κοινής Αγοράς στον τομέα των μήλων είναι ο σεβασμός των λεπτομερών ποιοτικών προδιαγραφών ποιότητας, που έχουν θεσπιστεί από την κοινότητα για 28 φρούτα και λαχανικά. Η γενική ποιοτική κατάταξη γίνεται σε τέσσερις ποιοτικές κατηγορίες, Extra, I, II, και III για τις ποσότητες που εισέρχονται στα κανάλια εμπορίας. Η εφαρμογή των κανόνων αυτών ποιότητας δεν ισχύει για ποσότητες που πρόκειται να μεταποιηθούν ή πωλούνται απ' ευθείας από το χωράφι.

Οι ομάδες παραγωγών

Τα μέτρα στήριξης του μήλου που αναφέρθηκαν εφαρμόζονται μόνο εφ' όσον αυτό εμπορεύεται μέσω των ομάδων παραγωγών και των ενώσεών τους. Η Κοινότητα επιδοτεί το κόστος ίδρυσης και λειτουργίας των ομάδων παραγωγών κατά τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής τους ανάλογα με την αξία των προϊόντων που διακινούνται από αυτή. Παρά το γεγονός αυτό, αποτελεί διαπί-

στωση της Επιτροπής ότι η διακίνηση των σπασοκαπητευτικών μέσω των ομάδων παραγωγών και των συνεταιρισμών υπολείπεται από την αντίστοιχη των σιτηρών, του γάλακτος και των χοιρινών.

Προστασία στα σύνορα

Σε όλα τα προϊόντα που εισάγονται η Κοινότητα επιβάλλει Κοινό εισαγωγικό Δασμό, προκειμένου να προστατέψει την εγχώρια παραγωγή. Επειδή ωριμαμένα φρούτα -ανάμεσα στα οποία είναι και το μήλο και λαχανικά, παρά την επιβολή εισαγωγικού δασμού, αντιμετωπίζουν έντονο ανταγωνισμό από εισαγωγές από τρίτες χώρες, η Κοινότητα επιβάλλει ένα πρόσθετο σύστημα προστασίας. Αυτό συνίσταται από τις τιμές αναγωγής, τον καθορισμό εμπορικών περιόδων και ποσοστώσεων, που σε συνδυασμό με τον σεβασμό των υψηλών ευρωπαϊκών προδιαγραφών ποιότητας των εισαγόμενων μήλων, υλοποιεί την αρχή της Κοινοτικής προτίμησης.

Τιμές αναφοράς ή σύγκρισης

Καθορίζεται ετησίως από την Επιτροπή και είναι δυνατό να μεταβάλλεται κατά την διάρκεια της ισχύος της. Βασίζεται στην μέση τιμή παραγωγού της Κοινότητας κατά τις τρεις προηγούμενες χρονικές

περιόδους, με την πρόβλεψη να μην είναι μικρότερη από την αντίστοιχη τιμή αναγωγής της προηγούμενης περιόδου, ούτε μεγαλύτερη από την εκτιμώμενη αύξηση του κόστους παραγωγής. Όταν η τιμή εισαγωγής μήλων, από κάποια τρίτη χώρα στην Κοινότητα είναι μικρότερη από την τιμή αναγωγής, η διαφορά τιμής επιβαρύνει, σαν ένα είδος δασμού, όλες τις εισαγόμενες ποσότητες μήλων που συνεχίζουν να γίνονται. Ο δασμός αυτός είναι η αντισταθμιστική εισφορά που επιβάλλεται σε περιόδους υπερπροσφοράς, οπότε και απειλούνται τα εισοδήματα των παραγωγών από πτώση των τιμών.

Επιδοτήσεις εξαγωγών

Προκειμένου να προωθήσει τις εξαγωγές, της η Κοινότητα δίδει ενισχύσεις εξαγωγών, οι οποίες καλύπτουν την διαφορά των Κοινοτικών από τις διεθνείς τιμές. Σύμφωνά με την αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού, οι εθνικές επιδοτήσεις είναι ασυμβίβαστες με τις αρχές της ΚΑΠ.

ΕΛΕΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Γεωπόνος MSc
Τομέας Αγροτικής Οικονομίας
Τμήμα Γεωπονίας
Σχολή Γεωπονικών Επιστημών
Α.Π.Θ. ΘΕΣΣΟΝΙΚΗ

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στήριζεται

στην αγάπη και το ενδιαφέρον των συνδρομητών της

Παρακαλούμε να μεριμνήσετε

για την ανανέωση της συνδρομής σας

ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ ΑΕ

ΝΗΜΑΤΟΥΡΓΕΙΑ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΤΟΥ 65ου ΤΕΥΧΟΥΣ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ